ROST

Revistă de cultură creştină şi politică

În căutarea Bisericii pierdute
de George Enache

Elegia (dez)integrării
de Mircea Platon

„Legionarul" Varujan Vosganian
de Claudiu Târziu

Deconspirarea Securității, între uitare şi judecată pripită
de Radu Preda

an IV • nr. 45 • noiembrie 2006 • 3 lei

www.rostonline.ro

Coperta I: Simion Mehedinți

sumar

numărul 45 • noiembrie 2006

ROST
Revistă de cultură creștină și politică

Fondată 2002

Revistă națională editată de
Asociația ROST

DIRECTOR
Claudiu TÂRZIU
tel.: 0740.103.621
rost@rostonline.ro

REDACȚIA
Mihail ALBIȘTEANU
Richard CONSTANTINESCU
George ENACHE
Cristi PANTELIMON
Mircea PLATON

COLABORATORI PERMANENȚI
Antonio ARONEASA
Corina BISTRICEANU
Pr. Gheorghe CALCIU
Răzvan CODRESCU
Pr. Radu ILAȘ
Arhim. Iuvenalie IONAȘCU
Constantin MIHAI
Viorel PATRICHI
Adrian Nicolae PETCU
Marcel RĂDUȚ SELIȘTE
Mircea STĂNESCU
Constantin N. STRĂCHINARU
Nicolae STROESCU-STÎNIȘOARĂ

COMUNICARE & PR
Nicu BUTNARU
tel.: 0723.504.807
nicubutnaru@rostonline.ro

COORDONATOR DISTRIBUȚIE
Ciprian GEANĂ

DTP
Omni Press & Design
art@opd.ro

EDIȚIE INTERNET
Dragoș DORAN

CORESPONDENȚĂ
CP 27, OP 23 – București

TIPAR
Docuprint SRL
tel.: 0234/588.930

DIFUZARE
Hiparion Distribution SA
Rodipet SA

ABONAMENTE
La redacție sau prin Rodipet SA
(nr. catalog 4843-VI)

ISSN
1583-6312

www.rostonline.ro

ROST este difuzată în țară și
în comunitățile românești din Europa,
SUA și Canada.

„Legionarul“ Varujan Vosganian

Cazul Vosganian este revelator deopotrivă pentru calitatea *vieții politice româneşti şi pentru a celei bruxelleze. Intrigi şi pumnale în spate, de o parte, ipocrizie şi mentalitate stîngistă, de cealaltă. Dintre toate acuzațiile, cea de* legionarism *merită mai cu seamă comentată, căci trădează panica în care au intrat adversarii Dreptei.*

Claudiu Târziu

Senatorul liberal Varujan Vosganian a fost împiedecat să devină comisar european printr-o campanie-fulger de denigrare. Parcă acum mai mult ca niciodată s-a vădit forța manipulării prin presă. Contează mai puțin că unele jurnale şi televiziuni au răspuns unei comenzi politice, iar altele s-au lăsat pradă unui entuziasm demolator decerebrat. Esențial este că, împotriva unui om, pînă mai ieri considerat onorabil şi agreat aproape de toată lumea, s-a constituit ad-hoc o monstruoasă coaliție pentru a-l desființa. Pornirile anti-liberale ale lui Băsescu, interesul de supraviețuire politică al lui Dan Voiculescu, rasismul abject al lui C.V. Tudor, nevoia de răzbunare a unor lideri PSD precum Adrian Severin, frustrările unor gardieni ai „corectitudinii politice“ – toate şi-au găsit răspunsul în linşarea mediatică a lui Varujan Vosganian. Păpuşarul pare să fi fost Traian Băsescu, pentru care contează mai mult încă o lovitură dată PNL decît interesul național. Îl dă de gol chiar faptul că a susținut că Vosganian era deja respins de Barroso, preşedintele Comisiei Europene, cînd ziarele româneşti publicau acuzațiile la adresa sa. Poate are dreptate, dar numai în cazul în care este adevărat că pupila sa, Anca Boagiu – zisă ministru al Integrării – şi Adrian Severin i-au dus ştirile calde înainte de tipărire lui Barroso.

Nu ne vom opri însă asupra semnelor care îl indică pe Băsescu drept creier al operațiunii, ci asupra unora dintre mijloace, care spun totul despre politicienii noştri şi despre competența şi buna-credință a presei româneşti.

Din arsenalul acuzațiilor mincinoase aduse lui Vosganian n-au lipsit două cu efect garantat: aceea de fost colaborator al Securității şi cea de legionarism! Prima face valuri mai cu seamă în România, dar a doua este nimicitoare în UE. Într-o Uniune unde referirile la națiune şi credință sînt citite ca semne indubitabile ale unei orientări de extremă-dreapta, acuzația de legionarism capătă parfum de credibilitate. Întrucît Vosganian a fost liderul UFD, partid prea de dreapta după gustul diriguitorilor UE, iar discursul său a avut mereu ca repere noțiuni ca acelea de „Biserică“ şi „patriotism“.

Eticheta de om al poliției politice comuniste i-a fost lipită lui Vosganian de către un fost securist, Liviu Turcu, fără dovezi şi în mod iresponsabil, în ziarul unui turnător al Securității dovedit, Jurnalul Național. Degeaba a negat vehement Vosganian şi au infirmat categoric SIE, SRI şi CNSAS. Răul era făcut, neîncrederea încolțise în opinia publică.

Eticheta de legionar i-a fost pusă lui Vosganian, neîntemeiat şi tendențios, de către un cotidian care trece drept „oficiosul Cotrocenilor“, Evenimentul Zilei, şi de TVR 1, veşnic obedient Puterii. Întîietatea îi aparține însă Evenimentului Zilei, care, sub titlul belicos „Legionarism“, susținea: „Varujan Vosganian nu face parte numai din gruparea politică liberală, ci şi din gruparea ROST, constituită în jurul revistei cu acelaşi nume.

(continuare în pag. 8)

Fapte, vorbe, gînduri

ROST, la Tîrgul Național de Carte și Revistă Religioasă

ROST a participat la Tîrgul Național de Carte şi Revistă Religioasă, desfăşurat la Sibiu, între 19 şi 22 octombrie a.c. În chiar prima

zi a manifestării, începînd cu ora 17.00, doi membri ai Grupării revistei ROST, scriitorul Răzvan Codrescu şi Ieromonahul Amfilohie Brînză, duhovnicul Mănăstirii Diaconeşti (Bacău), au lansat cartea *Întoarcerea la Hristos* de Ion Ianolide. Răzvan Codrescu, în calitate de director al Editurii „Christiana“, unde a apărut volumul, a apreciat că această veritabilă mărturie despre dimensiunea duhovnicească a suferinței este una de tip filocalic. Părintele Amfilohie, reprezentantul mănăstirii unde a fost diortosit textul lui Ianolide, a spus că *Întoarcerea la Hristos* este cea mai bună carte scrisă de un fost deținut politic despre experiența claustrării în timpul comunismului. După acest moment, Răzvan Codrescu şi Claudiu Târziu au prezentat numărul pe octombrie al revistei ROST. Primul a insistat pe personalitatea omagiată în acest număr: scriitorul Gabriel Constantinescu. Al doilea a vorbit despre rostul acestei publicații şi despre semnificațiile adînci ale (re)descoperirii valorilor româneşti.

Despre Paulescu, la TV Neamț

Ediția de la 29 septembrie a.c. a emisiunii „Cuvînt bun“ de la TV Neamț, realizată de Părintele Dorin Ploscaru, a fost dedicată evocării a două personalități: Pr. Vasile Vasilache şi Nicolae Paulescu. În buna atmosferă de la Schitul Pocrov, de lîngă Mănăstirea Neamț, ing. Mihai Diaconu şi prof. Octivan Carp, prieteni ai revistei noastre, au vorbit despre cele rămase de folos din viețile Părintelui Vasilache şi a inventatorului insulinei. La final, a fost prezentat numărul pe octombrie al revistei ROST.

Interferențe culturale româno-ucrainene

În perioada 15-16 octombrie a.c. au avut loc la Galați lucrările primei conferințe a Facultăților de Istorie din Euroregiunea Dunărea de Jos, intitulată „Interferențe culturale româno-ucrainene la Dunărea de Jos“. Au participat profesori şi studenți de la Facultățile de profil din Galați, Cahul (Republica Moldova), Ismail şi Odesa (Ucraina). Acțiunea face parte dintr-un proiect mai larg, inițiat de Facultatea de Istorie a Universității din Galați şi finanțat de Ministerul Afacerilor Externe – Departamentul pentru Relațiile cu Românii de Pretutindeni, care a pornit de la premisa că

apărarea identității românilor din Ucraina şi îmbunătățirea relațiilor cu puternicul nostru vecin de la răsărit reprezintă două fațete ale aceleiaşi probleme. Istoricii prezenți la conferință au stabilit un plan concret de acțiune pe următorii ani, care vizează în principal

studierea minorităţilor română şi ucraineană din cuprinsul euroregiunii de către echipe mixte de istorici şi etnologi. Prima activitate de acest gen se va desfăşura în vara lui 2007 şi va consta într-o expediţie de-a lungul „Valului lui Traian", care va porni din comuna Cudalbi (România) şi se va încheia pe malul lacului Sasâk din Ucraina.

Apucături staliniste la TVR

S-a terminat circul naţional „Mari Români" de pe TVR 1. Cîştigător a fost declarat Ştefan cel Mare şi Sfînt. N-o fi de rău, în condiţiile desfăşurării acestui spectacol? Nu mai comentăm aici lipsa de sens a „concursului" – în care au fost amestecate mere cu prune –, sau secretomania celor de la TVR, care nu vor să dezvăluie cine cîte voturi a luat şi de unde (poate am afla şi cum un necunoscut, altminteri onorabil, ca Richard Würbrand, a ajuns în top 10; apropo, să îndreptăm o eroare repetată la nesfîrşit: nu Würbrand a încercat să-l salveze de la moarte pe Valeriu Gafencu – sfîntul închisorilor –, ci acesta din urmă l-a salvat pe pastorul protestant, dăruindu-i medicamentele care l-ar fi putut însănătoşi pe el însuşi). Remarcăm numai felul, tipic avocaţilor din oficiu în procesele staliniste, în care istoricul senator Adrian Cioroianu şi-a „susţinut" candidatul. Nu-l obliga nimeni să pledeze împotriva conştiinţei sale, pro-Antonescu. Dacă părerea lui este că Ion Antonescu a rămas în istorie doar prin greşelile pe care le-a făcut, atunci trebuia să-şi aleagă o altă personalitate. Se ştie bine că noi nu-l simpatizăm pe mareşalul Antonescu, nici nu-i scuzăm erorile sîngeroase, dar asta nu ne împiedică să observăm că Adrian Cioroianu a manipulat opinia publică la modul grosolan. De aceeaşi părere este şi Institutul Naţional pentru Studiul Totalitarismului (INST), care a protestat public împotriva prestaţiei lui Cioroianu. „Ediţiile din zilele de 14 septembrie şi 21 octombrie au dezvăluit în persoana însărcinată a-l susţine pe mareşal, un vehement acuzator, ce a oferit un spectacol trist al forţei cu care mijloacele media încearcă să confere autoritate unor opinii subiective. (...) Nu mareşalul, ci susţinătorii săi au fost cei cu adevărat nereprezentaţi, excluşi, marginalizaţi în cadrul acestui show de televiziune. INST este dator să atragă atenţia asupra uşurinţei cu care postul naţional de televiziune şi-a arogat dreptul de a face judecăţi istorice în mod arbitrar" – scrie într-un comunicat al INST.

Paul Goma este sfidat de autorităţile române

Cîteva sute de intelectuali au semnat un apel către autorităţile române, pentru ca statul să-i înapoieze lui Paul Goma tot ce i-a furat regimul comunist: cetăţenia, averea, drepturile sale de român. Însă autorităţile tac. Cu excepţia Ministerului Justiţiei, care, prin vocea unui funcţionar, a anunţat-o telefonic pe iniţiatoarea apelului, istoricul Flori Stănescu, că „singura soluţionare posibilă a cererilor dvs. constă în

respectarea legii în vigoare". Lege care spune că numai cel direct vizat şi familia sa pot adresa o cerere, în nume personal, pentru dobîndirea cetăţeniei române. Dar Flori Stănescu, inimoasa luptătoare cu inerţiile comuniste din instituţiile noastre publice, se întreabă, pe bună dreptate: Paul Goma a făcut cerere în 1977 să-i fie luat un drept dobîndit prin naştere? Şi: cît vor continua să tacă ziarele şi televiziunile centrale în acest caz? Paul Goma a anunţat că nu înţelege să-şi ceară îndărăt cetăţenia, de vreme ce nu a fost întrebat cînd i s-a răpit.

A murit Virgil Ierunca

Scriitorul, criticul şi publicistul Virgil Ierunca a decedat, la Paris, la vîrsta de 86 de ani. Născut la 16 august 1920, în comuna Lădeşti, judeţul

Vâlcea, Ierunca a debutat în presă în 1939, la ziarul „Timpul“. Între 1940 şi 1944 a colaborat la principalele reviste literare şi la săptămînalul „Vremea“, cu o rubrică intitulată „Caiete franceze“, în care îi prezenta pe scriitorii francezi din rezistenţa împotriva ocupaţiei naziste. În 1942, propria sa revistă literară, „Albatros“, a fost suprimată de cenzură pentru tendinţele ei democratice. După război, Virgil Ierunca a scos revista de cultură internaţională „Agora“, împreună cu Ion Caraion, publicaţie suprimată după primul număr de cenzura comunistă, din cauza unui articol al lui Titus Ştefănescu-Priboi, intitulat „Echinox“, în care dădea, ca exemple de platitudine a gîndirii, pasaje din scrierile lui Stalin. Virgil Ierunca a părăsit ţara în 1947, cînd a primit o bursă din partea guvernului francez. Între 1951 şi 1974 a fost redactor al emisiunilor în limba română ale Radiodifuziunii franceze. A colaborat şi la două emisiuni culturale ale radioului „Europa Liberă“: „Actualitatea Culturală Românească“ şi „Povesta vorbei“. În denunţarea dictaturii comuniste din România, Ierunca a luat parte activă ca secretar de redacţie la apariţia ziarului „Uniunea Română“, editat la Paris de generalul Nicolae Rădescu. În volumul „Piteşti“ (1981) a denunţat experienţa comunistă a terorii, folosită ca instrument de distrugere psihică.

Patriarhul rus îl sprijină pe separatistul Smirnov

Patriarhul Moscovei şi al întregii Rusii, Alexii al II-lea şi Mitropolitul de Odesa şi Ismail, Agafanghel, şi-au declarat admiraţia şi sprijinul faţă de Igor Smirnov, şeful bandei criminale de la Tiraspol. Patriarhul rus i-a adresat lui Igor Smirnov o scrisoare în care îi doreşte „putere fizică şi spirituală“ pentru a „continua lucrările nespus de utile la locul slujirii Domniei voastre“. Pe de altă parte, Mitropolitul Agafanghel scrie în telegrama sa, adresată lui Smirnov, că întreaga comunitate religioasă din regiunea Odesa salută rezultatele referendumului – falsificat de separatiştii rusofili – de la 17 septembrie. „Procesul de consolidare a statalităţii şi independenţei Republicii Transnistrene este unul ireversibil“, mai susţine Agafanghel. De unde se vede că Biserica rusă îşi continuă politica imperialistă. În rest, sigur sînt fraţii noştri ortodocşi, dar practică politica Ţarului Petru Cel Mare.

Inculpaţii PSD caută scăpare în PC

Partidul Conservator se dovedeşte, pe zi ce trece, un tot mai pe faţă conservator al comunismului. Că n-are nicio legătură cu Dreapta, cum pretinde, o dovedeşte o achiziţie recentă: Dan Ioan Popescu, fost ministru al

Economiei în Cabinetul Năstase şi fost lider al PSD, cercetat acum pentru îmbogăţirea suspectă din timpul mandatului. Popescu deţine funcţia de prim-vicepreşedinte al PC. Se pregăteşte de aterizarea în PC un alt mare conservator, Adrian Năstase, şi el cu dosare penale. Cînd există iubire, nu mai contează doctrina.

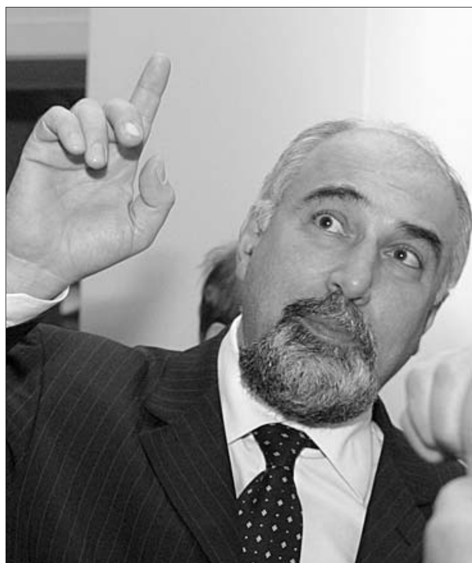
Anglicanii au ieşit definitiv în arătură

Şeful Bisericii Anglicane, arhiepiscopul de Cantenbury, a emis un act intitulat „Un răspuns la violenţa din familie“, în care afirmă că violenţa din familie este cauzată de... căsătorie. Logic, nu? Păi dacă n-ar exista familie, nu s-ar putea bate soţul cu soţia, ci, cel mult, concubinul cu concubina. Documentul se pronunţă în favoarea „renunţării la vechile dogme“, recomandînd preoţilor anglicani să introducă „schimbări radicale“ în învăţătura creştină, în special renunţarea la utilizarea noţiunii de

„Dumnezeu“ la genul masculin, întrucît această referire „afirmă superioritatea bărbatului față de femeie“. În acest caz se recomandă modificarea tuturor imnurilor şi rugăciunilor. Aceste aberații se înscriu firesc în delirul, din ultimii ani, al Bisericii Anglicane, care şi-a desemnat drept episcopi nişte homosexuali şi a hirotonit femei.

O relație imposibilă: UE – Turcia

La aflarea veştii că Parlamentul Franței a decis prin vot că negarea în public a uciderii de către otomani a 1,5 milioane de armeni, în timpul primului război mondial, este un delict penal, Turcia a fost cuprinsă de proteste de stradă. Autoritățile turce au caracterizat decizia ca o „lovitură serioasă“ adusă relațiilor dintre Turcia şi Franța, dar semnalul este mai larg, pe adresa tuturor statelor membre ale UE. Comisia Europeană şi Parlamentul s-au sesizat şi au criticat Franța. Păi cum să mai adere Turcia la Uniune peste un aşa afront? Genocidul, probat cu documente istorice şi relatări ale martorilor supraviețuitori, este negat de Turcia, care acuză diaspora armeană şi duşmani ai Turciei că încearcă oprirea integrării în UE. Colac peste pupăză, armeano-românul Vosganian era cît pe

ce să devină comisar european. Numai ce au auzit şi au sărit în aer oficialii turci. O fi cîntărit şi asta destul în respingerea lui Varujan Vosganian.

Patru biserici româneşti noi în Serbia

Patru noi biserici ortodoxe româneşti vor fi ridicate în localitățile Subotița, Mănăstirița, Isacova şi Proşet din Serbia, în comunitățile compacte de români. Deja se efectuează lucrări. Proiectul a prins contur în urma sfințirii celei de la Malainița, pe care autoritățile sîrbe au încercat s-o demoleze. Asta mai tare i-a îndîrjit pe români.

Ortodoxia poloneză în fotografii şi icoane

La Muzeul Național Cotroceni s-a deschis o interesantă expoziție de fotografie şi icoane intitulată „Lumină de la Răsărit – Ortodoxia în Polonia“, organizată cu sprijinul Institutului Polonez din Bucureşti. Ortodoxia a ocupat întotdeauna un loc însemnat între diversele religii din Polonia, dar modificările suferite de granițe şi procesul de asimilare au făcut ca în această țară să mai rămînă puțini ortodocşi – aproape jumătate de milion de credincioşi. „Lumină de la Răsărit“, organizată de Fundația „Prințul Konstandy Ostrogski“ din Bialystok, oferă o imagine a Ortodoxiei poloneze, înrădăcinată în pămîntul acestor meleaguri de peste o mie de ani, aducînd-o aproape, prin intermediul fotografiilor şi al icoanelor realizate la unica şcoală iconografică din țară, înființată la Bielsk Podlaski, de preotul Leoncjusz Tofiluk.

Aromânii au mers pe cartea cîştigătoare

Partidul Aromânilor din Macedonia, condus de Mite Kostov Papuli, parte în coaliția „O Macedonie mai bună“, cîştigătoare a alegerilor parlamentare din iulie a.c., are acum reprezentanți în ministerele Educației, Culturii şi de Externe. În acelaşi timp, au fost aleşi aromâni în posturile de consilieri locali la Struga, Bitola, în trei sectoare din Skopje, Gherghelia şi în alte localități. Mite Kostov Papuli a declarat că partidul său va acționa pentru introducerea studiului limbii aromâne în şcolile din localitățile unde această minoritate este reprezentată şi pentru construirea unei Case a Aromânilor, care să funcționeze ca un centru cultural. Nu în ultimul rînd, aromânii vor

introducerea serviciului religios în dialectul aromân. Trebuie amintit că doar la biserica „Sf. Constantin şi Elena“ din Bitola, slujba religioasă se oficiază în dialect. În Macedonia aromânii reprezintă o minoritate importantă, a doua după cea albaneză, cuprinzînd un număr 186.000 de cetăţeni, declaraţi oficial, dintr-o populaţie totală de 3 milioane de locuitori.

Unioniştii din Basarabia se mişcă

Mişcarea Unionistă din Basarabia a organizat la Chişinău, la 29 octombrie, Adunarea Republicană a Cetăţenilor pentru integrarea R. Moldova în UE împreună cu România. Participanţii au protestat împotriva a ceea ce au numit „refuzul lui Vladimir Voronin de a accepta propunerea lui Traian Băsescu în privinţa unirii cu România şi integrarea în Uniunea Europeană“. Manifestanţii au decis să organizeze o nouă acţiune la 3 decembrie, dacă

„Parlamentul şi preşedintele Voronin nu vor lansa de urgenţă negocieri cu partea română în vederea unificării celor două ţări româneşti“. Organizatorii spun că sînt pregătiţi pentru a declanşa acţiuni de protest non-stop, care să ducă la demisia în bloc a guvernanţilor, parlamentarilor şi a preşedintelui.

Modelul german faţă cu cel francez

Mitropolitul Bartolomeu al Clujului a protestat, într-o predică ţinută la 15 octombrie, faţă de pretenţiile asociaţiei „Solidaritate pentru Libertatea de Conştiinţă“ (SLC), care vrea scoaterea simbolurilor şi a slujbelor religioase din şcoli şi prevederi clare privind opţiunea de a frecventa orele de religie. Ierarhul a apreciat că religia este singura în măsură să stăvilească răul din şcoli, subliniind că ştie că şcolile sînt agresate de tentaţia tutunului, a alcoolului, a drogurilor, a sexualităţii premature, a vulgarităţii de limbaj şi a devierilor de comportament. În acest timp credincioşii ortodocşi stau cu mîinile în sîn, în loc să-şi spună punctul de vedere. Atunci s-ar vedea că alde SLC sînt minoritari şi marginali. Şi-acum un exemplu din UE. Karl Freller, secretar de stat în Ministerul Educaţiei şi Cultelor din Bavaria, a declarat că în Bavaria predarea religiei este obligatorie pentru toţi anii de studiu, profesorii sînt plătiţi de stat, iar materia de studiu este stabilită de Biserică. Acum, ca şi altă dată, avem de ales între modelul german (partea tradiţionalistă) şi cel francez (de esenţă socialistă).

Editorial

(urmare din pag. 3)

Publicaţia creştină (...) este *marcată de ideile legionarismului românesc interbelic*“ (s.n.). Formularea este voit ambiguă, pentru a strecura îndoiala şi a lăsa loc oricăror speculaţii. Informaţia a fost preluată nedigerată de TVR, care şi-a permis să fie mai tranşantă, vorbind despre Vosganian: „Un alt element controversat: colaborarea cu revista ROST de *propagandă legionară*“ (s.n.). Autorul acestei enormităţi ori nu şi-a bătut capul să răsfoiască revista noastră, ori este incapabil să discearnă între cercetarea istorică şi propagandă. Evenimentul Zilei a avut decenţa să publice, a doua zi, o parte semnificativă a dreptului la replică pe care i l-am trimis. TVR 1, nu. Oricum, răul era făcut, monitorizarea de presă ajunsese la Bruxelles, iar agenţiile de presă străine ne căutau pentru explicaţii.

Trebuie că adversarii Dreptei au intrat în panică, de vreme ce au agitat iarăşi „sperietoarea legionară“, la fel ca Ion Iliescu la începutul anilor ’90. Acum nu-şi va fi îndeplinit funcţia ca odinioară, dar a asigurat un anume efect de scenă în înfrîngerea unuia dintre puţinii oameni politici echilibraţi, cultivaţi şi competenţi ai României.

Simion Mehedinţi şi creştinismul românesc

Răzvan Codrescu

În interbelicul românesc, spre înciudata perplexitate a majorităţii analiştilor de azi (lipsiţi de „sensibilitate metafizică“ sau de „organ mistic“, certaţi deopotrivă cu Dumnezeu şi cu tradiţia), creaţia cultural-ştiinţifică a fost subtil şi complex îngemănată cu renaşterea spirituală creştin-ortodoxă – fenomen pe care, din păcate, niciun istoric al culturii sau literaturii noastre moderne nu l-a radiografiat serios, temeinic şi onest, nu i-a pus în evidenţă cauzele şi consecinţele reale, nu l-a contextualizat în plan european[1], chiar şi cei mai favorabili mulţumindu-se îndeobşte să-l constate şi să-l descrie. Poate că un Mircea Platon[2], sau altul dintre oamenii de cultură creştini ai noii generaţii postcomuniste, se va învrednici de a duce la capăt un asemenea demers, nu numai pentru a face „dreptate istorică“ unei perioade eroice de creaţie şi jertfă naţională, dar şi pentru a stabili pe o bază solidă măsura în care ea mai poate constitui un reper moral şi paideic în noul context românesc şi european al secolului XXI.

Trei generaţii pentru renaşterea spirituală

În sintagmele cultural-spirituale ale interbelicului românesc, esenţial legate de marea paradigmă creştină, s-au întîlnit eforturile creatoare a trei generaţii: pleiada de corifei creştini ai generaţiei imediat posteminesciene (născuţi după 1860, dar înainte de 1880), mentorii mai tineri ai marii generaţii interbelice (Nichifor Crainic, Nae Ionescu, Lucian Blaga etc. – născuţi după 1880, dar înainte de 1900) şi reprezentanţii majoritari ai „tinerei generaţii“ exaltate de un Mircea Vulcănescu sau un Mircea Eliade (născuţi în preajma lui 1900 şi pînă prin anii Primului Război Mondial).

Reprezentanţii cei mai vîrstnici ai acestei renaşteri cultural-creştine, nu prea numeroşi şi oarecum fatal determinaţi de „paideia“ secolului anterior, sînt îndeobşte oameni de formaţie academică, fundamental clasicizanţi, cu state mai degrabă ştiinţifice decît artistice, mai toţi trecuţi

[1] Cu o singură excepţie notabilă, Ovid S. Crohmălniceanu, în sinteza sa intitulată *Literatura română şi expresionismul*, viciată însă de contextul comunist în care a apărut (1971) şi de idiosincraziile fatale ale unei conştiinţe şi mentalităţi tipic evreieşti.

[2] Care în *Ortodoxia pe litere. Îndreptar de fundamentalism literar* (Ed. Christiana, Bucureşti, 2006) are multe tatonări preţioase în acest sens.

prin marea şcoală junimistă şi înclinaţi politic spre conservatorismul de tip eminescian. Aşa cum Dostoievski putuse spune despre marii prozatori realişti ruşi că se trăgeau cu toţii din *Mantaua* lui Gogol, tot aşa se poate spune despre aceşti cărturari şi scriitori din generaţia lui Iorga că se trag cu toţii din publicistica naţionalistă a lui Eminescu (chintesenţializată liric în faimoasa *Doină* – „De la Nistru pîn' la Tisa..." –, devenită în scurtă vreme „cea mai categorică evanghelie politică a românismului"[3]).

Este interesant că nu raţionalismul discretateu al lui Maiorescu a triumfat în timp, trecînd pragul secolului XX, ci mai degrabă tradiţionalismul organicist al lui Eminescu, cu deschiderile lui metafizice şi chiar mistice, readuse treptat din orizontul eclectic al romantismului speculativ în matca mai fermă şi mai durabilă a creştinismului ortodox. Aşa cum este semnificativ că junimismul nu a rodit în latura lui masonică, ci a catalizat naţionalismul uneori radical al „apostolilor" Marii Uniri (în frunte cu N. Iorga şi O. Goga), iar un ex-junimist, A.C. Cuza, mason în prima tinereţe, avea să fie campionul antisemitismului în primele decenii ale noului secol, pe linia reacţionarismului franco-german (declarativ „creştin", dar în realitate fără raportare vie la Dumnezeu)[4].

De la junimism la gîndirism

Spiritul religios şi angajarea creştină (şi cu atît mai puţin ortodoxă) nu-i prea caracterizase nici pe artiştii, nici pe cărturarii şi nici pe oamenii politici români ai secolului al XIX-lea, tributari în mare măsură culturii laicizate a Occidentului postiluminist, prin formaţia lor fie franceză, fie germană. De la paşoptişti la junimişti linia este una dacă nu efectiv atee, în orice caz preponderent laică. Aparentele excepţii (Bălcescu, Heliade-Rădulescu, Hasdeu, Eminescu însuşi[5]) se explică, la o privire mai atentă, prin ceea ce s-a numit „religiozitatea fără religie" a romantismului mitologizant, mai apropiat de speculaţia metafizică şi de fabulosul folcloric decît de credinţa religioasă şi de viaţa liturgică a Bisericii. Numai tîrziu, cu Coşbuc, îşi face loc în mai mare măsură duhul religios al creştinismului bisericesc, care doar vag a adiat prin sămănătorism, pentru ca să bată cu adevărat abia în „gândirismul" de după în 1926 (cu Crainic, Voiculescu şi ceilalţi).

În aceste împrejurări, apariţia unor scriitori sau cărturari ataşaţi Bisericii şi valorilor religioase, ba chiar a unor oameni de ştiinţă cu bună cunoaştere şi profund respect faţă de creştinism, dispuşi şi capabili să-l valorifice creator în opera

[3] *Cf.* Octavian Goga, „Monumentul lui Mihail Eminescu", în *Mustul care fierbe* (Bucureşti, f. a., pp. 41-44). Tot acolo, Goga sintetizează de minune această dimensiune transliterară a moştenirii eminesciene, pe care avea să se edifice noua dreaptă creştină românească (pînă la culminaţia ei legionară): „Tot viitorul de dărîmare şi tot avîntul de reclădire ţîşneşte din fulgerele lui. Prin scrisul lui Eminescu a cerut cuvînt ideea integralităţii naţionale, cu toate atributele ei logice. [...] Eminescu, poetul, e cel mai echilibrat creier politic al României în creştere. Citiţi articolele lui şi veţi vedea că staţi în faţa unor axiome de valoare permanentă. Ele pot fi invocate la tot pasul ca un îndreptar de pedagogie naţională".

[4] Biblia lui A. C. Cuza pare să fi fost mai degrabă opera lui Drumont (în speţă, *La France juive*) sau cea a lui H. St. Chamberlain, un anglo-german protonazist (din *Die Grundlagen des neunzehnten Jahrhunderts/The Foundations of 19th Century* venea teoria lui „Hristos arian", dezvoltată delirant în *Naţionalitatea în artă* – principalul op al profesorului de la Iaşi). Ultrarasismul şi lipsa unei autentice spiritualităţi, rămase caracteristice „cuzismului" (cu o singură excepţie notabilă: Al. Lascarov-Moldovanu), au şi dus mai tîrziu, între altele, la ruptura dintre A.C. Cuza (întemeietorul şi liderul Ligii Apărării Naţional Creştine – L.A.N.C.) şi tineretul naţionalist al anilor '20 (electrizat de spirite mai degrabă mistice, precum Corneliu Z. Codreanu şi Ion I. Moţa).

[5] Despre acesta din urmă, de o importanţă aparte prin uriaşa influenţă pe care a exercitat-o, a se vedea, între altele, observaţiile pe care le-am făcut mai demult în „Eminescu şi creştinismul" (vol. *De la Eminescu la Petre Ţuţea. Pentru un model paideic al dreptei româneşti*, Ed. Anastasia, Bucureşti, 2000, pp. 33-51) şi pe temeiul cărora concluzionam: „Hotărît lucru, orideunde ne-am uita, nu prin creştinism se defineşte Eminescu. Este curios cu cîtă uşurinţă se trece peste onesta lui autodefinire; «Eu rămîn ce-am fost: *romantic*» înseamnă mai mult decît se consideră îndeobşte; versul nu trimite doar la un crez literar, ci la o *Weltanschauung* şi la *un mod de existenţă*. Eminescu este, înainte de toate, o majoră întruchipare românească a omului romantic, cu virtuţile, dar şi cu limitele sale. Regăsim în el, în strai naţional, paseismul romantic, evaziunea în exotic, pesimismul superior, «religiozitatea fără religie», fantezia şi visul lăsate în voia lor (în opera de creaţie). Nu foloseşte la nimic să încerci a face din Eminescu un model creştin (şi cu atît mai puţin ortodox), *pe deasupra operei* şi chiar *împotriva* voinţei lui. Ne place sau nu, Eminescu *n-a fost* un credincios creştin (deşi va fi avut în comun cu creştinismul – în resorturile intime ale personalităţii sale – acuitatea metafizică, intuiţia organicului, reverenţa faţă de tradiţie sau vocaţia mărturisitoare). Dar Eminescu rămîne Eminescu, *aşa cum a fost*".

lor, cum au fost la noi un Simion Mehedinți (n. 1868) sau un Nicolae C. Paulescu (n. 1869), sînt oarecum de ordinul minunii. Aproape izolați în generația lor intelectuală, priviți nu o dată cu ironie sau cu suspiciune, ei (și alți cîțiva) au fost înainte-mergătorii noului spiritualism cultural românesc din prima jumătate a secolului XX, iar tînăra generație interbelică a aflat în ei niște îndrumători și sprijinitori cu atît mai prețioși cu cît reprezentau, dincolo de crezul religios și de statutul moral, niște autorități greu de contestat în domeniile lor. Cu contribuția directă a acestora, mai ales ca profesori universitari și publiciști de largă audiență, noua articulare a naționalismului cu creștinismul și a creștinismului cu cultura intelectuală s-a realizat mai lesne și a căpătat din capul locului o impunătoare consistență. Un Nichifor Crainic nu s-a sfiit să-l califice pe doctorul Paulescu drept „fundatorul naționalismului creștin“[6], exagerînd poate, dar sesizînd corect nota sa diferențiatoare în raport cu principalii dascăli naționaliști ai primei generații posteminesciene (care fuseseră și mentorii tinereții lui): „...*naționalismul creștin*, în sensul autentic al cuvîntului, are [la noi] un sigur mare poet: pe George Coșbuc, și un singur mare cugetător: pe Nicolae Paulescu, în care se fundează integral. Naționalismul genialului Eminescu e profund rasist[7], dar latura creștină îl preocupă numai tangențial și numai sub raportul concepției conservatoare. Vasile Conta e un mare antisemit, dar e materialist și ateu. Naționalismul d-lui A.C. Cuza, întemeiat științific în economia politică, se mișcă pe temelia arianismului nordic, cu știuta-i consecință în domeniul religios[8]. Naționalismul d-lui N. Iorga e eminescian,

cu aprecierea Ortodoxiei ca forță culturală istorică și cu negarea vitalității ei actuale. Nicolae Paulescu e un naționalist autentic, precum toți ceilalți, dar e în plus și creștin autentic“.

La data cînd Nichifor Crainic făcea aceste considerații, sinteza lui Simion Mehedinți nu apăruse încă, iar apostolatul său etnopedagogic, deși programatic creștin[9], nu depășise semnificativ sfera didacticii și nu se cristalizase deplin la nivel teoretic (de unde ignorarea sau minimalizarea lui de către unii contemporani, care-l antipatizau mai ales ca scriitor „de modă veche“).

6 *Cf.* articolul chiar astfel intitulat, publicat mai întîi în *Gândirea* și inclus apoi în volumul *Ortodoxie și etnocrație* din 1937 (reed.: Ed. Albatros, București, 1997, mai ales pp. 128-129).

7 Apreciere exagerată a mentorului gîndirist, naționalismul (și mai ales „antisemitismul“) poetului neavînd un caracter religios, dar nici unul biologizant, ci explicîndu-se mai degrabă prin factori contextuali de natură socio-economică.

8 A se revedea, mai sus, nota 4.

9 Convins că „cum sînt azi copiii, așa va fi mîine neamul întreg și țara care se bizuie pe ei“, creatorul școlii românești de geografie și directorul *Convorbirilor literare* (din 1907 pînă-n 1923) a găsit timp și a pus suflet pentru elaborarea unor lucrări didactice precum *Explicarea Evangheliilor potrivit cu programa școlară* (1922; reed. 1923 și 1926) sau *Parabole și învățături din Evanghelie pentru clasa a II-a secundară* (cu nu mai puțin de opt ediții între 1929 și 1942; o ediție anastatică a apărut în 1992 la Chișinău, iar o reeditare propriu-zisă s-a făcut în 2002 la Ed. Sophia din București). Se cuvine menționat că a fost nu numai pedagog și profesor (întîi în învățămîntul mediu, apoi în cel universitar), ci în 1918 (din martie pînă-n octombrie) a fost și ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, sub el votîndu-se, între altele, legea pentru organizarea eforiilor școlare. Pentru gîndirea sa (etno)pedagogică, *cf.* ampla antologie *Scrieri despre educație și învățămînt*, îngrijită de Dumitru Muster (Ed. Academiei Române, București, 1992), ce a marcat împlinirea a trei decenii de la moartea autorului (decedat la 94 de ani, pe 14 decembrie 1962, după ce i-a fost dat să treacă și prin prigoana comunistă).

Simion Mehedinți, înaltă conștiință culturală creștin-ortodoxă

Creştinismul românesc (1941)[10] îl recomandă însă pe Simion Mehedinţi, tîrziu, dar indiscutabil, ca pe cea mai înaltă conştiinţă culturală creştin-ortodoxă a generaţiei sale. Fost seminarist[11], el are, spre deosebire de Nicolae C. Paulescu, o cultură teologică mai sistematică (deşi repudiază adesea excesele teologizante, iar uneori face şi afirmaţii amendabile dogmatic), fericit îmbinată cu pregătirea sa filologică, istorică şi antropologică[12]; provenit din mediul rural[13] şi preocupat constant de etnografie[14], el are o înţelegere şi o trăire mai organică a Ortodoxiei decît o putuse avea orăşeanul, omul de formaţie ştiinţifică pozitivă şi cercetătorul de laborator care era Nicolae C. Paulescu – cu sau fără voie, uşor catolicizant pe alocuri şi mai degrabă admirator filosofic al înălţimii etice a creştinismului, cu intuiţii geniale (ce se pot dezvolta teologic mai mult decît el însuşi a bănuit), dar aproape eludînd partea dogmatică şi liturgică[15]. S-ar putea afirma că creştinismul n-a conformat propriu-zis gîndirea lui Paulescu, ci numai a catalizat-o, ca ideal termen referenţial, pe care el a avut însă meritul de a-l fi luat în serios, în răspărul mentalităţii pozitiviste a epocii. De altfel, Paulescu nu-şi propune nicăieri să trateze creştinismul în sine, istoric sau doctrinar, ci doar în relaţie cu domeniile şi temele sale de interes ştiinţific (şi uneori politic), fără meticulozităţi teologice şi fără recuzită scolastică. Vom vedea că nu acelaşi este cazul lui Simion Mehedinţi, care se aşază în miezul viu al creştinismului ortodox (chiar dacă Zamolxe apare în scrisul său aproape la paritate cu Hristos!), pe care şi-l asumă diacronic şi sincronic, cu patos pedagogic şi misionar, văzînd în el nu doar un orizont de idealitate, ci însăşi formula totală de existenţă – a insului şi a neamului deopotrivă: „Un om, ca şi un popor, atîta preţuieşte cît a înţeles din Evanghelie".

Simion Mehedinţi mărturiseşte că şi-a întemeiat această radiografie a creştinismului românesc în special pe materialul etno-folcloric din zona Vrancei şi pe experienţa sa directă, în contact cu tradiţia vie, preţuind mai mult creştinismul „din inimă" (ca zestre sufletească a neamului) decît creştinismul „din cap" şi „din călimară" (adică reflectat în speculaţia livrescă). Cu toate acestea, aportul unei largi bibliografii dă şi el consistenţă cărţii, confirmînd şi completînd observaţia genuină.

10 Bucureşti (Ed. „Cugetarea" – P. C. Georgescu Delafras), cu subtitlul: „Adaos la *Caracterizarea etnografică a poporului român*". În 1995, la Ed. Anastasia din Bucureşti, a apărut o bună ediţie – demult epuizată – realizată de Dora Mezdrea şi prefaţată de Dumitru Muster.

11 Şi-a făcut studiile secundare la Seminarul Teologic din Roman şi la cel din Bucureşti, iar bacalaureatul şi l-a luat la Liceul „Sf. Sava" (1888). Merită citite, ca memorial paideic, „Premise şi concluzii la «Terra» [este vorba de principala sa operă ştiinţifică, rămasă până azi de referinţă în domeniu: *Terra. Introducere în geografie ca ştiinţă*, 2 vols., 1930]. Amintiri şi mărturisiri", în *Academia Română: Studii şi cercetări*, LXXIII, 1946 (de un interes aparte este textul autobiografic mai vechi „În legătură cu creştinismul unui seminarist din Vrancea", unde mărturiseşte, printre altele: „Biserica satului mi-a pus de timpuriu înaintea sufletului o măsură a vieţii de aici şi de «dincolo»").

12 A pendulat, intelectual, între ispitele ştiinţifice şi cele umaniste.La Universitatea din Bucureşti, s-a înscris iniţial la Matematică, dar pînă la urmă a urmat Literele şi Filosofia (licenţiat în 1892). Apoi, recomandat de Al. I. Odobescu şi susţinut de Gr. G. Tocilescu, studiază ştiinţele geografice la Paris, Berlin şi Leipzig (unde în 1899, în faţa ilustrului Fr. Ratzel, îşi ia examenul de doctorat cu teza *Über die kartographische Induction*), arătîndu-se preocupat mai ales de antropogeografie (în strînsă legătură cu etnologia).

13 S-a născut la Soveja (uneori a folosit acest nume ca pseudonim literar), în Vrancea (unde a şi copilărit), pe 16 octombrie 1868, din părinţi ţărani: Neculai Mehedinţi (care era însă şi dascăl de biserică) şi Voica Mehedinţi (n. Hanţă sau, după alte surse, Guriţă), ce au avut 11 copii. El se declara „fiu de mocan vrîncean" cu dascăli şi preoţi în ascendenţă. G. Călinescu, care-l prezintă superficial şi depreciativ în *Istoria...* sa, ca pe mai toţi autorii cu crez religios, îi ironizează complexele genealogice.

14 În 1915, discursul său de recepţie la Academia Română s-a numit „Caracterizarea etnografică a unui popor prin munca şi uneltele sale" (tipărit în 1920), iar în 1930 scoate volumul *Coordonate etnografice: civilizaţia şi cultura* (a se vedea şi culegerea de texte *Civilizaţie şi cultură*, apărută la Iaşi, în 1986, sub îngrijirea lui Gh. Geană).

15 Este semnificativ că creaţionismul său nu invocă aproape deloc argumente biblice sau patristice, ci se construieşte filosofic, pe severe raţionamente logice, şi desigur ştiinţific, pe observaţii experimentale şi inventar fenomenal.

În prima parte a studiului său („Caracteristicile creştinismului românesc în lumina etnografiei şi a istoriei"), care este şi cea mai amplă, savantul stabileşte 11 trăsături distinctive pentru ceea ce el numeşte „creştinismul păduratic" al românilor, „aşa cum s-a păstrat în codrii Carpaţilor" de-a lungul a aproape două milenii, şi pe care-l vede – dezvoltînd mai vechile intuiţii eminesciene – pe o linie de continuitate cu vechiul spirit religios al dacilor. Într-un fel, el anticipează teoria „creştinismului cosmic" pe care o va dezvolta mai tîrziu Mircea Eliade, dar într-un limbaj mai apropiat de sensibilitatea ortodoxă şi cu o viziune mai complexă asupra diferitelor implicaţii istorice.

Omenia românească și ura confesională

Prima trăsătură distinctivă i se pare cea a *„lipsei războaielor confesionale în viaţa poporului român"* (aspect care şi doctorului Paulescu i se părea remarcabil, visînd chiar la „unirea Credinţei" prin Biserica română, ca una ce „nu a luat niciodată parte la Schismă"). În ea vedea concretizarea nediscursivă a poruncii hristice a iubirii faţă de aproapele. „Să pui pe cineva pe rug ori să-l înjunghii în numele lui Iisus, să măcelăreşti prunci, să ucizi femei şi bătrîni, să dărîmi biserici, să arzi oraşe şi sate, pustiind ţinuturi întregi numai din ură confesională, smintenia aceasta nu s-a pomenit niciodată între fruntariile noastre. Nu doar că

noi, românii, am fi niscai sfinţi. Nu. Avem şi prea avem destule scăderi. Dar, cu toate păcatele noastre, crime în numele Evangheliei n-am făcut". Toleranţa românească (pe care un Lucien Romier o găsea fără egal la alte popoare europene) a găsit de cuviinţă, mai degrabă, să-l lase pe fiecare „în legea lui". În 1941, autorul nu-şi închipuia că poporul român ar fi în stare de atrocităţi anticreştine de genul celor comise în Revoluţia franceză, în Rusia bolşevică sau în Războiul Civil din Spania, dar istoria îl va contrazice parţial nu mult după aceea (cînd el însuşi a fost victimă a prigoanei comuniste din anii radicalismului stalinist; ce-i drept, pe atunci „regizorii" erau mai cu seamă străini şi ghidaţi din străinătate, dar s-au găsit şi printre românii neaoşi destule „cozi de topor").

În strînsă legătură cu trăsătura anterioară stă la români şi *„neutralitatea faţă de certurile dogmatice"*. Polemizînd cu V. Pârvan, D. Drăghicescu sau M. Ralea, Simion Mehedinţi nu acceptă că această laxitate în materie dogmatică şi general spirituală s-ar explica prin nepăsare faţă de problema religioasă sau prin opacitate intelectuală, ci prin discreţia şi măsura firii noastre tradiţionale, a „omeniei" româneşti, văzînd aici „semnul unei reale maturităţi sufleteşti, dobîndită printr-o lungă experienţă istorică". (Să fie vorba doar de ceea ce un H.-R. Patapievici obişnuieşte să numească „vulgata bunului român"?!)

O trăsătură cu rădăcini în spiritualitatea arhaică a lui Zamolxe, dar a cărei lamură s-a ales în creştinismul de mai tîrziu, e ceea ce autorul numeşte *„primatul sufletului"*. Că strămoşii noştri au fost „aproape ca un fel de *creştini înainte de creştinism*" o mărturisesc un Herodot sau un Strabon; pe acesta din urmă îl citează de mai multe ori, în tălmăcire proprie, cu vestitul paragraf din *Geografia*, VII, 4: „Este un lucru de care nimeni nu se poate îndoi şi care răsare din toată istoria geţilor (dacilor): *rîvna religioasă a fost, de cînd lumea, caracterul precumpănitor al firii lor*" (sublinierea este a lui S. Mehedinţi). Credinţa în nemurirea sufletului şi contemplativismul vieţii sihăstreşti i se par două constante istorice fundamentale (lucru care s-ar putea zice că se verifică pînă azi, bunăoară în marele număr de biserici şi mănăstiri ridicate după prăbuşirea regimului de teroare ateo-materialistă, ceea ce reprezintă un fenomen unic prin amploare şi constanţă în aria

fostului lagăr comunist, din Europa Centrală şi pînă în Balcani).

Încreștinați pe nesimțite

Prin *„arhaismul creştinismului românesc“* Simion Mehedinți înțelege creştinarea noastră timpurie şi aproape organică, făcută fără vărsări de sînge şi căreia nu i se poate stabili o dată sau un reper evenimențial. Precedentele (străvechile credințe şi practici geto-dacice) vor fi contat şi în acest caz, de asemenea fără echivalent în zonă („singurul popor creştinat pe nesimțite“). Limba atestă şi ea, prin lexicul de bază latinesc (*biserică, altar, cruce, rugăciune, lumînare, cuminecare, Florii, Rusalii* etc.), vechimea creştinării noastre (dacă nu chiar de la Sf. Apostol Andrei – tradiție pe care autorul pare s-o ignore –, în orice caz de dinainte de retragerea aureliană).

„Pătrunderea pe nesimțite a creştinismului în Dacia a avut urmări de mare însemnătate pentru neamul din Carpați. Le putem cuprinde pe toate într-o singură formulă [care reprezintă o altă trăsătură distinctivă din cele 11]: *stabilirea unei simbioze între Stat şi Biserică*, fără ciocniri, pe de o parte, şi fără contaminarea politică, atît de păgubitoare în viața altor națiuni, pe de altă parte“. Simion Mehedinți subscrie la ipoteza (pe care istoria este departe de a o fi validat) că Biserica ar fi ținut cîndva loc la noi de organizare statală: „După retragerea legiunilor, sfaturile şi poruncile Bisericii au trebuit să ia locul autorității oficiale [...]. În orice caz, tribunalul nu putuse pleca, în el s-a continuat exercitarea magistraturii. De cine? Obiceiurile dacilor ne lămuresc deplin: la ei, preotul era şi judecător. Şi astfel, *basilica*, adică judecătoria sau tribunalul, a devenit pe încetul *biserica*. Omul a sfințit localul civil, dîndu-i caracter religios“. Concluzia pe care îi place să o tragă e că „aşezarea geografică «în calea răutăților» a fost compensată astfel, măcar în parte, prin pacea sufletească în latura religioasă“.

Ortodoxie cu specific românesc

„Lipsa ereziilor şi a ereticilor“ ar fi o altă notă distinctivă şi un nou prilej de mîndrie pentru creştinismul românesc. Aici afirmațiile sînt poate cam riscate (am avut şi noi, totuşi, „bogomilii“ noştri...). Pare cam romantică imaginea românului care, opunînd „evlavia dacică“ pretinsei „sofisticării bizantine“ şi reprobabilei „politicării papale“, va fi avut dintotdeauna „eleganța morală de a-l tolera pe «fiecare cu legea lui» şi de a-l «lăsa în plata Domnului»“, el urmându-şi calea arhaică, „mereu aceeaşi ca şi mirosul cetinei de brad şi al răşinei carpatice“ (aici scriitorul îl bate pe savant). De unde concluzia bățoasă (şi nu tocmai de lepădat, mai ales astăzi, în contextul obsesiv al „integrării“ politice şi al „ecumenismului“ religios): „Iată pentru ce această Ortodoxie nu are nevoie de certificatul nimănui, fie de la Apus, fie de la Răsărit, sau de aiurea. Aibă parte fiecare

de ceea ce este al lui, dar să ne lase şi pe noi cu ceea ce este al nostru. Nu jinduim nici la Bizanţ, nici la Roma, şi cu atît mai puţin la Moscova. [...] Nici călugărilor bizantini (mai tîrziu fanarioţi), nici celor papistaşi (sosiţi cu sabia în mînă la Posada), nici celor moscoviţi nu le sîntem datori în latura Evangheliei. Putem privi spre vecinii noştri (mai ales în ce priveşte ereziile) cu deplină seninătate, ştiindu-ne creştini mai vechi decît ei şi cu o experienţă religioasă mai bogată decît a lor...“ (e aici intuiţia pozitivă a unei posibile Ortodoxii româneşti specifice şi neclientelare, care să-şi caute afirmarea creatoare în sens propriu şi decomplexat).

Fără răzbunare

Mai puternică decît la alte meridiane este la noi şi *„prezenţa lui Iisus în folclorul naţional“*. Autorul se lasă cucerit de „duioşia colindelor“ şi citează generos din mai toate ariile folclorice, cu înfiorare religioasă, dar şi cu simţ estetic. E încîntat să tragă încheierea, între altele, că sufletul românesc a ştiut să pătrundă total în taina întrupării şi în drama răstignirii, cu o afinitate aparte pentru Maica Domnului (aici, oarecum surprinzător, Simion Mehedinţi pare a face o concesie dogmatică în sens catolic, referindu-se la „imaculata concepţie“, dar fără să insiste). Mărturiile folclorice i se par, în orice caz, mult mai convingătoare decît cele cărturăreşti. Se simte în rîndurile sale, parcă mai mult decît oricînd, adierea „gândirismului“, nu fără certe reminiscenţe sămănătoriste.

În mod deosebit insistă Simion Mehedinţi asupra *„absenţei pornirii spre răzbunare“* la români, pe care o documentează cu multe exemple istorice, dar mai ales cu atitudinea românilor faţă de neamurile învecinate (bulgari, unguri) sau venetice (turci, greci, evrei), care ele însele ne-au luxat aproape sistematic, dar noi „n-am răsplătit răul cu rău“. Este un alt aspect, de indiscutabilă nobleţe creştină, al toleranţei noastre proverbiale. Dialogul lui Mircea cu Baiazid din *Scrisoarea III* i se pare paradigmatic şi-l citează cu transparentă voluptate. Este de mirare că în acest context nu se referă mai îndeaproape la *Mioriţa* (deşi s-a întemeiat cu predilecţie pe materialul folcloric şi provine din spaţiul de unde care balada a fost pentru prima oară culeasă de Alecu Russo). Vorbeşte însă în treacăt despre „transpunerea seculară a realităţii de toate zilele în forme ideale“, ceea ce trezeşte în minte teoria lui Mircea Eliade (*cf.* mai ales *De la Zalmoxis la Genghis-Han,* cap. final) cu privire la transfigurarea suferinţelor ca răspuns la „teroarea istoriei“.

Puterea jertfei

De altfel, următoarea trăsătură la care se referă Simion Mehedinţi în expunerea sa este *„acceptarea suferinţei ca mijloc de purificare morală“*, pe care o vede izvorîtă mai întîi tot din predispoziţia „dacilor nemuritori“ spre ascetism şi sacrificiu (erau, zice Pomponiu Mela, *ad mortem paratissimi*, „mereu gata de moarte“). Eminescu e invocat din nou (*Rugăciunea unui dac*), iar de data aceasta vine în discuţie şi *Mioriţa*: „Seninătatea păstorului în faţa morţii este un răsunet depărtat al concepţiei dacilor despre viaţa de dincolo de mormînt. În variantele *Mioriţei* se schimbă unele amănunte, dar seninătatea în faţa morţii şi acceptarea liniştită a suferinţei sînt ca un fel de axă invariabilă“. Sînt evocate şi străvechile obiceiuri ce fac loc veseliei la înmormîntări (cu exemple tulburătoare din Clopotiva, Hunedoara, unde priveghiul e prilej de bucurie mare „că omul a scăpat de viaţa de pe pămînt“). Admirator şi sfătuitor al Mişcării Legionare, din al cărei Senat a făcut parte (alături de alţi profesori mai vîrstnici, ca I. Găvănescul sau Traian Brăileanu), Simion Mehedinţi nu putea trece aici peste idealismul moral şi jertfelnicia tineretului legionar, căruia îi rezervă cîteva pagini memorabile, cu accent pe programul educaţiei legionare croit de legendarul Codreanu (care a fost, orice s-ar spune, o mare conştiinţă creştină). Reţin aici doar aceste fragmente mărturisitoare, care aveau să-l coste atît de mult mai tîrziu: „Cine cunoaşte originea mişcării legionare şi toată desfăşurarea ei – fără îndoială, momentul cel mai semnificativ din viaţa noastră publică de la războiul mondial pînă la fărîmarea graniţelor în 1940 – nu se poate să nu bage de seamă un lucru într-adevăr caracteristic. Legionarismul a voit să însemne mai întîi de toate o reformă morală. El s-a născut ca o reacţie împotriva comunismului nivelator al naţiunilor şi strivitor al libertăţii individuale, adică împotriva dictaturii

proletare predicate de Karl Marx şi de alţi evrei în numele Internaţionalei. [...] Aşa se explică un lucru de mare însemnătate: pe cînd fascismul era o mişcare socială şi politică, iar hitlerismul o mişcare politică şi socială, legionarismul a fost din capul locului o mişcare *naţională*, *religioasă* şi *pedagogică*", însufleţită de spiritul de jertfă, întruchipat culminant în cazul Moţa-Marin[16], despre care Simion Mehedinţi, în numărul comemorativ al *Cuvântului studenţesc* din ianuarie-februarie 1937, scrisese cu pioasă fervoare: „Murind de bună voie, ei au spus răspicat: *Deschideţi ochii la amestecul străinilor, care vor strivi tot ce este românesc în România, după cum strivesc astăzi tot ce este spaniol în Spania!* [...] Moţa şi Marin, prin jertfa lor de bună voie, au dat semnalul unificării sufleteşti a tuturor Românilor care se mai simt Români. Cu sîngele lor românesc ei au vrut să vindece rana înveninată a dezbinărilor din trecut. Aceasta este *semnificaţia istorică* a morţii lor".

Optimismul tradiţional al românului

Simion Mehedinţi mai constată în creştinismul tradiţional românesc, în pofida tuturor vitregiilor istoriei, „o vădită aplecare spre optimism: *încrederea în biruinţa finală a binelui asupra răului*", care este o constantă în folclorul nostru („oglinda cea mai credincioasă a sufletului etnic"). El este convins că „pentru neamul din Carpaţi, socoteala e limpede şi rotundă: lumea e departe, foarte departe de perfecţiune, însă e cu siguranţă perfectibilă". Înclinarea aceasta optimistă a firii noastre e împinsă în cutare loc spre o formă de apocatastază populară (citată după Elena Niculiţă-Voronca), dar care lui Simion Mehedinţi nu pare să-i deranjeze deloc sensibilitatea dogmatică de fost seminarist: de se vor pocăi sufletele, întorcîndu-se spre Dumnezeu, „Maica Domnului va scoate rînd pe rînd din smoală şi din flăcările iadului pe toţi nenorociţii ce s-au chinuit acolo [...]. Tot iadul va rămîne gol, ca o şandrama fără chiriaşi", iar dracul se va înţelepţi prin experienţa şomajului („atunci şi diavolii, nemaiavînd de lucru, se vor face *buni*, şi-i va primi Dumnezeu şi pe ei în rai, dimpreună cu ai Săi. Dar mai întîi vor trebui să-şi ispăşească păcatele printr-un canon"). Îngrijitoarea ediţiei de la Anastasia, Dora Mezdrea, face următoarea piruetă interpretativă: „Desfăşurarea pe mai multe pagini a «ispitei origeniste» a mîntuirii tuturor, inclusiv a diavolului, prezentă în folclorul românesc, nu este, desigur, un semn de erezie. Semnificaţiile ei trec dincolo de raportul personal al omului cu Dumnezeu, fără să afecteze în vreun fel această relaţie, aşa cum, de exemplu, o mărturiseşte pilda singulară a creştinului auster care a fost Nae Ionescu, preocupat, în acelaşi timp, de *apokatastasis*-ul origenist".

Eu mă abţin de la orice piruetă, permiţîndu-mi să nu fiu de acord, în această privinţă, nici cu Simion Mehedinţi[17], nici cu Nae Ionescu. Altminteri, optimismul tradiţional al firii româneşti se poate discuta şi documenta în destule alte feluri, şi putem chiar cădea de acord cu finalul liric al capitolului: „Am putea spune că acest creştinism arhaic, tolerant şi optimist, are ceva din liniştea şi perenitatea pădurilor de brazi, care nu-şi leapădă frunza, ci rămîn totdeauna verzi".

Duhul, înaintea literei binelui

A unsprezecea şi ultima trăsătură a creştinismului românesc inventariată de Simion Mehedinţi este *„prioritatea frumuseţii morale asupra justiţiei formale"*, un fel de echivalent autohton şi rural al *kalokagathiei* greceşti. Străin de legalismul formalist, românul caută mai degrabă duhul decît litera binelui, ceea ce transpare din interogaţia curentă asupra „căderii" sau „cuviinţei" lucrurilor: *E frumos să faci* cutare sau cutare lucru? „Sensibilitaea morală a neamului din Carpaţi nu se simte împăcată pînă ce binele nu e însoţit şi de *frumuseţe*. Altminteri, *nici binele nu-i destul de bun*. (Acesta e fondul cel mai tainic al cugetării şi al simţirii poporului român.)", scrie Simion Mehedinţi, continuînd cu această observaţie esenţială pentru buna înţelegere a demersului său

[16] Cf. *Taina jertfei. Dosar istoric Moţa-Marin*, alcătuit, prefaţat şi adnotat de Răzvan Codrescu, Ed. Puncte Cardinale, Sibiu, 2002.

[17] Care continuă afirmînd, între altele, despre acest straniu „optimism transcendent" (sintagma îi aparţine): „Românul e încredinţat că, la urma urmei, *răul va putea fi smuls din rădăcină*; suferinţa va înceta pentru toţi şi însuşi iadul va fi desfiinţat, iar dracii vor ajunge din nou lîngă îngerii cerului, aşa cum au fost odinioară, înainte de neroada răscoală a pizmăreţului Lucifer..."

analitic: „Credem că «prioritatea frumosului», considerat de poporul nostru ca adevărata împlinire a binelui, este un semn că însuşirile creştinismului românesc înşirate pînă aici nu sînt o simplă închipuire, ci formează ceva *organic*; ele derivă din temperamentul neamului şi sînt strîns legate unele de altele, ca verigele aceluiaşi lanţ". *Frumuseţea binelui*, frumuseţea morală, nu rămâne străină nici de *adevărul* faptelor sau al ideilor, ci se întîlneşte cu acesta în *dreptate*, care este articulaţie armonică a adevărului, binelui şi frumosului (Sfînta Dreptate/Direptate) şi nu trebuie confundată niciodată cu simpla justiţie în sens legalist. Şi e semnificativ pentru primatul frumuseţii morale că eroul basmelor noastre este aproape întotdeauna *Făt-Frumos*. „E puternic, isteţ, bun, iar pe deasupra e dăruit şi cu frumuseţe – o calitate care le întregeşte pe toate. Nu e vorba numai de frumuseţea fizică, ci şi de cea morală: e milos şi mereu gata de jertfă".

„Legea românească"

În a doua parte a studiului său, intitulată „Creştinismul românesc în raport cu bisericile altor neamuri", autorul îşi propune să întreprindă „verificarea istorică" a constatărilor anterioare, comparativ cu creştinismul altora (fie răsăriteni, fie apuseni), de care al nostru se deosebeşte semnificativ (prin sinteza unică de dacism, latinitate şi Ortodoxie) şi nu are nici un folos să se străduiască în direcţii mimetice. Modul în care ne-au zugrăvit anumiţi observatori străini (Keyserling[18], Romier[19] etc.) ne confirmă şi el în datele fundamentale. Preţioasă e şi observaţia că „legea românească" a ştiut să se ţină departe şi de papocezarismul occidental, şi de ţaropapismul oriental (Simion Mehedinţi declarîndu-se un adversar ireductibil al politizării religiei).

A treia şi ultima parte, „Viitorul dreptei credinţe", va fi ambiţionat să fie corolarul profetic al cărţii, dar istoria s-a grăbit să-i zădărnicească perspectivele, iar astăzi, după lunga experienţă mutilantă a comunismului, lucrurile au căpătat, desigur, valenţe noi, greu de bănuit mai înainte şi greu de reglat din mers. Pledoaria de a ne strădui să rămînem noi înşine rămîne însă valabilă principial: „Se cuvine (adică e bine, e sănătos şi frumos) *să fie oricine cum e croit să fie*, iar nu să se facă maimuţa altora". Trebuie să găsim un răspuns propriu la haosul contemporan, alimentat deopotrivă, în viziunea autorului, de maşinism, rasism şi comunism (Simion Mehedinţi este şi un mare adversar al *-ismelor*, în care nu vede decît nişte etichete ale disoluţiei şi smintelilor lumii moderne). Iar primejdia cea mai mare ar fi – şi aici nu putem să nu-i constatăm dreptatea din însăşi experienţa noastră imediată – „numai *dacă poporul însuşi s-ar rătăci*, lepădîndu-se de firea şi datinile sale".

Epilogul cărţii e plin de amărăciunea ceasului istoric de atunci (scrisă în primăvara lui 1940, a apărut în februarie 1941)[20]; Simion Mehedinţi găseşte totuşi pentru imperativul final un ton optimist şi cu bătaie în durata lungă a istoriei: „Dar, vorba lui Seneca, suferim de boli vindecabile *(sanabilibus aegrotamus malis)*, iar unul din leacurile cele mai sigure este întoarcerea la creştinismul nostru românesc, [re]dîndu-i cît mai repede puterile lui de altădată". Aşa să ne ajute Dumnezeu.

[18] *Das Spektrum Europas* (1928), carte pe care Simion Mehedinţi o citează după traducerea franceză apărută la Paris în 1930: *Analyse spectrale de l'Europe*. Cu mare întîrziere, cartea s-a tradus şi în română: *Analiza spectrală a Europei*, Insitutul European, Iaşi, 1993.

[19] *Le carrefour des empires morts*, Paris, 1931 (în rom.: *La răscrucea imperiilor moarte*, Ed. Univers, Bucureşti, 1998).

[20] Răstimp în care pierdusem fără luptă o treime din teritoriul României Mari şi cam tot o treime din populaţie, regele criminal şi trădător abdicase şi fugise în străinătate cu ţiitoarea lui evreică, ţara fusese în pragul războiului civil (evenimentele din ianuarie 1941), iar al doilea război mondial bătea deja şi la uşa noastră.

Diferențele confesionale în viziunea lui Simion Mehedinți

Constantin Mihai

Problema interconfesională, mai ales a relației dintre Ortodoxie și Romano-Catolicism, Greco-Catolicism și Protestantism, a constituit o temă predilectă a dezbaterii intelectuale interbelice, cu atât mai mult cu cât o parte semnificativă a elitei era efectiv interesată de valorizarea tradiției religioase răsăritene, ca parte esențială a tradiției religioase europene. Pe fondul dobândirii autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române, prin ridicarea ei la rangul de Patriarhie, la 30 iulie 1925, prin tomosul 1579 al Patriarhului Ecumenic Vasile al III-lea și al Sfântului Sinod al Patriarhiei Constantinopolului, se deschideau noi perspective pentru instituția ecleziastică.

Simion Mehedinți, reputatul profesor și academician, creatorul învățământului geografic modern din România după metodele lui Ritter și Humboldt, cu contribuții originale la stabilirea obiectului geografiei, la determinarea legilor, a categoriilor geografice și a metodelor specifice de cercetare, promotorul unei pedagogii tradiționale, în spiritul unei discipline scolastice riguroase, dominată de profunde convingeri religioase, director al revistei *Convorbiri Literare* (1907-1923), este una dintre figurile elitei intelectuale interbelice preocupate de problematica interconfesională, îndeosebi de raporturile Ortodoxiei cu celelalte culte. Demersul de decelare a trăsăturilor esențiale ale „creștinismului românesc“ se poate realiza, în concepția lui Simion Mehedinți, fie printr-un recurs analitic la matricea identitară, folclorul național, fie prin, ceea ce am numi astăzi, perspectiva imagologică, aceea a oglindirii în ochii străinilor a viziunii religioase a poporului român. Autorul pleacă de la presupoziția corectă a existenței în spațiul românesc a celor două ramuri esențiale ale creștinismului: Ortodoxia și Catolicismul, la care se adaugă luteranismul, deși am prefera termenul de protestantism care acoperă o realitate religioasă mult mai cuprinzătoare. Trecem peste faptul că nu împărtășim poziția lui Simion Mehedinți de a considera luteranismul (protestantismul) ca ramură a creștinismului european pentru simplul argument că acesta nu admite Predania, Tradiția Bisericii Creștine, unicul îndreptar de funcționare a doctrinei creștine, aceasta pentru a nu mai aminti de contradicția flagrantă a principiului *sola Scriptura* în detrimentul hermeneuticii patristice. Nu mai este cazul să insistăm cum eram și suntem priviți de către străini în diverse momente ale istoriei (cronicile și jurnalele călătorilor străini sunt elocvente în acest sens), cu atât mai mult cu cât meritele și scăderile noastre ca popor au fost de nenumărate ori puse și pe seama structurii noastre spirituale, a Ortodoxiei, uitându-se că fondul genetic al unui popor, cu toate viciile și virtuțile sale nu depinde numai de componenta religioasă care modelează, ce-i drept, caracterul unei națiuni.

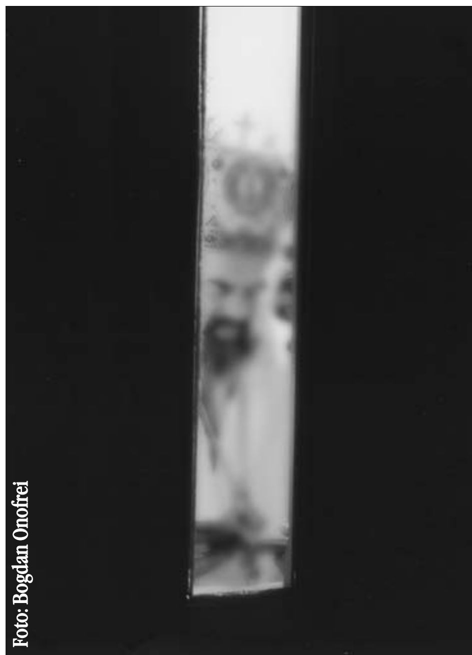
Imperialismul papal

O primă reacție împotriva idealismului creștin este identificată de Simion Mehedinți la catolicism. „Roma, centrul marelui imperiu, ale cărui drumuri, toate, duceau spre stâlpul militar din *Urbs*, s-a simțit cea mai ofensată de noua doctrină care predica egalitatea și frăția între neamuri“ (Simion Mehedinți, *Creștinismul românesc*, București, Anastasia, 1995, p. 170). Trăsătu-

rile catolicismului: politic şi ierarhic contribuie la instituirea unui stat papal universal. Raportul dintre Biserică şi Imperiu devine unul identic, în măsura în care Ecclesia, ca şi Statul, este interesată mai întâi de lumea de aici, realizând un soi de „stat al lui Dumnezeu pe pământ cu Episcopul Romei în frunte“, aceasta ca o ilustrare a teoriei augustiniene a lui *Civitas Dei*. De fapt, *Civitas terrena* constituie modelul întrupării acelei *Civitas Dei* în plan uman, a realizării Împărăției lui Dumnezeu pe pământ.

Individualismul protestant

Un alt tip de reacție împotriva idealismului creştin este protestantismul, considerat pe bună dreptate, de Simion Mehedinți „un alt compromis cu doctrina lui Iisus“. „Caracteristicile lui sunt tocmai opuse față de cele ale catolicismului. Pornind de la principiul libertății (influență veche protestantă), protestantul afirmă o autonomie împinsă uneori până aproape de anarhie. În locul imperialismului papal, cu centrul la Roma, el este individualist şi particularist. Cine ține în mână o Biblie se poate considera pe sine ca unitate de măsură a întregului creştinism, după ideile partizanilor Reformei. Antiteza e vădită: pe când catolicismul e politic în sensul cel mai larg al cuvântului, protestantismul este a-politic şi pune libertatea de conştiință a individului mai presus de orice interes al comunității, prin urmare şi al statului. Rezultatul a fost o sumedenie de secte şi de dizidențe în mijlocul sectelor“ (p. 173). Întoarcerea la origine pe care o promovează protestantismul este o operație imposibilă, întrucât ea înseamnă pur şi simplu eliminarea Predaniei, adică ignorarea caracterului viu şi organic al învățăturii creştine. Protestantismul ignoră un fapt fundamental: învățătura lui Hristos nu mai este astăzi ceea ce este scris în Evanghelie, ci această Evanghelie aşa cum este ea interpretată de Biserică, adică de Sfinții Părinți şi de Sinoadele Ecumenice, cu alte cuvinte Evanghelia trăită firesc în comunitatea de iubire a Ecclesiei.

Foto: Bogdan Onofrei

Puterea sobornicității

O ramură esențială a creştinismului este Ortodoxia, dominată de caracterul sinodal, în defavoarea primatului papal: nu autoritatea infailibilă a Papei, nici libertatea anarhică a individului, ci puterea sobornicității este primordială, întrucât formularea învățăturii christice se face în Ortodoxie prin sinoade, pornindu-se de la principiul absolut just că adevărul creştin, chiar când este vorba de înțelegerea cuvântului lui Hristos, e de natură conciliară, şi nu rațională – rațiunea individuală neavând nimic de spus într-o asemenea problemă. Îndreptarul infailibil în modul de funcționare al Bisericii rămâne Predania, Tradiția Ecclesiei, firul conducător al creştinismului răsăritean şi occidental.

Deşi caracterul sinodal este comun tuturor Bisericilor Ortodoxe, există diferențe între Ortodoxia românească şi celelalte națiuni ortodoxe. „Spre deosebire de misticismul slav şi de înclinările metafizice ale grecilor, amatori de subtilități dogmatice, creştinismul românesc e mai mult intuitiv, ceea ce se potriveşte de altfel şi cu temperamentul liric (relevat şi de unii străini ca Romier, Keyserling, Bartok şi alții). Respectă apoi şi Predania, adică e tradițional, dar nu în sensul bizantin (cu nota sa complexă levantină), ci mai mult în sens național, legând datinile sale religioase de străvechea pietate dacică şi de unele reminiscențe latine: *Rosalia*, *Floralia*, aşa că nota locală e uneori cum nu se poate mai vădită“ (p. 173).

Singurul model ecumenic

Distincția dintre Catolicism și Ortodoxie rezidă și în pretenția de universalitate a Bisericii de la Roma care anulează ideea de națiune. Pentru Ortodoxie, modelul christic, vestitor prin Evanghelie a veștii minunate privitoare la o „nouă îndrumare a omenirii" este singurul model ecumenic și, prin urmare, universal. Astfel, *ecumenicitate* înseamnă invariabilitatea învățăturii Ecclesiei, măsura dezvoltării firești a Evangheliei, singurul îndreptar obiectiv pentru cunoașterea Adevărului. Pretenția de infailibilitate a catolicismului constituie, în viziunea lui Simion Mehedinți, „una dintre loviturile cele mai grave care s-au adus creștinismului atât de simpatizat tocmai prin smerenia lui și printr-un foarte fin simț al relativității valorilor omenești" (p. 174).

Haosului protestant, Biserica Creștină (Ortodoxia și Catolicismul) îi opune rigoarea, disciplina și ordinea. Deosebirea dintre Ortodoxia românească și pravoslavnicia rusească bazată pe un „misticism apropiat de bigotism al mujicilor ruși" constă și în supunerea autorității ecleziastice celei politice, printr-o tendință de cezaropapism (îndrăzneala de a se proclama și cap al Bisericii) pe care unii țari (Petru cel Mare) și-o arogau. Față de Rusia comunistă, izolarea Ortodoxiei românești ar trebui să fie totală.

Experiența Bisericii Creștine a fost una complicată, cu suișuri și coborâșuri, cu variabile diferite. Spre exemplu, Catolicismul, în pofida încercării de a fi reprezentat printr-un suveran pontif (o reiterare a lui *pontifex maximus*) și de a organiza un fel de Stat al lui Dumnezeu pe pământ, nu a putut opri tendințele divergente din cadrul lui, dând naștere Reformei protestante, cu tot cortegiul său de anomalii și de libertinisme. Orientul a fost supus unor experiențe similare, „începând cu Bizanțul în care împărații amestecau teologia cu răzbunările lor politice (mai ales cu scoaterea ochilor, tăierea nasului și jugănirea) și sfârșind cu Moscova țarilor brutali, care porunceau tot felul de persecuții, apoi au încheiat prin a se crede capii Bisericii... În fața imperialismului occidental s-a ridicat imperialismul oriental. Panslaviștii nu s-au sfiit să facă din Ortodoxie o unealtă politică, înfățișând pe ruși ca singurul popor ales, menit să joace prin Ortodoxie rolul lui Israel" (pp. 175-176).

Simion Mehedinți conchide că creștinismul românesc „s-a simțit străin în fața papocezarismului catolic, precum și în fața țaropapismului oriental". Chiar dacă Uniatismul este socotit „un incident politic, nu religios", „creștinismul arhaic – aproape păduratic – al neamului românesc", cum îl caracterizează Simion Mehedinți, a reușit să constituie un îndreptar solid, prin care în special țăranii au putut să conserve „legea românească". Prin recursul analitic interconfesional, Simion Mehedinți conturează profilul singular al creștinismului românesc care nu se subordonează altor variante ale creștinismului, păstrându-și propria identitate religioasă, și prin aceasta, culturală și națională. Ce-i drept, situația este valabilă până la sfârșitul perioadei interbelice, perioada comunistă și cea neocomunistă, provocând mutații serioase la nivelul profilului creștinismului românesc.

Cât ne costă idealul reîntregirii?

Un cotidian românesc a pornit o dezbatere privind costurile unirii României cu Republica Moldova şi, funcţie de evaluarea la care s-ar fi ajuns, a pus întrebarea: ne putem permite să plătim preţul – financiar, de această dată – al unificării?

Varujan Vosganian

Tema e cel puţin bizară, dacă ne gândim la faptul că într-o astfel de iniţiativă politică, românii de peste Prut nu ar participa pe post de asistaţi care să aştepte cu braţele încrucişate să le vină de la Bucureşti bani, haine şi pachete cu mâncare, ci s-ar constitui într-o parte activă a dezvoltării ţării. Totuşi, modul în care este pusă problema vine dintr-o anumită mentalitate care, din păcate, s-a manifestat şi în perioada interbelică pe când Basarabia era tratată ca un teritoriu alipit, acolo unde mai degrabă erau surghiuniţi cei indezirabili decât se manifesta preocuparea pentru îmbunătăţirea stării materiale şi culturale a locuitorilor.

Înainte de a vedea cât ne costă unirea celor două ţinuturi româneşti, se pune problema voinţei politice. Putem accepta faptul că această unitate politică este, în prezent, dificil de realizat. Dar idealul reîntregirii trebuie să rămână o aspiraţie profundă a spiritului românesc.

Raporturile noastre cu Republica Moldova trebuie să aibă la bază aspiraţia către unitatea naţională. Mai devreme sau mai târziu, cele două state, cu o limbă comună şi cu aceeaşi tradiţie, se vor reuni. Dacă în anul 1859 două mici principate s-au unit, împotriva atâtor obstacole, aceasta demonstrează că nimic nu se poate împotrivi aspiraţiei fireşti către unitate naţională, acolo unde ea se manifestă. Generaţiile viitoare nu vor putea înţelege cum ceea ce a fost posibil în 1859 nu a mai fost posibil în 1991, în condiţii mult mai favorabile, când cele două state erau independente, şi nu trebuia – sau, mai degrabă, n-ar fi trebuit – să ceară voie nimănui, voinţa celor două Parlamente fiind suficientă pentru a încuviinţa unirea.

Există în clipa de faţă numeroase obstacole, pornind de la dificultăţi legate de libera circulaţie a persoanelor şi a mărfurilor, până la lipsa unor relaţii economice stabile şi diversificate. Până acum câtăva vreme, aceste obstacole puteau fi înlăturate prin acţiunea celor două Guverne, al României şi al Republicii Moldova. În prezent, din păcate sau din fericire, iminenta integrare a României în Uniunea Europeană ridică anumite obstacole în calea dezvoltării relaţiilor dintre cele două ţări, cu deosebire în ce priveşte libera circulaţie, fie că e vorba de persoane, de mărfuri sau de capitaluri. E ciudat că apropierea noastră de piaţa comună europeană trebuie făcuta cu preţul îndepărtării de Republica Moldova, însă nu trebuie să privim această situaţie ca pe o alegere irevocabilă, ci trebuie să regândim strategia reîntregirii în acest nou context, al integrării.

În perioada scursă din 1990, autorităţile române au fost destul de indiferente faţă de Basarabia. De parcă indiferenţa autorităţilor române nu era destulă pedeapsă, iată că şi evoluţia vieţii politice din Republica Moldova este îngrijorătoare. Forţele comuniste şi rusofone au recâştigat teren. În ţară se vorbeşte atât ruseşte cât şi româneşte, dacă nu chiar mai mult ruseşte. Guvernul Moldovei caută să apropie ţara cât mai mult de Rusia. Dacă reprezentanţa politică a României la Chişinău are în jur de cincisprezece funcţionari, angajaţii reprezentanţei Federaţiei Ruse se număra

Foto: Bogdan Onofrei

cu sutele. Reprezentarea economică şi culturală a Rusiei este copleşitoare în raport cu cea românească. În prezent, Moldova de peste Prut este practic colonizată, economic şi cultural, de Rusia. Iar luptătorii pentru reîntregire de la Chişinău se îndreaptă, din păcate, spre partidele de sorginte național-comunistă, adică tocmai acele ideologii care, în decursul secolului XX, au contribuit la îndepărtarea Basarabiei şi Bucovinei de patria mamă.

Granița peste Prut riscă să devină nu numai granița dintre două părți ale aceluiaşi trup, dar şi granița dintre două sisteme geo-strategice. Noi nu trebuie să ne împăcăm cu această situație. Vietnamul s-a unificat, Germania s-a unificat. Într-o bună zi cele doua Corei se vor uni şi ele. Nu se poate ca tocmai poporul român să rămână singurul popor despărțit de o graniță artificială şi, aş spune, de propria neputință. În acest context, întrebarea cât ne costă este lipsită de relevanță. Costă mult, cu siguranță. În Moldova de dincolo de Prut trebuie făcute lucruri care deja s-au făcut în România, dar şi multe lucruri care trebuie făcute şi în România şi în Republica Moldova, cum ar fi, de pildă, dezvoltarea rurală, reformarea sistemului de pensii sau competitivitatea economică. Indiferent cât ne costă, o Românie mai mare, cu o piață mai largă, va fi o Românie mai puternică.

Şi oricum, n-are rost să ne întrebăm cât ne-ar costa unirea cu Basarabia, câtă vreme noi n-am putut răspunde, în anii 1990, nici la întrebarea cât costă modernizarea şi integrarea României, aşa cum e ea acum. Unii vor zice: mai bine că n-am ştiut. Dar la urma urmei, unirea e mai ales o problemă patriotică şi nu una financiară.

Şefii clasei politice, repetenți la bun-simț

Am vrut inițial să scriu despre neverosimila ascensiune politică a lui Gigi Becali. Dar recenta înjurătură de birjar rostită de preşedintele Traian Băsescu la adresa unui jurnalist m-a determinat să lărgesc aria şi să surprind câteva caracteristici ale comportamentului tuturor politicienilor de top de la noi.

Mihail Albiștenu

Deseori îi auzim pe zişii noştri oameni politici vorbind despre necesitatea schimbării clasei politice – desigur, toți trebuie înlocuiți, numai vorbitorul în cauză nu. Cum toată societatea românească aşteaptă asta de 17 ani, astfel de cuvinte mai prind încă la alegători. Aşa a câştigat alegerile prezidențiale Traian Băsescu în 2004, aşa voia să ajungă iarăşi şef peste PSD Ion Iliescu, aşa vorbesc şi acum Mircea Geoană şi cei din PNL (inclusiv unii „disidenți"), cu toții, exponenți ai perioadei comuniste. Ei, dar mai sunt unii, fie mai noi în politică, fie care nu au simțit încă gustul dulce al aflării la putere. Vadim, sărmanul, clamează patetic, de ani buni: încercați-mă şi pe mine!; la rândul său, Dan Voiculescu, din spatele banilor săi, câştigați prin metodele cele mai cinstite, aduce „dovezi" că... alții au făcut poliție politică (asta când nu este prea ocupat să bage în partid foşti PSD-şti, care şi-au descoperit brusc convingeri conservatoare), iar sfinții de la PNȚCD, reînoiți – zic ei – după eşecul din 2000, strigă din afara Parlamentului că au gata pregătită o nouă generație de mii de specialişti, binişor trecuți în vîrsta a treia, cu care să salveze țara. Peste toți aceştia pare să plutească – măcar în sondaje de opinie – Gigi Becali, nou venit pe scena politică, după succesul pe care l-a avut cu „Steaua". Este sau nu Gigi Becali reprezentantul unei noi clase politice, cea pe care o aşteaptă țara?

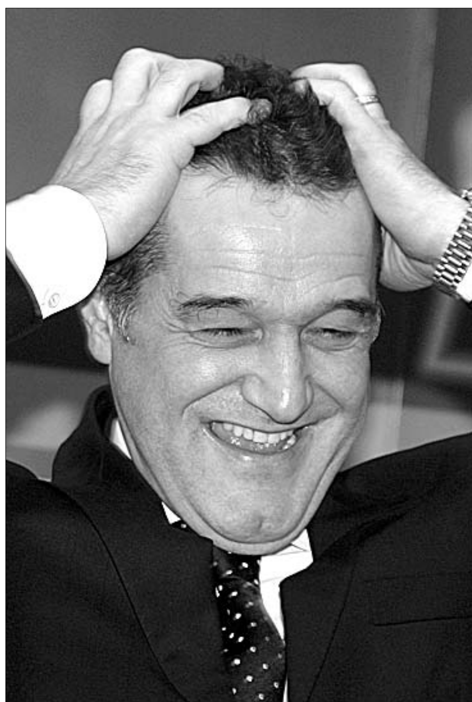
Primul răspuns: da, Becali este reprezentantul unei categorii politice în formare. Dar are țara nevoie de el?

Gigi Becali se doreşte simbolul tinerei generații – „tineretul naționalist şi creştin" –, cu care vrea să conducă România şi căreia i se oferă drept model.

Becali compromite Biserica

Om de succes – în afaceri, în sport (ca manager), şi mai nou, în politică, Becali, nu este, în opinia mea, deloc potrivit pentru rolul pe care vrea să şi-l asume. În primul rând, pentru că este îngâmfat, iar mândria este păcatul capital. Se crede preferatul lui Dumnezeu, persoana providențială trimisă de Cel de Sus pentru a salva țara. Şi cum vrea tot timpul „locul unu", el se visează preşedinte. Susținerea acelor mase de români învățate doar să ceară, dar şi a unui grup de intelectuali, care se gudură pe lângă el pentru bani, l-au făcut să piardă orice măsură. Gigi vrea să fie preşedinte, iar cine nu este de acord devine (aşa cum scria şi George Pruteanu în „Curentul" din 12 octombrie) „comunist" sau posedat de diavol. L-am auzit recent pe Gigi (OTV, emisiunea lui Dan Diaconescu), trecându-l în această ultimă categorie şi pe publicistul creştin Răzvan Codrescu. Banii îl fac să se considere „cel mai puternic om din România"; nu are simțul măsurii sau al ridicolului şi nu ştie să-i asculte şi pe alții.

Ceea ce mi se pare cel mai grav însă este că Becali ar putea compromite Biserica. BOR deține primul loc în încrederea românilor şi Gigi s-a gândit probabil că reprezintă o platformă de pe care să se lanseze şi să se facă auzit. Bun calcul, dar Bi-

serica îşi pierde astfel din credibilitate. Nu pentru că-l susține pe Becali, ci pentru că astfel se apropie periculos de mult de politică. Or, Biserica nu-şi poate permite partizanatul politic; ea trebuie să rămână a tuturor credincioşilor săi.

Compromisuri cu „omul lui Dumnezeu“

Cei care nu „au draci“ merg spre Becali. De ce? Cei mai mulți îi vor banii. Alții, punându-şi speranța în el, nu vor să vadă realitatea. Iar cei din a treia categorie, deşi realişti, îşi spun că dacă asta este tot ceea ce li se oferă mai bun, atunci trebuie să meargă pe această cale.

Criticându-l pe Becali, nu fac totuşi parte dintre aceia care susțin că el nu are ce căuta în politică. Becali are charismă şi nu este un om fără calități. E bătăios, îi place să rişte şi este generos (chiar dacă nu putem şti cât din generozitatea sa este din calcul politic). Nu este lipsit de inteligență şi de franchețe, dar, mai presus de toate, spre deosebire de alții care doar vorbesc, el face. Dacă ar şti să fie mai mult sponsor decât jucător, dacă ar avea abilitatea şi decența de a sta mai în spate, ar face cu mult mai bine țării şi inițiativele suținute de el ar fi bine primite de categorii mai largi de cetățeni. Ceea ce spun eu este că Becali nu trebuie să fie un model pentru tineri. Pe el nu-l pierde atât lipsa de cultură, cât infatuarea sa tot mai pregnantă.

Dar cine să-i spună lui Becali ce să facă? Cei care îndrăznesc să-i sugereze lucruri ca cele de mai sus sunt extrem de puțini, iar influența lor asupra liderului este redusă, şansele lor fiind mici în continuare datorită temperamentului lui Becali. Mă îndoiesc că Gigi ascultă sau că va asculta vreodată. Doar el este cel mai puternic, nu? Dar, pe lângă asta, se poate ca cei mai mulți dintre apropiații săi să dorească mai mult banii lui, decât binele țării.

Nu mi-l pot închipui pe acel primar al lui Gigi, din Ilfov, care îi căra geanta în avionul spre Anglia (şi pe care Becali – în glumă, sper – îl tot asigura că va fi primarul Capitalei) având curajul sau interesul să-l tempereze. Dar poate o va face recentul prim-parlamentar al lui Becali, tânărul Vlad Hogea? Acesta trebuie că este un caracter deosebit, din moment ce l-a lăsat, scurt, pe Vadim, care, indiferent de păcatele sale, l-a făcut parlamentar şi l-a trimis şi în forul legislativ european, ca observator (în mod suspect, la plecarea sa din PRM, nici un „Alcibiade“ nu s-a grăbit să-l porcăiască – aşa cum au pățit Leonida Lari şi toți ceilalți). De caracter frumos a dat dovadă Vlad Hogea şi când, la emisiunea „6! Vine presa!“, din 5 octombrie, de la „B1 TV“, nu l-a scos pe Gigi, din „domnul George Becali“ (că de, dă mai altfel „George“, când eşti preşedinte), de unde se vede treaba că limba e lungă şi fină cînd vrea. Mă tem însă că Hogea a sărit din lac în puț, cu acestă mişcare politică, chiar dacă, probabil, calculează că şansele de a ajunge parlamentar PNG sunt mari în 2008. Sau poate ştie că vor fi anticipate.

Băsescu, un tovarăș pe cinste pentru Becali

Oricum, este cam nedrept că intelectualitatea, cu unele excepții, îl găseşte pe Gigi Becali odios pentru scena politică, în vreme că Traian Băsescu, ditamai preşedintele țării, se mişcă pe coordonate similare.

Fostul lup de mare are şi el calități (aşa îmi liniştesc conştiința, că l-am votat). Totuşi, singura iluzie pe care am avut-o în legătură cu el în no-

iembrie 2004 a fost aceea că ar fi fost posibil ca funcția pe care o viza să-l facă să fie mai atent la comportament. Însă, acum cred că mai bine nu lași „nici o dâră" (vorba lui despre Emil Constantinescu – deși acuzația era lipsită de substanță) decât să lași o dâră de invective și atitudini nedemne de funcția pe care o deții. „Golden Blitz", „Potcoava", Elena Udrea, petrecerea cu Becali, zvonurile legate de condusul mașinii în stare de ebrietate și de înjurăturile din noapte (situație menționată Dinescu, la „Realitatea" TV, la emisiunea lui Stelian Tănase), sau cele despre răpirea jurnaliștilor în Irak – iată o serie care, conținând și formularea „găozar", mă face să-l regret deja pe Emil Constantinescu. Încă mai sper să se îndrepte, pentru că altfel – și perspectiva asta mă îngrozește – voi ajunge poate să-l regret și pe Ion Iliescu (măcar celebra „măi, animalule" a fost lansată la nervi).

Ei nu pot fi modelele noastre

Despre C.V. Tudor nu mă mai obosesc să scriu decît că a compromis *naționalismul*, cum Dan Voiculescu a compromis *conservatorismul*. Mai rămâne doar ca miliardarul din Pipera să compromită *ideea creștină*. Iar președenția dă cu presa de pământ, lezînd unul dintre drepturile fundamentale ale unui om liber, cel la cuvînt. Comportamentul tuturor acestora denotă un dispreț profund pentru mulțimea pe care o numesc popor/populație și pe care vor să o conducă. Un dispreț care n-are nimic de-a face nici cu învățătura creștină (culmea, toți aceștia se dau ortodocși smeriți și apar ca păduchiul în frunte la sărbători), nici cu datoria unui politician responsabil și nici măcar cu bunul-simț românesc de care altminteri facem atîta caz.

Dacă așa ne respectăm între noi, dacă așa ne gratulează ai noștri politicieni, de ce să ne mai mirăm atunci că avem probleme cu străinii, care ne tratează ca pe niște necuvântătoare bipede. Să nu uităm de bătrânul accidentat la Constanța de un militar american, de moartea lui Teo Peter și de cea a tânărului regizor Cristian Nemescu, la București, accidentați de un american și respectiv de un englez, de recentele violențe ale unor soldați americani într-un bar din Bistrița – toate acestea rămase nepedepsite de justiție.

Nu, nu avem nevoie de astfel de modele: nici de Vadim, nici de Voiculescu, nici de Becali, nici de Băsescu. Tinerele generații nu au ce face cu astfel de exemple, nici din punct de vedere politic, și cu atât mai puțin din punct de vedere moral.

Vedere de pe Centura Politicii

Și atunci s-au lepădat de satana!

Viorel Patrichi

Constantin Pârvulescu l-a înfruntat pe Nicolae Ceauşescu, lucru greu de imaginat atunci la vârful Partidului Comunist. Nu l-a dat nimeni afară şi nici nu l-a împuşcat nimeni. Ceauşescu s-a lepădat de satana din Comitetul Central şi l-a lăsat să plece liber. Ba moşul a avut şi posibilitatea să semneze „scrisoarea celor şase", alături de tovarăşul Silviu Brucan, lăudat fie numele său!

„Vă mai dau o sută dă lei"

Nu acelaşi lucru se întâmplă astăzi, când se fac exorcizăzi în partidele de tip nou, cu mentalități vechi. Înainte să anunțe cum i-a dat afară pe Raluca Țurcan şi pe Cristian Boureanu, Călin Motocicleanu a anunțat că măreşte pensiile. Un ritual obligatoriu pentru lepădarea de satana. A urmat sacrificarea lui Teodor Stolojan, omul care a dat coerență PNL şi care l-a adus la guvernare. Deşi toată lumea ştia că Stolo fusese ars pe rugul de păcură al lui Dinu Pătuririciu, Călin Motocicleanu vorbea poporului în direct despre creşterea Produsului Intern Brut şi despre buget, despre creşterea pensiilor şi a alocațiilor. Există o ironie a destinului politic, în care amatorii ajunşi pe val nu cred. Era dezagreabil să-l vezi pe Radu Câmpeanu criticându-l pe Teodor Stolojan, fiindcă mi-a amintit de strânsa lui colaborare cu Tataie, lăudat fie numele său. Sarcina autodafeului au primit-o nişte tineri liberali de la Sectorul 2, de care n-a auzit nimeni. Cu nasurile în jos, ei l-au dat afară pe cel care, împreună cu Traian Băsescu, i-a adus la putere. Recunoştința este o floare în prag de extincție. Raluca Țurcan trebuia să împărtăşească aceeaşi soartă fiindcă a fost apropiata lui Theodor Stolojan. Cristian Boureanu este un tânăr pe care l-am remarcat de vreo şase ani ca pe una din speranțele de înnoire a clasei politice din România. Este prea abrupt şi aligatorii nu suportă aşa ceva. „Eu nu am acceptat să fiu yesman. Călin Popescu-Tăriceanu este cea mai mare jigodie politică din ultimii 15 ani. El a ținut sub cheie, timp de două zile, stenogramele PSD, pe care i le pusesem la dispoziție, refuzând să le folosească în interesul cetățenilor", a spus Cristian Boureanu. Vai, Cristian, e urât şi neîncăpător acest cuvânt „jigodie politică" şi ce păcat că ai uitat ce a spus Dinu Păturiciu: „Am finanțat campania lui Mircea Geoană la Primăria Capitalei, şi nu pe a lui Traian Băsescu, fiindcă eu investesc în oameni inteligenți". Mai ai până te maturizezi, dar sperăm cu toții să nu ajungi ca ei, fiindcă atunci nu vom mai putea spune, la fel ca în cazul lui Victor Ponta sau al Dacianei Sârbu: aceşti tineri sunt corupți fiindcă au fost comunişti şi securişti. În rest, diagnosticul este corect: „În momentul în care va fi scos din priză, va rămâne singur. Tăriceanu foloseşte puterea dată de funcția de premier pentru interesele personale şi pentru reglarea de conturi în cadrul PNL", avea să precizeze Cristian Boureanu.

Theodor Stolojan, unul dintre puținii nomenclaturişti tehnocrați ai defunctului PCR, a reuşit să fortifice Partidul Național Liberal fiindcă realmente are calități native de conducător, spre deosebire de Tataie, care s-a hârşit toată viața ca activist. Evident, unii i-au reproşat că a acceptat

funcția de consilier prezidențial și că, din acea postură, nu putea oferi lecții de fuziune colegilor liberali. Buun, dar dacă Traian nu lăcrima și nu l-ar fi luat la Cotroceni, ce i-ar fi oferit confratele Călin?

Una peste alta, sacrificarea lui Teodor Stolojan este o mișcare sinucigașă pentru liberali. Ei nu pricep că eșecul lor politic este și un eșec al societății românești fiindcă mafia se întoarce la guvernare. Sub altă mască.

Te lepezi de satana?

În sfârșit, Marinelu a pus doi șefi importanți, așa cum a vrut el: pe pupilu Claudiu Săftoiu la SIE și pe George Maior, omul Prostănacului, la SRI. Și zice președintele cu acel prilej că a dat Dumnezeu și mai avem numai un ofițer din vechea Securitate. Nu de aceeași părere sun gazetar frecvent bântuit de stafia lui Pantiușa. Omul nu a crezut o iotă din ce-a spus președintele și i-a întors-o. În acel moment, Marinelu și-a adus aminte de cursurile academice de pe „Biruința“, nava amiral a României Mult Iubitului: „Câte un găozar din ăștia ne întinde nouă capcane?“, le-a spus el supărat lui Claudiu Săftoiu și lui George Maior. Amândoi au uitat pe loc ce-a spus șefu sau nu erau acolo. Furtuna s-a dezlănțuit imediat. Americanii, francezii, englezii și rușii încercau să descifreze ce-a vrut să spună cârmaciul de la Cotroceni. A venit și explicația pe Internet, semnată la așternut „T.Băsescu“: „În realitate, eu am spus Go, O'Zara!“. Cred că acesta este adevărul chel: Ovidiu Zară, cu numele lui dacic, are ceva de irlandez în fizionomie, de aici și confuzia președintelui. În fond, Eugen O'Neil, Peter O'Toole sunt nume neaoșe de irlandezi, nu? Iar președintele, de când îl citește pe Cărtărescu, s-a documentat. A făcut progrese culturale până și olandezul zburător Marean van Ghelle, de când a intrat în politică. De ce s-ar întâmpla altfel cu Marinelu?

A doua zi după hulă, el s-a dus la Brașov și a botezat fetița unui subaltern care a stat pe aceeași punte. „Te lepezi de satana?“ l-a întrebat un preot bărbos. „M-am lepădat de satana!“, a strigat cumătrul Traian. Dar cum dracu să te lepezi de Sarsailă, Doamne iartă-mă? Poți să te lepezi de Petre Roman, de Cozmin Gușă, care vrea să ne învețe să jucăm iar kazaciok, poți s-o trimiți pe Lavinia Șandru pe centura politicii, după ce a dat-o jos Vadim din cuier, dar cum să scapi de Bătrâna și Perversa? Marinelu a pus de un desant și la moaștele Cuvioasei Paraschiva, a bătut mătănii, s-a dedulcit la vinul de împărtășanie al Înalt Prea Sfințitului Daniel, în timp ce-i spunea alte „șălmătănii“, poate-poate...

Prostănacu și claxonu'

Lupta pentru putere la politicienii români se lasă cu scatoalce ideologice, date la gioale, iar nu la doctrine. Chiar dacă, în adolescență, au alergat ei în pantaloni scurți prin Cartierul Primăverii, Mircea Geoană și Adrian Năstase au ajuns acum să se trosnească mai lamentabil ca liberalii. În primul rând, Prostănacu îl consideră vinovat pe Împăratu-de-Mătase pentru gaura neagră din trezoreria senatorului Slănină, de pe vremea campaniei electorale. De parcă Împăratu a candidat doar pentru persoana lui, nu și pentru Partidu lu Mucles. Așa se face că dosarul Mătușii Tamara a glisat de la marea fraudă și termopane, până la pixuri și fluturași surâzători. Prostănacu l-a atacat apoi pe Ady că merge cu Mercedesul, în timp ce datoriile partidului fac pui. La asta se reduce longevitatea unui partid construit pe criterii mafiote.

Împăratu-de-Mătase este tot mai colțat, aş zice chiar că are mult talent. Păcat că a intrat în politică. Iată ce spune el despre Partidu lu Mucles: „PSD e gata să arunce pe piață spectaculosul Merge-des-Presidency, limuzina social-democrată, prima maşină din lume fără direcție, dar dotată cu claxon de mare putere, capabilă să ascundă faptul că motorul nu se aude pentru că - spun unii – a fost vândut demult". Bine, claxonul este însuşi Prostănacu, dar cine să fi vândut motorul limuzinei Merge-des-Presidency? Are cine!

Şi dacă Ady scapă şi de dosarul Mătuşii Tamara, cine mai poate să-şi mai amintească de comoara lui Decebal? Apropo, cine putea să scoată din România o brățară dacică de peste un kilogram şi s-o ducă la Paris? Nu reuşea să facă acest lucru decât un individ cu paşaport diplomatic. Noroc de francezi...

Brățara era etalată la Expoziția Bienală de la Grand Palais din Paris. Procurorii au convingerea că obiectul a fost furat din situl arheologic de la Sarmisegetuza Regia din Munții Orăştiei şi aparține unui grup de obiecte în valoare de 1,5 milioane de euro. Brățara este din aur masiv, de 24 de karate şi era expusă spre vânzare de firma „Ariadna Gallery" de la New York. Procurorii din Alba arată că inculpații din dosarul Aurul Dacilor au scos în perioada 2000-2002 15 brățări din aur, evaluate la 1,5 milioane de euro. Valoarea de patrimoniu a obiectelor este însă inestimabilă. Pe toată durata investigațiilor, au apărut numele patrioților Ioan Talpeş, Adrian Năstase, Sergiu Nicolaescu şi Dan Iosif, mâna dreaptă a lui Ion Iliescu. Este cea mai mare ruşine pentru social-democrații cu limuzine, suficient să fie îngropați în uitare pe vecie. Măcar atât, dacă puşcăria este prea strâmtă! Tataie, mai este timp să te dezici de aligatori...

Cel mai mare român de-al lor

Profesorii noştri au început să-i formeze pe copii în spiritul recunoaşterii holocaustului. Elevii trebuie să ştie că bunicii lor au ucis 400.000 de evrei, pe unii i-au tăiat bucăți, e adevărat, n-au mai făcut săpun, dar cu sângele au uns osiile carelor. Dar nu e suficient. Copiii noştri trebuie să ştie că Gheorghiu Dej şi Nicolae Ceauşescu au vândut 250.000 de evrei.

Evident, fără nici o legătură cu realitatea, dacă Televiziunea Română l-a săltat pe renumitul Richard Wurmbland pe loc fruntaş în percepția publică, alături de regele Carol I, eu am optat definitiv: cea mai mare româncă este Ana Pauker! Ce Mihai Eminescu, ce Mihai Viteazu, ce Ştefan cel Mare? Ce dacă ei ne reprezintă, ce dacă performanțele şi sacrificiile lor depăşesc imaginația obişnuită? Plătesc ei abonament la TVR? Noi plătim! Cu o veche vorbă românească, asta se cheamă „prostire în față". Mai rău ca pe timpul lui Stalin şi al lui Brucan! Vorba lui Creangă: „Dumnezeu să-i iepure!".

Taraba națională şi alternativa strategică

În afară de Rusia, nimeni nu-i bagă în seamă pe agenții KGB de la Tiraspol, care pretind că au făcut un referendum în cătarea kalaşnikovului. Devine tot mai limpede că mafia transnațională nu ascultă decât de două argumente: banii sau glonțul. Cine plăteşte?

Dincoace de Nistru, gândul moldoveanului şel di pi urmî dă în clocot: peste 400.000 de basarabeni au depus cerere pentru cetățenia română în al doisprezecelea ceas. Dacă pricepeau mersul lucrurilor cu 15 ani în urmă, altă făină se măcina la Chişinău şi la Bucureşti. Nici nu ştiu dacă trebuie să le mai găsim scuze conaționalilor noştri de peste Prut. Chiar dacă Stalin este oale şi ulcele, ei au încă probleme existențiale: cărei națiuni aparțin şi ce limbă vorbesc.

Bine, să admitem că ei vin din alt ev după ieşirea din cuşca imperiului, dar ce putem spune despre unii gazetari tineri de la Bucureşti, care scot cifre din burtă şi demonstrează pe pagini întregi că unirea Basarabiei cu România ar costa 35 de miliarde de euro? Dacă spunea Cozmin Gușă o asemenea enormitate, acceptam, ştie el de ce, ştim şi noi. Aş putea să demonstrez negru pe alb că, în afară de Bucureşti, nici un județ din România nu rezistă la o comparație de indici economici cu județul Chişinău. Cum să compari venitul județului Vaslui sau al Județului Călăraşi sau Alba cu veniturile Județului Bălți? În plus, să fie limpede: România nu este un SRL. Iar dacă Helmut Kohl i-ar fi întrebat pe-alde Fritz şi Helga lui ce cred ei despre unirea Germaniei, această țară superbă nu ar fi fost astăzi cea

mai puternică din Uniunea Europeană, nu ar fi avut acolo cele mai multe voturi. Norocul nostru că în momente-cheie l-am avut la cârmă pe Tataie, care, iată, întâmplător sau nu, gândea la fel ca autorii studiului amintit despre taraba reîntregirii naționale a României.

Basarabia, între Moscova și Bruxelles

Bruce Jackson, unul dintre promotorii extinderii Alianței Nord Atlantice către estul Europei, şeful comitetului SUA pentru NATO, a declarat într-un interviu pentru publicația FLUX de la Chişinău, că Republica Moldova trebuie să întreprindă paşi energici de apropiere catre organizațiile euro-atlantice, dacă doreşte să nu rămână izolată de civilizația europeană pe mulți ani înainte: „Către sfârşitul lui 2008, Europa îşi va definitiva frontiera de est şi atunci vom şti unde se termină Europa. Şi atât Moldova, cât şi Ucraina au neapărat nevoie de a face parte din tabloul complet al Europei. Dacă vor fi în 2008 aruncați afară, cine ştie... poate urmează alți 50 sau 500 de ani până această decizie va fi revizuită“, a spus Jackson.

Oficialul american s-a aratat mirat de lipsa de reacție a oficialilor de la Chişinău în acest moment de răscruce pentru destinul Republicii Moldova: „Moldova este o țară foarte pasivă. Face impresia că toți din această țară se află în aşteptarea unor instrucțiuni fie de la Moscova, fie de la Bruxelles, fie din altă parte. Ministrul de Externe, Andrei Stratan, mi-a spus că se află în aşteptarea unui raport de la Bruxelles privind politica Moldovei. Dacă ne punem pe linia de aşteptare a ceva de la Bruxelles, atunci putem să asteptăm la nesfârşit. Trebuie să spunem Bruxelles-ului ce dorim, nu să aşteptăm ceva de la el“. Reamintim că Bruce Jackson este un personaj cu mare trecere la Casa Albă şi, deci, ştie ce spune.

Singurul preşedinte român care nu mai aşteaptă indicații de la Moscova este Traian Băsescu. Poate şi din acest motiv a devenit ciuca atacurilor din partea mafiei transnaționale, care controlează cea mai mare parte a presei.

Ungurii de la Budapesta au început să se revolte nu doar contra premierului Gyurcsany, cât împotriva Uniunii Europene. Vecinii noştri s-au izbit de multe deziluzii amare după aderarea la clubul bogaților, iar tăvălugul imperiului consumist vine peste noi.

Şi nu avem alternativă. Să nu-şi mai facă nimeni iluzii că Rusia se va democratiza vreodată. Asasinarea ziaristei Anna Politkovskaia, care îl critica pe Vladimir Putin pentru masacrele din Cecenia, este cea mai bună dovadă. Lupta cu terorismul este fără milă, iar femeia ciuruită în lift era un duşman înverşunat al poporului rus...

Foto: Bogdan Onofrei

Deconspirarea Securității, între uitare și judecată pripită

Radu Preda

Abordarea frontală a ultimului capitol tabu din istoria noastră recentă a creat un puternic sentiment de confuzie. Deruta a fost sporită de reacțiile celor în cauză, de punerea în prim-plan a rivalităților, de mesajele contradictorii și de răsturnările de situație de la o oră la alta. Trezit dintr-o amnezie impusă aproape două decenii, publicul asistă acum la un spectacol în care actorii reali se amestecă printre fantomele vorbărețe ale trecutului într-o regie de lumini și umbre, de replici sonore și cuvinte abia șoptite, de sensuri vădite și subînțelesuri nedeclarate, cu o mulțime de cadre suprapuse și soluții scenice neașteptate.

Chiar dacă mare parte din ceea ce acum este dat publicității se știa sau cel puțin se bănuia, efectul este o nedisimulată uimire. Parcă nu ne așteptam, totuși, ca Securitatea să fi fost atât de bine infiltrată: de la oameni politici la cei din mediul cultural-academic, de la sportivi la atleții credinței și de la ziariști la avocați. Perplexitatea este cu atât mai mare cu cât ne dăm seama că am împărțit același spațiu de după 1989 cu oameni care până acum păreau altminteri. Sau nu. Deconspirarea alternează cu o serie de confirmări la fel de dezamăgitoare.

Motiv pentru care confuziei și uimirii îi ia locul lehamitea. Dorința de a ne pune în rânduială memoria riscă să se rezume la constatarea că totul este o enormă butaforie, o manevră de abatere a atenției de la lucrurile cu adevărat importante, o bătălie pentru putere, o ultimă demonstrație de forță despre cum lucrează de fapt Securitatea și cei care îi moștenesc metodele.

Cu toate acestea, ceea ce se întâmplă acum este deosebit de important pentru România. A ști care au fost mecanismele terorii de stat și care au fost cei care le-au aplicat este pur și simplu vital. Nu poți construi o societate liberă, democratică și transparentă, fără să știi cum se poate cădea în dependență, teroare și frică. Nu poți aștepta schimbarea de mentalitate, înnoirea morală și coagularea în jurul unui proiect național major, fără să demaști tarele trecutului, agenții corupției și dușmanii binelui comun. Nu poți, în fine, să începi un nou capitol de istorie, dacă paginile celui anterior sunt fie scrise incorect, fie răstălmăcite. Pe scurt: neasumată, experiența comunismului riscă să nu ne învețe nimic. Eventual, ea poate doar să confirme banalitatea răului ce se propagă prin oameni care, luați fiecare în parte, se dovedesc cumsecade și inofensivi. Cum criteriile sunt amestecate și odată cu ele torționarii reali ascunși printre colaboratorii lor și printre victime, iar responsabilitățile, împărțite la întâmplare, mai puternică decât dorința deconspirării, zilele acestea se simte nevoia limpezirii. Cu riscul de a repeta ceea ce s-a spus deja, conștienți de complexitatea situațiilor, fără pretenția de a judeca înainte de a înțelege, dorim să venim în întâmpinarea acestei limpeziri și să recapitulăm, pe înțeles și între limitele unui articol de revista, datele problemei deconspirării poliției politice a regimului comunist în România, abordând problematica din perspectiva complementară a spațiului politic, a societății civile și a Bisericii majoritare. Înainte de toate acestea, o precizare: deconspirarea în curs nu dă dreptul nimănui să judece mai aspru decât trebuie și nici să fie mai indulgent decât este necesar. Dincolo de datele obiective ale comunismului, noi ne confruntăm zilele acestea mai ales cu fețele lui umane, cu persoanele și biografiile atinse de el. Or, tocmai această dimensiune, abil pusă în prim-plan de către cei care doresc astfel evita-

rea abordării esenţei tari a dominaţiei criminale, ne obligă la nuanţe. Lucru valabil mai ales pentru generaţia din care fac parte. Foarte simplu spus, nu ştim nici unul dintre noi cum am fi făcut faţă presiunilor în timpul dezmăţului comunist. Nu ştim şi nici nu avem cum să aflăm. Să mulţumim lui Dumnezeu că ne-am născut destul de târziu pentru a nu fi fost nevoiţi să ne dăm măsura în acele condiţii. Cu alte cuvinte, biologia ea singură nu oferă un ascendent moral. Aşadar, nu ceea ce sa întâmplat *în timpul* comunismului, o perioadă destul de lungă şi receptată acum abstract de către cei mai tineri sau foarte tineri, este temeiul lecturii noastre critice, cât mai ales ceea ce s-a consumat şi se derulează încă sub ochii noştri după 1989. Acuzaţia de a fi fost colaborator, entuziast sau forţat, al Securităţii este înlocuită cu una mai gravă: aceea de a nu fi fost colaborator sincer al libertăţii. Prin tăcerea lor, prin faptul de a fi fost şantajabili, prin lipsa de viziune şi de interes pentru cei care urmează, colaboratorii Securităţii au prelungit, împreună cu şefii lor din umbră, noaptea. La noi, din păcate, ziua comunismului a avut 25 de ore.

I. SPAŢIUL POLITIC

Din punct de vedere politic, reproşul principial care se poate aduce modului în care este derulată deconspirarea se referă la raportul confuz, voit sau nu, dintre mijloace şi scopuri. Constatarea acestei stări de fapt nu pune sub semnul întrebării necesitatea deschiderii arhivei fostei poliţii politice. Dimpotrivă. Convinşi de obligativitatea unei analize fără rest, atât cât este omeneşte posibil, a ultimei jumătăţi de secol de istorie românească, am dori ca acest lucru să nu fie viciat sau deturnat. Până acum, pluteşte în aer impresia unei comenzi politice în numele unui adevăr ce ar trebui să fie deasupra intereselor de moment. În plus, foarte puţini au în clipa de faţă o viziune de ansamblu asupra fenomenului, ceea ce pune în evidenţă un grav paradox: deconspirarea Securităţii se produce cu mijloace securistice, adică la limita dintre transparenţă şi interese oculte, dintre şantaj şi adevăr servit pe bucăţi. Mai curând se plătesc poliţe decât se răscumpără nedreptăţi.

Încercând să trecem în revistă insecurităţile deconspirării Securităţii, ar trebui întâi de toate precizat statutul CNSAS-ului. Aflată între postura de administrator şi cea de judecător, între rolul de instanţă obiectivă – bazată pe munca de cercetare a dosarelor, nici pe departe finalizată şi nici având toate documentele la dispoziţie – şi decizia politică luată prin votul membrilor Colegiului, adică al unor oameni de partid, instituţia care în urmă cu doar câteva luni părea asasinată prin lipsă de activitate este acum aproape lichidată prin exces de dosare. Mai mult decât atât, în săptămânile acestea s-au exercitat presiuni enorme, CNSAS-ul devenind oracolul supravieţuirii publice a foştilor colaboratori cu Securitatea. Toţi aceştia aşteaptă note de bună purtare. Or, concluziile CNSAS-ului se pot schimba în funcţie de noi file la dosar sau de noi intervenţii, aceeaşi persoană putând fi exonerată sau acuzată succesiv.

Învestit cu rolul de filtru moral al aparatului de stat şi al celui public, CNSAS-ului îi lipsesc în mod vădit independenţa, distanţa şi libertatea de a închide univoc şi convingător dosarele pe care tot el le deschide.

Dezinteres în privinţa condamnării comunismului

În al doilea rând, nu este foarte clar scopul actual al deconspirării dosarelor Securităţii. Acest demers precede momentul, aşteptat de mulţi, al condamnării comunismului ca ideologie perversă ce a dus la instaurarea, la noi şi aiurea, a unui regim criminal. Aşadar, demascarea aliaţilor de nevoie ai comunismului ca regim nu este precedată de fixarea în scris şi de proclamarea în public, prin vocea aceloraşi autorităţi, a caracterului malefic al acestuia. Să nu uităm nici acest detaliu sugestiv: propunerea condamnării comunismului la nivel european nu a venit din partea ţărilor care au trecut prin experienţa acestuia. Un astfel de dezinteres, explicabil prin perpetuarea aceloraşi oameni la conducere în post-comunism, face posibil ca în loc să ne preocupe primar cei care au făcut comunismul posibil prin acţiunea lor voluntară, să îi identificăm numai şi numai pe cei care l-au sprijinit din slăbiciune sau interes. Confuzia dintre cauză şi efect, tradusă în lipsa diferenţierii dintre călăi şi victime, dintre membrii activi ai sistemului şi membrii „colaterali" ai acestuia, încurajează instaurarea unui relativism mo-

ral ce face ca exemplul celor care au rezistat cu adevărat împotriva comunismului, în temniță sau în libertate, să fie deposedat de mesaj civic. În lipsa unui proces real al comunismului, ne mulțumim cu un proces mediatic în care sunt expuşi oameni a căror vină nu este mai puțin evidentă, dar care au făcut parte dintr-un sistem pe care nimeni nu îl demască în dimensiunea lui umană, cu nume şi prenume. Rezultatul este halucinant: foştii actori activi ai comunismului sunt scoşi complet din ecuație. Adică sunt lăsați să gestioneze în continuare dominația economică şi să îşi pregătească fiii şi nepoții pentru Parlamentul European. Publicul este nevoit să se declare mulțumit cu execuția morală a câtorva victime exemplare, dispariția lor de pe scena publică fiind prezentată drept rupere, în cele din urmă, cu trecutul. Teoria țapului ispăşitor nu putea fi mai bine ilustrată.

Efectele deconspirării

În al treilea rând, efectele deconspirării sunt din punct de vedere legal (aproape) nule. Adică nu atrag după sine efecte automate precum pierderea funcției publice de către cel deconspirat. În lipsa unei legi a lustrației, partidele se grăbesc să intre în logica mediatică a expulzărilor şi oferă

spectacolul jalnic al condamnării celor deconspirați deja de către comisii formate din oameni nedeconspirați încă sau care au certitudinea unui dosar pus bine.

Atât de necesara înnoire a clasei politice ajunge să fie redusă la împărțirea figurilor publice în două tabere: demascați şi nedemascați. Dar nici această împărțire nu funcționează cu adevărat: Dan Voiculescu rămâne partener politic al guvernului, în timp ce Mona Muscă este repudiată prompt. Faptul de a fi colaborat cu Securitatea este cântărit în mod evident cu două măsuri. Ce facem însă cu cei care, fără să fi fost nici o clipă în vizorul Securității, din cauza vârstei tinere sau a lipsei de profil în regimul trecut, au ajuns în Parlament sau în alte funcții prin fraudă intelectuală, prin forța banului sau prin alte manevre menite toate la un loc să confirme şi să mențină neîncrederea românilor în propria lor clasă politică? Transformată în muniție de război partinic, „dosariada“ nu contribuie la reabilitarea prestigiului spațiului politic. Riscul major rămâne: adâncirea crizei de autoritate a politicienilor şi accentuarea în rândurile electoratului a lipsei de interes, a absenteismului, cancerul democrației româneşti.

În al patrulea rând, în toiul acestui cutremur politic local, se uită faptul că nu suntem unici. În contextul mai larg al Europei post-comuniste, momentul ruperii sigiliului tăcerii de pe arhivele regimului a fost aproape peste tot convulsiv. Ceea ce explică, de la o țară la alta, fie amânarea lui, fie punerea în pagină mai atentă, de pildă printr-o desecretizare graduală. După reunificare, Germania a pus la dispoziția celor în cauză şi istoricilor arhivele STASI aplicând o strategie a cercetării atente, de la caz la caz şi de la o epocă la alta. S-a dorit o confruntare cu trecutul comunist lipsită de caracter exploziv şi dublată de curățarea la propriu a structurilor publice de personajele compromise. În ciuda acestor măsuri pentru prevenirea politizării partinice şi a discriminării în numele dreptății, nu au lipsit scandalurile şi dezvăluirile şocante. Sub semnul exclusiv al acestora se va derula deconspirarea în țări precum Slovenia, Ungaria şi, foarte recent, Polonia. Bulgaria se află abia la început, dar, în ciuda întârzierii, care o aseamănă României, a ales formula a cărei neaplicări la noi face încă posibile şantajul, speculațiile şi calomniile.

Astfel, legea dată recent de parlamentul de la Sofia prevede publicarea de la bun început a listelor integrale cu ofițerii, agenții, colaboratorii și informatorii fostei poliții politice.

Rațiunea deconspirării

În fine, rămâne întrebarea pe care mulți dintre noi o formulăm fără să fi primit până acum un răspuns convingător: de ce nu s-a vrut până acum deconspirarea și de ce se vrea tocmai acum? Care este rațiunea amânării și care este rațiunea grabei? Avea România nevoie să vină la Cotroceni un Traian Băsescu sau s-a împlinit un soroc? A fost *cineva* sau mai curând *ceva* la originea acestei decizii dintr-o vară care va intra în biografiile multora ca fiind cea mai caldă și cea mai rece în același timp? Diversitatea celor deconspirați, acoperind practic tot spectrul politic actual, nu poate susține teoria unui complot de partid. Motivația trebuie căutată altundeva. În orizontul celor câtorva luni ce ne mai despart de momentul planificat al integrării noastre în Uniunea Europeană, aflați în plină luptă anti-corupție care nu a dat roade, după demonstrația permisivității structurilor de stat făcută odată cu fuga lui Omar Hayssam, captivi într-un sistem public dominat de vechi alianțe și mentalități, incapabili să fim coerenți în ceea ce privește viitorul nostru, se pare că atacarea răului la rădăcină, adică exact operația care ar fi trebuit să fie făcută în primii ani de după 1989, nu a mai putut fi amânată. A rămas ultima dovadă a României în fața partenerilor ei europeni că este demnă să intre într-o familie care funcționează după alte reguli. Este și ultimul argument în fața unui subtil *lobby* anti-românesc bazat din nefericire pe date greu de contrazis.

Altfel spus, timpul originalității democrației românești post-comuniste, a înlocuirii ideii de înnoire cu cea (mai veche) a reciclării, a expirat. Și împreună cu el un anume fel de a face politică. Sau cel puțin așa ar trebui să fie.

II. SOCIETATEA CIVILĂ

Este surprinzătoare tăcerea reprezentanților cunoscuți ai auto-intitulatei societăți civile românești. În zilele care au urmat demarării procesului de deconspirare a colaboratorilor fostei Securități, nu am asistat la obișnuita avalanșă de declarații, mese rotunde, conferințe de presă și altele asemenea.

Cu câteva excepții, societatea civilă a lăsat impresia că a rămas în afara dezbaterii. Prefațarea „dosariadei“ cu deconspirarea ziariștilor, ceea ce a dus la îmblânzirea bruscă a tonului la mulți arhangheli ai moralei publice, a avut menirea să-i pună în gardă pe toți cei care se știu pe listele pozitive ale Securității. Acest fapt confirmă bănuiala că beneficiari ai amneziei de până acum au fost și opozanții regimului iliescian. Constatăm cu amărăciune că liderii pro-democrație nu sunt nici pe departe și lideri anti-comunism, că în biografiile lor își dau întâlnire în mod inexplicabil două lumi total opuse.

Această atitudine ne face să înțelegem de ce nu am avut o rezistență anti-comunistă consistentă printre oamenii elitei. În fapt, elita anti-comunistă a fost pur și simplu cu totul alta: combatanții din munți, călugării anonimi ai unui schit, traducătorii din Sfinții Părinți, preoții care țineau Sfintele Slujbe sub asediul materialismului științific, păstorul dăpostind un fugar, veterinarul satului sau învățătorul, văduva, cel deportat, țăranul aruncat în temniță pentru faptul de a se fi opus colectivizării, studentul cu vederi de dreapta trimis la Canal, profesorul universitar dat afară de la catedră, academicianul expulzat din comunitatea științifică, artistul obligat să ia drumul exilului. Nu este nici o noutate că mediile intelectuale, cele care până acum revendicau orgolios pentru sine reprezentarea exclusivă a societății civile, sunt și cele mai vulnerabile în vremuri de teroare.

Cedările intelectualilor sub comunism

Delațiunea, acomodarea ideologică, excesul de zel, prostituarea intelectuală pentru un serviciu bun și un apartament în centru, colaborarea cu Securitatea de dragul unui pașaport, ruperea prieteniilor și turnarea colegilor mai înzestrați – toate acestea și multe alte mizerii mărunte au fost la ordinea zilei pe toată durata comunismului. Faptul că, asemeni spațiului politic, am asistat și în cercurile culturale la transformarea uluitoare a lingăilor de ieri în liderii de opinie de azi și a

fricoşilor în justiţiari demonstrează tocmai enormul potenţial de adaptabilitate al oamenilor care, lucrând prea mult cu ideile, nu mai au nevoie şi de principii.

Aşa se face că miliţienii ideologi civili de ieri sunt mercenarii de azi, continuitatea aceasta explicând în profunzime de ce mult citata societate civilă în România post-comunistă se reduce la o mână de personaje mediatice fără nici un impact formator real. Pentru aceştia, societatea civilă există doar pe vremuri de pace, în state de drept sau cel puţin aflate pe cale să devină. Din această pricină nu văd în rezistenţa anti-comunistă de ieri expresia societăţii civile de azi. În lectura lor, Bonhoeffer sau fraţii Scholl nu sunt reprezentanţii societăţii civile germane în timpul regimului nazist, aşa cum nici Sandu Tudor sau cei din grupul „Rugului aprins“ de la Mânăstirea Antim nu sunt reprezentanţii societăţii civile româneşti în timpul regimului comunist.

Pentru gândirea intelectualului de acest tip, proiectul civic începe în România abia odată cu întoarcerea de la bursă. De aici şi defectul esenţial al societăţii noastre civile de după 1989: lipsa de organicitate. Cruciada civilă s-a consumat nu în numele unor valori naţionale anterioare comunismului (cu precizările şi redimensionările obligatorii), adică nu a avut şi nici nu are un caracter restaurator şi reparator, ci în numele unui catalog de standarde şi principii care sunt traduse *ad hoc*, de regulă foarte stângaci. În loc să plece de la realităţile româneşti, rele şi bune, ideologia aceasta a venit cu o meta-naraţiune pe care tot încearcă zadarnic să o pună în scenă. Un astfel de decalaj se vede cel mai uşor în faptul că agenda preocupărilor, seminariilor, congreselor, comunicatelor de presă, protestelor şi indignărilor societăţii civile nu a corespuns deloc cu cea a românilor obişnuiţi.

În loc să contribuie la asanarea morală, majoritatea liderilor societăţii civile au făcut pe moraliştii.

Tristele figuri ale unui fals civism

Consecventă acestei logici, oarbă şi surdă la realitatea românească, incapabilă să comunice şi să se implice constructiv, societatea civilă a lăsat preocupările adânci ale publicului românesc, profund traumatizat şi dornic de modele, la îndemâna unora ca Vadim Tudor şi Gigi Becali.

Acest context uman şi ideologic, acompaniat de dezvăluirile recente referitoare la oameni de cultură consideraţi până acum repere intelectuale şi morale, face posibilă absenţa auto-intitulatei societăţi civile dintr-o dezbatere care priveşte cu adevărat chipul social al României de mâine.

Acum apare şi mai evidentă lipsa de relevanţă a celor care au monopolizat timp de aproape două decenii civismul. Se vede cum, la urma urmei, acesta a fost pentru unii nimic altceva decât un alibi personal. Ca de fiecare dată când suntem confruntaţi cu o criză de proporţii, avem însă şi un câştig: este limpede pentru oricine că nu mai putem vorbi despre societatea civilă românească în aceiaşi termeni ca până acum. Adică nu mai putem tolera definiţia îngustă a civismului care excludea sistematic alte categorii şi structuri comunitare precum sindicatele sau Biserica majoritară. Pentru ca lipsa de organicitate să nu fie şi mai profundă prin lipsa caracterului reprezentativ, societatea civilă de la noi trebuie, în sfârşit, să se definească, să se poziţioneze şi să îşi asume rolul public. Dacă se vor petrece toate acestea, înseamnă că „dosariada“ a avut un efect benefic şi spectacolul mizeriei umane a căpătat un sens.

III. BISERICA

Colaborarea generică a Bisericii majoritare cu Securitatea a ocupat centrul atenţiei mediatice. Din nefericire, reflectarea în mass-media a unui proces deosebit de delicat precum cel de purificare a memoriei a fost virusată de graba de a judeca întreg organismul comunitar al Bisericii. În plus, declaraţiile ministrului culturii şi cultelor au încurajat vocile anti-eclesiale şi anti-clericale. Unele dintre acestea au încercat să pună în paralel istoria Bisericii Ortodoxe din România cu cea a diferitelor Biserici şi confesiuni uitând că, aşa cum nu există un monopol al suferinţei, tot astfel nu există unul al delaţiunii. Toate cultele religioase din România au de scris un capitol despre propria lor istorie în comunism, despre cei mai tari şi cei mai slabi, despre mărturisitori şi despre oportunişti. Înainte de a vedea care sunt posibilele coordonate ale capitolului ortodox legat de comu-

nismul din România, să amintim un fapt esențial: caracterul declarat ateu al comunismului pune într-o cu totul altă lumină problema supraviețuirii instituționale a Bisericilor, confesiunilor şi cultelor religioase.

Dacă adversarii politici ai regimului comunist s-au văzut nevoiți, în condițiile imposibilității de a se adresa electoratului, să aleagă fie calea exilului, fie pe cea a unei opoziții interioare fără termen, conducătorii religioşi au avut de rezolvat o dilemă teribilă: să fie în mijlocul credincioşilor şi să fie în acelaşi timp acceptați de către cei care, prin programul lor, aveau drept scop eliminarea dimensiunii religioase din noua societate comunistă.

Cu alte cuvinte, a supraviețui comunismului şi a rămâne fidel lui Dumnezeu au fost cele două capete ale drumului. Este omeneşte de înțeles că pe durata acestei călătorii de jumătate de secol s-au petrecut fapte reprobabile, s-au consumat acte de trădare, s-au distrus vieți şi s-au spulberat idealuri, aşa cum acelaşi drum a fost martor la momente de eroism al conştiinței, la mărturii de credință şi la gesturi de consecvență evanghelică. Iată de ce, riscul unei lecturi superficiale a dosarelor fostei poliții politice este tocmai ignorarea acestor nuanțe şi relativizarea semnificației spirituale a tentativei, mai mult sau mai puțin reuşite, de a rămâne în istorie fără a pierde accesul la cer.

Rezistența, o opțiune personală

Tema nu este nouă. Am putea chiar spune că este constitutivă Bisericii ca structură divino-umană. De la Petru-Apostolul la Petru-renegatul, de la Saul la Paul, de la creştin la apostat şi revenit apoi la credință (problema lapsilor), de la tâlhar la primul locuitor al Împărăției, de la păcătos la penitent şi de la rob al patimilor la om liber întru adevărul lui Hristos – experiența eclesială este dominată de tensiunea dintre exigențele credinței şi slăbiciunile credincioşilor. Biserica în ansamblul său este un laborator al Învierii pentru că este unul al convertirii permanente de la întuneric la lumină, de la păcat la virtute şi de la ură la iubire. Această alternanță – ilustrată personal în succesiunea actelor de penitență şi în dialogul cu duhovnicul în timpul Spovedaniei – nu justifică dubla măsură şi nici permisivitatea, ci este cheia de lectură cea mai adecvată prin care înțelegem prezența răului întro comunitate a binelui.

Văzută astfel, Biserica este spațiul realist în care umanitatea vine acceptată aşa cum este şi ajutată cu şi prin Hristos să devină aşa cum era înainte de Cădere. Este, în fapt, vestea cea bună, Evanghelia.

În această perspectivă teologică, experiența Bisericii noastre în comunism, alături de alte Biserici Ortodoxe din fostul lagăr sovietic, nu este reductibilă la întrebarea unică a modului în care au ştiut sau nu oamenii ei să se opună sau să se supună regimului ateu. În context social, am da dovadă de fariseism să cerem de la trupul comunitar al Bisericii ceea ce nu am putut avea nici de la comunitatea națională. Chestiunea rezistenței sau adaptării se pune în alți termeni. Mai întâi este dimensiunea personală: atât gesturile de supunere, cât şi cele de nesupunere au fost făcute în nume personal. Oprobriul pentru primele şi meritul pentru celelalte sunt de aceea tot la nivel personal. Apoi: lecția pe care o putem învăța din comunism constă în modul în care ne comportăm în post-comunism. Învățăm din căderi atunci când ne ridicăm, urâm păcatul atunci când, prin mărturisire, ne eliberăm de el. Îl iubim pe Hristos mai mult abia după ce am făcut experiența îndepărtării de El. Fără să fie obligatoriu pentru toți, exemplul Fiului Risipitor este încurajator pentru cei care vor să se întoarcă acasă şi să prețuiască normalitatea.

Puțină preocupare pentru istoria Bisericii sub comunism

Toate acestea nu sunt o retorică a scuzei. Ele ne ajută în efortul de a citi semnele vremii şi de a descifra pedagogia lui Dumnezeu. Consecvenți acestei plasări în interiorul comunității de credință, să ne întrebăm aşadar care sunt elementele ce caracterizează lecția comunismului pentru Biserică. La primul nivel, cel personal, se ştie prea bine că am avut mărturisitori inflexibili şi colaboratori versatili ai regimului deopotrivă. „Dosariada“ de acum ne găseşte cumva pe picior greşit tocmai pentru că nu am avut până de curând nici o preocupare sistematică în a aduna la un loc mărturiile eclesiale referitoare la perioada 1948-1989. Cu excepția câtorva volume de autor, cu ca-

racter memorialistic, literatura teologică în domeniu este extrem de săracă. Altfel spus, prelucrarea istoriografică şi teologică a experienţei Bisericii noastre în comunism nu a reprezentat o prioritate nici pentru ierarhie şi nici pentru teologia de şcoală. Figura Patriarhului Justinian a fost pe drept citată ca fiind una providenţială în epocă. Tot în momente critice s-a amintit cu apăsare faptul de a fi avut câteva mii de monahi, monahii, dascăli de teologie şi mireni aruncaţi în temniţă după 1948. Pastorala prin care, în ianuarie 1990, Sinodul îşi cerea iertare pentru slăbiciunile unora dintre membrii Bisericii a trecut neobservată iar duhul penitenţei nu a fost fructificat. Necontextualizate şi neasumate cu adevărat, aceste trimiteri au servit mai curând drept scuză şi nu au ilustrat preocuparea pentru lecţia istorică a comunismului. Abia doar de câţiva ani au început să fie date subiecte de licenţă, master şi doctorat privind comunismul. Puţinii autori laici dedicaţi cu pasiune şi competenţă temei nu sunt încurajaţi de către diriguitorii eclesiastici. Arhivele bisericeşti au rămas în marea lor majoritate inaccesibile şi demersurile de colectare a mărturiilor de istorie orală au fost boicotate. Reticenţa aceasta are un preţ pe măsură: lipsa noastră de curaj a făcut ca alţii să fixeze datele şi criteriile revizuirii memoriei eclesiale. În loc să explicăm mecanismele diabolice puse în funcţiune de fostul regim în interiorul comunităţii de credinţă, pentru moment doar ne scuzăm sau pur şi simplu tăcem. Pe cât de agresivă este campania împotriva Bisericii, pe atât de anapoda este modul nostru de a reacţiona.

Evident, pentru a rămâne tot la nivel personal, este greu de crezut că oameni care au parcurs mai bine de jumătate din viaţa lor în comunism să fie dispuşi la o lectură critică şi implicit autocritică a acestuia. Ierarhia bisericească, cea vizată de dosarele de la CNSAS, nu este din acest punct de vedere altfel decât majoritatea oligarhiei politice sau unii lideri ai societăţii civile.

Trei feluri de a colabora cu Securitatea

Tot în oglindă cu restul societăţii româneşti, am asistat după 1989 la afişarea în public a cel puţin trei tipologii personale de colaborare a unora din clerul superior cu Securitatea.

1. Prima tipologie este şi cea mai problematică deoarece începe din primii ani ai regimului comunist. O astfel de colaborare a durat aproape patru decenii, a fost remunerată şi s-a concretizat în două mii de pagini de dosar. Scrise cu meticulozitate şi regularitate, notele acestea sunt un perfid joc de-a Dumnezeu: în funcţie de conţinutul lor, unii avansau, în timp ce alţii erau eliminaţi din jocul de putere eclesial, unii erau prezentaţi drept duşmani ai puterii şi alţii, drept inofensivi. Păstorul transformat în lup îşi onora rolul episcopal în sens strict etimologic: observa cu atenţie tot ce se petrecea în jur şi raporta. Asemeni unui personaj de roman volkoffian, nu se mai ştia cine conduce eparhia: un episcop devenit securist sau un securist hirotonit episcop? Gravitatea morală şi canonică a acestui exerciţiu practicat timp de decenii nu poate fi diminuată azi de gestul recunoaşterii publice a colaborării atâta vreme cât acesta nu are nicio consecinţă. Rămânerea în funcţie reuşeşte doar să întrupeze oximoronul absolut al penitentului fără penitenţă. Ceea ce în orice sistem profan din altă parte ar atrage după sine retrogradarea sau renunţarea pentru o vreme la funcţiile înalte, nu a funcţionat şi în Biserică. Metanoia a fost redusă la un exerciţiu de imagine.

2. A doua tipologie este cea a clericului supus presiunii de a colabora. Ajuns între timp ierarh, după căderea comunismului, respectivul este şantajabil. Comportamentul său, modul de a alege colaboratorii sau de a nu se dispensa de alţii, ieşirile publice – toate indică acest lucru. Cu toate că nu a făcut poliţie politică reală, omul Bisericii nu se simte liber. Presa îi aduce aminte de dosar ori de câte ori cineva are nevoie de acest lucru. Dorind să se facă lumină, ierarhul îşi publică dosarul. Mass-media nu ia act de demersul benevol şi continuă să întreţină acelaşi ton senzaţional. Morala: oricât de mică şi de benignă, povara trecutului este mereu suficient de mare pentru a pune pe cineva sub semnul întrebării.

3. A treia tipologie este cea a laicului teolog care semnează angajamentul cu Securitatea, dar nu îi dă curs sau nu are un raport scris cu „organele". Ajuns şi acesta ierarh după 1989, este întrebat asupra dosarului şi, spre stupoarea tuturor, se declară mândru de gestul său şi consideră angajamentul cu Securitatea drept un jurământ de fidelitate faţă de ţară şi Neam. De unde şi disponi-

bilitatea ierarhului să semneze oricând un angajament similar!

Să ne mai mirăm, aşadar, că acesta a fost dispus să îşi manifeste patriotismul aservind chestiunile bisericeşti oricărui partid s-ar afla la guvernare? Dacă un astfel de diriguitor eclesiastic nu face distincţia esenţială între partea lui Dumnezeu şi cea datorată Cezarului, să ne mai mire că dă Cezarului şi ceea ce i se cuvine doar lui Dumnezeu? Fie că este vorba de colaborare activă, de colaborare forţată sau doar de intenţia de a colabora, cele trei tipologii personale sunt tot atâtea exemple de biografii marcate iremediabil de răul comunismului.

Fără să judecăm persoanele în cauză, este bine să le ştim trecutul, pentru că de acesta poate depinde, omeneşte vorbind, viitorul Bisericii. Sigur, nu orice învecinare fizică este colaborare. Stareţul obligat să servească la masă de dulce în post unor securişti, ierarhul oprit de către împuternicitul pentru culte să hirotonească pe cine consideră potrivit, protopopul ameninţat cu dosar penal din cauze minore şi obligat astfel să colaboreze, preotul ameninţat la rândul său cu excluderea copiilor din facultate şi a soţiei de la serviciu şi obligat să dea note despre oamenii din sat – de la om la om, colaborarea cu Securitatea îmbracă mii de forme.

Dintre acestea însă doar câteva sunt reale şi grave. Faptul că ele încearcă să se ascundă în „grămadă“, la un loc cu altele, trebuie să trezească atenţia istoricului şi simţul critic al teologului. Nedecelarea lor nu face altceva decât să ofere argumente în continuare celor care vorbesc despre colaborarea cu Securitatea a *întregii* Biserici Ortodoxe din România.

Colaboraţionismul „salvator“

La intersecţia dimensiunii personale cu cea colectivă se află o scuză ce merită lămurită: colaborarea cu Securitatea a fost în interesul Bisericii.

Radical formulat, colaboraţionismul acesta a „salvat“ Biserica. Nici mai mult, nici mai puţin. Oricât de adevărat poate fi faptul că, la un moment dat şi într-o situaţie foarte concretă, vorba bună şi capul plecat au fost de folos comunităţii de credinţă, nu este mai puţin adevărat că logica iconomiei nu poate fi aplicată general şi nici folosită drept scuză pentru oricine, orice şi oricând. Astfel spus, este imposibil să identificăm cu pre-

cizie granița dintre compromisul de dragul supraviețuirii instituționale și compromisul de dragul realizării ambițiilor personale. Dilema morală rezultată din suprapunerea celor două momente nu poate fi rezolvată decât tot la nivelul conștiinței fiecăruia în parte dintre cei implicați. Cu consecințele de rigoare.

În fine, la nivel comunitar, sunt cel puțin două motive pentru care deconspirarea dosarelor face bine Bisericii noastre. Primul motiv: cunoașterea detaliată a mecanismelor totalitare atee aplicate prin oamenii Bisericii ne poate încuraja să evităm prelungirea în relațiile dintre noi a duhului stăpânirii și să recuperăm astfel dimensiunea duhovnicească și umană a dialogului dintre preot și credincioși, dintre ierarhi și preoți. În înțeles teologic, ierarhia nu este tot una cu oligarhia. Al doilea motiv, pe termen lung: deconspirarea colaborării clerului și mirenilor cu poliția politică este un pas decisiv către eliminarea, atât cât este posibil, a elementului ocult din viața Bisericii. Adică? Colaborarea în trecut, în prezent sau în viitor cu structuri paralele, legitimate sau nu, te scoate din fidelitatea pe care o datorezi integral lui Hristos. Devii, cu vorbele Evangheliei, slugă la doi stăpâni sau, cu altă imagine noutestamentară, un căldicel.

Gravitatea este cu atât mai mare cu cât metodele însușite altundeva decât în spațiul eclesial sunt folosite în interiorul Bisericii. Or, jocul diabolic al insinuării și calomnia, șantajul și asasinatul moral, influența politică și utilizarea unor canale speciale de comunicare, procesul de intenție și înscenările de orice fel nu pot fi mecanisme eclesiale. Oricât de mare ar fi miza unei cariere și oricât de înalt scaunul vizat. Cu alte cuvinte, dacă scopul politic și civic al deconspirării este întărirea democrației și a exercițiului public transparent, pentru Biserică același demers poate însemna recuperarea libertății interioare și prin aceasta a vocației profetice în raport cu lumea. Adică a rolului incomod de a aduce aminte că instalarea în istorie nu este un scop în sine. Oricât sunt de convingătoare argumentele și oricât de atrăgătoare foloasele de moment.

IV. CONCLUZIE DESCHISĂ

Este prematur să tragem concluzii definitive. În lipsa tuturor elementelor și aflați în plin proces de deconspirare, singura atitudine constructivă este aceea a realismului temperat. Trebuie să depășim depresia care, fără voia noastră, ne-a asediat în fața mărturiilor despre micimea naturii umane. Cu siguranță că avem temei pentru tristețe, dezamăgire și chiar disperare. Nu ajută însă la nimic să ne lamentăm că nu am avut suficienți eroi. Este mai curând cazul să avem grijă ca, prin exemplul vieților noastre, România de mâine să aibă cât mai mulți oameni medii, de bun-simț. Lecția comunismului poate servi printre altele tocmai la întărirea conștiinței că, în vremuri de teroare, dar nu numai, linia de mijloc este altceva decât compromisul, că supraviețuirea proprie nu trebuie plătită cu dispariția celuilalt, că suferința celor tari nu poate fi la nesfârșit un paravan pentru cei slabi și perfizi, că binele poate fi făcut cel puțin în tot atâtea forme și variante în câte se produce răul. Fără graba de a judeca, trebuie să rezistăm în egală măsură invitației la uitare. Deconspirarea Securității, în ciuda insecurităților sale, este necesară nu atât pentru a ne răfui cu trecutul, cât mai ales pentru a construi un viitor de care să nu ne fie rușine.

Biserica Ortodoxă şi Securitatea

În ultimul timp, tot mai multe nume sonore de intelectuali, literați, filozofi sau ziarişti, sunt furnizate dezbaterii publice, ca foşti colaboratori ai Securității. Presa a preluat fie informații concrete, fie doar zvonuri, şi i-a tocat mărunt pe cei în cauză. Cu sau fără probe, respectivii au fost de-a dreptul linşați de colegii lor intelectuali şi ziarişti. Evident că nici slujitorii altarelor n-au scăpat de furia justițiarilor din mass-media.

Pr. Ion Alexandru Mizgan

De câteva săptămâni asistăm la o furibundă campanie de presă îndreptată împotriva Bisericii Ortodoxe şi a slujitorilor ei, generată de tema colaborării Bisericii cu Securitatea. Nu e nimic nou sub soare! Campania de calomniere şi discreditare a Bisericii Ortodoxe Române a început încă din primele zile ale anului 1990 şi a continuat până în prezent, cu o intensitate, când mai accentuată, când mai temperată, în funcție de interesele manipulatoare ale mai marilor zilei. Când a fost nevoie de a se abate atenția de la realitățile fierbinți ale vieți politice româneşti, diversiunea contra Bisericii Ortodoxe a funcționat cu precizia unui ceasornic din țara cantoanelor, iar opinia publică a înghițit momeala. În repetate rânduri Biserica Ortodoxă a fost prezentată ca o adevărată sperietoare în fața opiniei publice, mulți intelectuali şi jurnalişti instigând la ură împotriva preoțimii ortodoxe, scoțând din bogata lor zestre culturală cele mai suburbane injurii şi cuvinte de ocară. În toți aceşti ani post-revoluționari Biserica Ortodoxă a fost pusă la colț de „imaculata societate civilă“, vânată şi culpabilizată pentru fantasmagorii şi lucruri închipuite, urmărindu-se cu tot dinadinsul ca Biserica Ortodoxă să fie aruncată în lada de gunoi a societății româneşti. N-a existat rău produs în România în aceşti ultimi 16 ani de care să nu fie vinovată Biserica Ortodoxă şi soboarele de preoți. Ce să mai vorbim de perioada dictaturii comuniste?

Biserica în comunism

Având în vedere isteria creată în mass-media pe marginea subiectului legat de colaborarea Bisericii cu Securitatea, precum şi diversiunea creată de ministrul Culturii, Adrian Iorgulescu, şi de anumiți analişti politici şi jurnalişti, considerăm util să aducem câteva lămuriri opiniei publice, în vederea unei perceperi autentice a realităților socio-politice în care Biserica Ortodoxă şi-a desfăşurat activitatea, la fel ca întregul Neam Românesc, în perioada dictaturii comuniste.

Trebuie să reținem faptul că în timpul unei dictaturi politice, de orice orientare ar fi aceasta, nicio instituție a unui stat nu-şi poate desfăşura activitatea normal, în condiții optime, nici măcar o instituție cum este Biserica. Este absurd să i se pretindă Bisericii să fi avut o altă soartă decât a celorlalte instituții ale Statului (Şcoala, Justiția, Poliția, Armata, Academia, etc.), mai ales că Biserica a fost considerată duşmanul cel mai mare al statului comunist. Prin urmare Securitatea a exercitat permanent presiuni asupra Bisericii folosind toate mijloacele posibile: agentură, filaj, tehnică operativă etc. Toate instituțiile bisericeşti (Patriarhia, Episcopiile, şcolile teologice, mănăstirile, parohiile), au constituit obiective de urmărire ale Securității comuniste. Urmărirea slujitori-

lor bisericeşti de către Securitate rezultă din dosarele păstrate în arhivele Securităţii cu privire la rezistenţa armată din munţi ori în cele referitoare la colectivizare. Biserica fiind considerată o instituţie potrivnică statului comunist ateu, trebuia supravegheată permanent. Istoricul George Enache, care a lucrat în arhivele Securităţii şi a publicat o carte bazată pe documente în această privinţă, consideră că toţi înalţii ierarhi, începând cu Patriarhul, aveau dosare de urmărire, cu un material extrem de complex. Studiile recente ale istoricilor Cristian Troncotă, Constantin Aioanei, Vasile Cristian, bazate pe documente din fondul „D" al Arhivelor SRI şi pe stenogramele Biroului Politic al Comitetului Central a Partidului Comunist Român, identifică obiectivele urmărite de către partid faţă de Biserica Ortodoxă, obiective care în lipsa unei colaborări a ierarhilor Bisericii, trebuiau să fie atinse de către Securitate prin măsuri de forţă. Evident că obiectivul Partidului Comunist a fost crearea unei Biserici obediente. Istoricul George Enache constată că acest lucru nu s-a întâmplat! În primii ani ai regimului comunist Partidul a fost nevoit să accepte în funcţiile bisericeşti chiar persoane cu atitudine anticomunistă. Într-o notă informativă dată în 1950 despre Episcopul locotenent al Dunării de Jos se spune: „Episcopul Antim Nica ne propăvăduieşte că regimul de astăzi este trecător, credinţa va învinge, comuniştii sunt trădătorii ţării, noi preoţii să fim la datorie. Anglo-americanii ne vor salva de haosul comunist!". Iată aşadar că şi ierarhii ortodocşi şi-au pus mari speranţe în venirea americanilor, care n-au mai ajuns decât după 1990, când au venit cu armate întregi de evanghelişti imaculaţi de peste Atlantic, să ne salveze sufletele din pierzătoarea credinţă ortodoxă!

După instaurarea regimului comunist Biserica a fost marginalizată şi persecutată fiind considerată o instituţie retrogadă şi reacţionară, fiind supusă unui control sever din partea statului comunist şi doar prin clarviziunea şi tactul unor ierarhi de seamă, precum Patriarhul Justinian Marina, a reuşit să-şi câştige dreptul la supravieţuire, în schimbul unor compromisuri făcute statului comunist. Biserica Ortodoxă a fost nevoită să accepte compromisul de a renunţa la anumite laturi ale activităţii sale. A fost nevoită să accepte înlăturarea cu totul din viaţa publică, activitatea ei limitându-se strict la serviciile religioase din lăcaşurile de cult. Biserica nu şi-a mai putut continua lucrarea ei filantropică şi de asistenţă socială fiind desfiinţate toate aşezămintele bisericeşti de acest gen, a fost suprimat învăţământul religios din şcoli, s-a interzis asistenţa socială din spitale, azile de bătrâni, armată, închisori, etc. Au fost suprimate periodicele bisericeşti ale eparhiilor, cu mici excepţii (de pildă, „Telegraful român"), au fost desfiinţate patru Academii Teologice şi mai multe Seminarii Teologice. De asemenea au fost desfiinţate câteva eparhii şi aproximativ 20 de ierarhi au fost puşi în retragere. Familiile preoţilor erau mereu urmărite de Securitate, şantajate şi umilite, pentru ataşamentul lor la valorile credinţei creştine. Soţiile preoţilor erau privite adeseori cu suspiciune în anumite colective de muncă pentru originile „nesănătoase". Copiii preoţilor nu aveau acces la foarte multe specializări şi şcoli în vremea comunismului. Pe cine mai interesează astăzi toate aceste drame ale preoţimii ortodoxe? Doar legătura preoţilor cu Securitatea mai prezintă interes!

O situaţie similară, sub otomani

Situaţia grea prin care a trecut Biserica Ortodoxă în timpul regimului comunist ne duce cu gândul la situaţia, la fel de dificilă, în care se găsea Biserica Ortodoxă din Constantinopol imediat după căderea capitalei imperiului sub dominaţia turcească (1453). În schimbul toleranţei acordate, creştinii nu aveau voie să facă propagandă sau să combată credinţa musulmană, căci aşa ceva se pedepsea cu moartea. De asemenea, creştinii nu aveau voie să ridice biserici noi, iar pe cele vechi le puteau repara numi cu aprobarea stăpânirii turceşti, care acorda foarte rar asemenea aprobări. Tot în acea perioadă, crucile de pe biserici au fost dărâmate iar tragerea clopotelor a fost interzisă, cu excepţia muntelui Athos. Multe biserici din Constantinopol au fost transformate în moschei. Îi putem, oare, condamna pe creştinii de atunci că şi-au trădat credinţa? Îl putem acuza pe patriarhul Ghenadie Scholarios că şi-a trădat misiunea şi pe Hristos? Îl putea patriarhul Ghenadie alunga pe Mahomed al II-lea Cuceritorul din Constantinopol? Îl putea patriarhul Teoctist răs-

turna pe Ceauşescu şi regimul comunist? Biserica prin slujitorii ei a încercat să menţină tradiţiile creştine şi flacăra credinţei în inimile şi sufletele credincioşilor. Preoţimea ortodoxă, care astăzi este etichetată trădătoare a credincioşilor ei, a avut de înfruntat multe pericole. Pentru zelul lor misionar mulţi preoţi au fost consideraţi ostili regimului comunist şi au fost condamnaţi la ani grei de puşcărie, fiind catalogaţi reacţionari, chiaburi sau legionari. În timp ce peste 3.000 de preoţi şi călugări ortodocşi erau aruncaţi în temniţele comuniste ori izgoniţi din mănăstiri, cei care astăzi umilesc şi ironizează Biserica, trudeau din greu la făurirea comunismului şi a omului nou al societăţii socialiste multilateral dezvoltate. Să nu uităm că Biserica Ortodoxă în timpul asupririi comuniste nu şi-a modificat dogmele şi morala, nici cultul şi nici propria istorie, în vreme ce mulţi dintre detractorii ei de azi s-au aliniat materialismului ştiinţific pentru a fi pe placul conducerii superioare de Partid şi de Stat.

Biserica Ortodoxă şi inchizitorii societăţii civile

Dacă torţionarii securităţii comuniste, între două lovituri de seceră şi ciocan ori una de bocanc, îi gratulau pe preoţi cu apelative de genul: moşieri, burghezi, bandiţi, reacţionari, homosexuali ori legionari, corifeii societăţii civile de astăzi nu se lasă mai prejos, preoţimea ortodoxă nefiind altceva decât satane în sutane, turnători la securitate, fascişti, xenofobi, fundamentalişti, pui de satane, ticăloşi în faţa cărora şi cei mai mari ticăloşi mor de invidie ş.a.m.d.

Batjocoritori, dispreţuitori, ironici, îngâmfaţi şi plini de ură şi venin, o mare parte a scribilor din România îşi savurează cu satisfacţie linşajul mediatic declanşat împotriva preoţimii ortodoxe. E suficient să fii preot ortodox pentru ca să fii supus oprobiului public. Dacă în comunism eram aruncaţi în puşcărie astăzi suntem invitaţi „la ţepe!". Ne amintim cuvintele securistului de serviciu care îl ancheta pe Profesorul Teodor M. Popescu: „Eşti legionar pentru că eşti teolog şi fiind teolog eşti anticomunist, iar a fi anticomunist înseamnă a fi legionar!". Aceeaşi logică securistă funcţionează şi azi în rândul inchizitorilor preoţilor ortodocşi: „Eşti preot ortodox, şi fiindcă eşti preot ortodox eşti turnător la Securitate!".

Brutalitatea, vehemenţa şi agresivitatea limbajului, cu care este abordată şi tratată preoţimea ortodoxă în societatea românească contemporană, ne reamintesc de practicile şi metodele staliniste de intimidare a Bisericii din vremuri nu de mult apuse, în care manipularea, calomnia, dezinformarea şi incitarea la luptă împotriva duşmanului de clasă erau arme consacrate.

Unii dintre detractorii Bisericii Ortodoxe se cred mari specialişti în arta manipulării şi diversiunii, dar stângăcia mânuirii condeielor şi a vorbelor le trădează ignoranţa şi impostura. Mulţi i-ar dori pe preoţii ortodocşi jertfiţi pe vechile altare ale cunoaşterii şi reeducării de la Piteşti, Aiud, Jilava ori Poarta Albă. Suntem astăzi atacaţi, înjuraţi, scuipaţi, detestaţi, de nişte inşi rotofei, care se lăfăie în redacţiile unor ziare sau televiziuni, deşi în perioada regimului comunist au adoptat politica struţului, iar acum după ce a trecut furtuna, îşi arogă rolul de justiţiari ai Bisericii. Unde ne-au fost atunci inchizitorii de astăzi? Este regretabil că tocmai cei care au stat departe de viaţa Bisericii în perioada comunistă îşi arogă acum dreptul de judecători ai acesteia. Tristă ironie!

Pentru neputinţele şi neîmplinirile Bisericii Ortodoxe din timpul dictaturii şi prigoanei comu-

Foto: Bogdan Onofrei

niste, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române şi-a cerut public iertare credincioşilor ei, în chiar primele zile ale anului 1990. Deşi a fost permanent hulită şi discreditată de duşmanii ei în aceşti ani ai libertăţii, Biserica Ortodoxă a rămas stâlpul de încredere al multor români, ocupând primele locuri între instituţiile Statului în care omul de rând îşi pune nădejdea. Mulţi dintre inamicii Bisericii nu-şi pot explica acest fapt, deşi răspunsul este foarte simplu. Preoţimea ortodoxă a fost aproape de oameni, de necazurile şi bucuriile lor, şi în comunism, şi în democraţie. Chiar cu angajamente la Securitate cei mai mulţi preoţi ortodocşi au încercat să fie la înălţimea chemării şi misiunii lor. Nu L-au trădat nici pe Hristos şi nici pe omul credincios, chiar dacă Biserica a fost nevoită să suporte umilinţele Cezarului comunist.

Nu vrem să ascundem faptul că şi în rândul preoţimii ortodoxe există lichele şi uscături, caractere josnice şi infecte, oameni care sfidează bunul-simţ minimal şi normele moralei creştine. Au existat fără îndoială şi feţe bisericeşti care s-au dovedit foarte sensibile şi zeloase în a face metanii şi ploconeli Securităţii în schimbul asigurării unor avantaje prea-lumeşti pentru ele şi progeniturile lor din os popesc! Dar putem oare culpabiliza peste 10.000 de preoţi ortodocşi, pentru că există în rândul lor şi asemenea Iude de circumstanţă, care-şi trădează chemarea şi misiunea preoţească?

Cu toate persecuţiile şi umilinţele la care a fost supusă, Biserica Ortodoxă nu a putut fi îngenuncheată de Securitate, la fel cum nu va putea fi dărâmată de anumiţi indivizi ai societăţii civile care pozează în moralişti şi mari lideri de opinie, deşi în acele vremuri erau utecişti şi comunişti veritabili.

Prietenii noştri, securiştii

Faptul că statul comunist a controlat Biserica prin Securitate – la fel ca toate instituţiile statului din vremea respectivă – nu înseamnă că preoţii au fost nişte trădători ai oamenilor, ci dimpotrivă, au fost aproape de oameni, încercând să le sădească în suflete credinţa şi nădejdea în Dumnezeu, ajutându-i şi întărindu-i în faţa greutăţilor de zi cu zi. Numai nişte minţi schizofrenice pot crede cu atâta uşurinţă că preoţii trădau secretul Tainei Spovedaniei la Securitate. Afirmaţia ministrului Iorgulescu că preoţimea ortodoxă a divulgat secretul Spovedaniei trebuia să atragă după sine dovezile pe care dl. ministru s-a bazat, ori, în caz contrar, demisia domniei sale. Aşa se întâmplă într-o democraţie autentică sau într-o ţară normală!

Istoricul Marius Oprea a afirmat foarte limpede că dosarele preoţilor în majoritatea cazurilor sunt de urmărire, nu de turnătorie. Evident că vom avea şi cazuri de preoţi colaboraţionişti, dar până ce CNSAS-ul va oferi probe concludente, se cuvine să acordăm, dacă nu respect, cel puţin prezumţia de nevinovăţie, unei categorii sociale care în proporţie de 25% a trecut prin puşcăriile comuniste. Ne-am bucura să aflăm de la CNSAS că alături de aproximativ 2.500 de preoţi ortodocşi din temniţele comuniste, au fost închişi şi 2000 de scriitori disidenţi, precum Mircea Dinescu, membru PCR şi absolvent de „Ştefan Gheorghiu", 2.000 de ziarişti, precum Cornel Nistorescu, care a slujit cu mult devotament presa comunistă din România lui Ceauşescu, 2.000 de actori precum Florin Călinescu, care întruchipa în personajele sale nenumărate figuri de ingineri comunişti şi utecişti ai societăţii socialiste, 2.000 de ingineri precum Cristian Tudor Popescu, pasionaţi de literatură ştiinţifico- fantastică etc.

Deconspirare selectivă

Din păcate, toată această tevatură a dosariadei scriitorilor, preoţilor ori sportivilor, este o diversiune bine ticluită de aceiaşi slujitori ai Securităţii, pentru a se evita dosariada politicienilor. Asistăm la o deconspirare selectivă, vizând de preferinţă personalităţi ale societăţii civile sau bisericeşti. Accentul s-a mutat de la politicieni, la preoţi, literaţi, ziarişti, actori ori sportivi. Într-o chestiune atât de gravă precum deconspirarea mecanismelor represiunii comuniste nimeni nu se întreabă cine spune, de ce spune şi ceea ce spune. Totul este o cacealma! La ambiguitatea judecăţii opiniei publice pune umărul şi neputinţa sau incompetenţa CNSAS, care de la o zi la alta, dă soluţii contradictorii care pun în încurcătură chiar pe membrii Colegiului. N.C. Munteanu atrăgea atenţia că rapiditatea demersurilor nu dă timp evaluărilor obiective. Mediatizarea nu excelează prin calitate, ci copleşeşte prin cantitate. Cunoscutul jurnalist de la Europa liberă arată că efectul pervers al acestei continue demascări şi înfierări este o adâncă somnolenţă etică. Acelaşi jurnalist atrage atenţia că, pentru spectatorii dosariadei, cele mai odioase personaje ale regimului trecut sunt turnătorii, însă nu aceştia urmăreau, anchetau, terorizau sau omorau, ci ofiţerii securităţii. Românul acumulează pasiv ştiri în această problematică fără să sesizeze că marele absent al acestei poveşti este tocmai personajul principal, Securitatea, care a evitat abil să apară în scenă. Securitatea îşi vede în continuare de treabă. Foştii securişti au fost înaintaţi în grade şi puşi lupi de pază la S.R.I. O altă parte dintre securiştii care au terorizat, umilit ori ucis, se bucură de pensii care variază între 20 şi 40 milioane de lei, iar victimele lor, „se bucură“ şi ei de pensii între 300.000 de lei şi 1.500.000 de lei pe lună. CNSAS-ul a deconspirat puţin peste o sută de foşti agenţi ai Securităţii, care au făcut poliţie politică... Unii se bucură de o pensie tihnită, alţii au răposat. Alţii au servit şi mai servesc Patria! Să nu uităm de zecile de mii de securişti deveniţi peste noapte revoluţionari. Să nu uităm de securiştii care au umplut Parlamentul României în aceşti ultimi 16 ani „democratici“. S-au salvat şi miliţienii, judecătorii, procurorii şi trepăduşii din judeţeana de Partid, ori grangurii din Comitetul Central. E curios faptul că astăzi opinia publică nu mai este interesată de torţionarii Securităţii comuniste, ci doar de victimele lor. Uităm prea uşor că Securitatea a creat statul român postcomunist. Ignorăm faptul că Securitatea a creat ceea ce Stelian Tănase numeşte capitalismul securisto-nomenclaturist, sau capitalismul de cumetrie , vorba tovarăşului Ion Iliescu. Uităm că Securitatea a creat România falimentară de azi şi că printre primii capitalişti cei mai mulţi au fost securişti, pentru că ei au avut şi banii şi oportunitatea de a se lansa în afaceri şi evident „experienţa“. Pe bună dreptate N.C. Munteanu constată că din holda de turnători nu se mai vede cal, nici călăreţ şi nu se mai vede nici Securitatea. Astăzi cei mai mulţi securişti activi sau retraşi din prima linie se lăfăie în vile luxoase, cu pensii astronomice , conduc companii economice, media ori companii occidentale. La ce să ne aşteptăm? CNSAS-ul a încălcat în repetate rânduri legea fără să fie tras la răspundere. Acelaşi lucru îl fac şi membrii Guvernului şi nu se întâmplă nimic. Totul este un circ ieftin! Securiştii pot să râdă încă o dată de noi în hohote. De ce n-ar face-o, atâta vreme cât o fac pe banii noştri?

Revenind la preoţimea ortodoxă e bine ca opinia publică să realizeze că nu din cauza Bisericii Ortodoxe Române şi a preoţilor ei a ajuns România în dezastrul economic şi moral de astăzi! Dacă preoţimea în vremea comunismului era la coada societăţii, de ce n-ar fi la coadă şi la deschiderea dosarelor, cum pe bună dreptate spunea scriitorul Dan Ciachir!

Noi ca preoţi putem fi înjuraţi, blamaţi, scuipaţi, terfeliţi, huliţi, ironizaţi, huiduiţi etc., dar Biserica lui Hristos va dăinui până la sfârşitul veacurilor şi nici porţile iadului nu o vor putea birui, cu atât mai puţin diatribele snoabe ale unor intelectuali şi ziarişti de mâna a doua. Spre deosebire de domniile lor noi am ales să-L mărturisim pe Hristos şi în comunism şi o facem şi acum, în capitalism!

În faţa valului de ură şi calomnie, Biserica Ortodoxă răspunde, aşa cum a făcut întotdeauna în trecutul ei istoric, cu binecuvântare, smerenie şi răbdare, urmând îndemnul Sfântului Apostol Pavel: „Ocărâţi fiind, binecuvântăm; prigoniţi fiind, răbdăm; defăimaţi fiind, mângâiem. Ca gunoiul lumii am ajuns, lepădătura tuturor...“ (I Corinteni , 4, 12-13). Ar mai fi ceva de spus? Poate doar atât: „Să calomniaţi bine, tovarăşi!“

Pr. Ion Popescu-Băldescu, martir fără voie

Adrian Nicolae Petcu

Născut la 17 iulie 1886, în Mihăieştii de Sus, jud. Olt, între anii 1893-1897, Ion Popescu-Băldescu a urmat cursurile şcolii primare din com. Mihăieşti, jud. Olt, apoi în com. Socetu, jud. Teleorman. În anul 1898 se înscrie la Seminarul Teologic din Curtea de Argeş, unde învaţă timp de 2 ani, pentru ca în 1900 să se înscrie la Seminarul Central din Bucureşti, pe care îl absolvă în 1906. Între 1907-1914 a urmat cursurile Facultăţii de Teologie din Bucureşti, unde va fi declarat licenţiat[1].

După răscoala din 1907, Ioan Băldescu a fost urmărit o vreme de autorităţile statului ca „instigator" în rândurile ţăranilor, în fapt susţinător al doleanţelor acestora. Această situaţie îl determină să se mute în com. Seaca, jud. Teleorman, unde îşi va întemeia o familie cu opt copii[2].

La 15 decembrie 1908 a fost hirotonit şi numit pe seama parohiei Seaca, jud. Teleorman, „un sat sărac, [de] vreo 260 de gospodării", precum mărturiseşte fiul său, părintele Emil Băldescu. Aici, continuă fiul său, „l-a primit în gazdă un bătrân văduv, fără copii, care până la urmă, prin testament, i-a lăsat casa. [...] Mizeria din jur era mare. Niciun preot nu rezistase acolo mai mult de doi ani. Ţăranii lucrau pe moşia unui anume Mauriciu Blanck, o moşie de vreo 4.350 de pogoane, dată pe mâna unor arendaşi veroşi, ca fraţii Mone şi un anume Hasan Rudolf. Tata, un om sensibil la suferinţa ţăranilor, s-a angajat în lupta cu arendaşii şi proprietarul. Aceştia au încercat în diverse forme să-l corupă. N-au reuşit. În lupta sa, buni aliaţi ai tatei s-au dovedit Nicolae Iorga şi Tache Protopopescu. Mai ales Iorga, căruia tata îi furniza multe subiecte demne să fie comentate în periodicul «Neamul Românesc», ziarul lui Iorga. Aşa, prin strădaniile lui, s-a reuşit ca moşia să fie smulsă din mâinile arendaşilor hrăpăreţi şi să fie luată de Casa Rurală. Atunci a şi obţinut satul un izlaz de 1350 de pogoane, rămas bun al satului, cum nu avea nici o comună în jur. [...] Tot aşa, la împroprietărirea de după război, tata, personal, a participat la măsurarea terenurilor atribuite ţăranilor, încât nu a rămas nici un nemulţumit. Oamenii locului îl iubeau, pot spune că îl venerau. Dar îl apreciau şi superiorii lui. Aşa se face că, în iulie 1919, a fost numit protoiereu al judeţului Teleormanului"[3]. Deşi era un preot de ţară, noua funcţie, pe care a deţinut-o până în 1933, îl obliga să se ocupe la îndrumarea activităţii pastoral-misionare pe o zonă echivalentă cu cea a judeţului Teleormanului de astăzi.

Aici, la Seaca, părintele a construit o biserică nouă şi o casă parohială (cu 7 camere). A contribuit substanţial la ridicarea a două localuri de şcoli şi a unui dispensar medical. De asemenea, s-a implicat în ridicarea localului pentru primăria din localitate şi înfiinţarea băncii rurale „Victoria"[4].

Senator liberal

În 1928, la porunca patriarhului Miron Cristea, părintele Ioan Băldescu s-a mutat în Turnu Măgurele, unde va ocupa postul de paroh la monumentala biserică Sf. Haralambie din localitate, parohie alcătuită din 1.050 de familii, respectiv

[1] Mărturie a preotului Emil Băldescu, fiu al părintelui Ioan Băldescu.

[2] Vasile Manea, *Preoţi ortodocşi în închisorile comuniste*, ed. a II-a, Patmos, 2001, p. 41.

[3] *Anuarul Arhiepiscopiei Bucureştilor-1941*, p. 428; Emil Băldescu, *Noi, familia de preoţi Băldescu...*, în „Memoria", nr. 9, p. 19.

[4] Mărturie a preotului Emil Băldescu, fiu al părintelui Ioan Băldescu; Emil Băldescu, *Noi, familia...*, p. 20.

din 4.800 de suflete[5]. Aici, îşi va dovedi din nou râvna sa de bun îngrijitor al lăcaşului Domnului, prin restaurarea bisericii în care slujea între 1935-1936, „cu ajutoare aduse de la judeţ, oraş şi popor“[6].

Chiar şi plecat din Seaca părintele Băldescu îşi va păstra „sfoara de moşie“ de 5, 25 ha, pe care o avea şi o va munci an de an cu propriile mâini. De altfel, păstrarea acestei proprietăţi îi va aduce în anii „democraţiei populare“ eticheta de „chiabur“, fiind tratat ca atare.

Între 1933-1937 a fost senator al Partidului Naţional Liberal, filiala jud. Teleorman[7].

În perioada 1932-1944 a fost membru ales al Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Bucureştilor. Ca membru al forului eparhial a adus în discuţie soluţii eficiente la relansarea activităţii antisectare. Astfel, în şedinţa de la 15 mai 1933 sesiza

amploarea pe care adventiştii o luaseră în jud. Teleorman şi cum împărţeau broşuri în mod gratuit, faţă de care propunea ca măcar revista „Adevărul creştin“, îngrijită de părintele Metodie Popescu, să fie distribuită mai insistent cu surse din fondurile eparhiale ale terenurilor pe care le avea în exploatare. De asemenea, propunea ca misionarii eparhiali, cu autoritate mai mare decât slujitorii locali, să-şi intensifice activitatea pe teren prin ţinerea a cât mai multor predici, pentru o receptivitate cât mai mare în rândurile credincioşilor[8].

Cu iniţiative viabile pentru misiunea Bisericii venea părintele Băldescu şi în şedinţa adunării eparhiale de la 7 mai 1934, atunci când anunţa că în calitatea sa de senator a făcut presiuni la adresa ministrului Finanţelor pentru plata salariilor preoţilor şi propunea ca din arenzile pământurilor bisericeşti să se dea fonduri protopopilor sau altor preoţi, pentru a face colportaj cu cărţi de zidire sufletească ortodoxă, considerând totodată că acestea fac mai mult decât conferinţele pastorale[9].

Arestat în „noaptea Adormirii Maicii Domnului“

După instalarea deplină a regimului comunist, părintele nostru era văzut ca potenţial „duşman al poporului“. Astfel, în seara de 15 august 1952, „noaptea Adormirii Maicii Domnului“, părintele Ioan avea să fie reţinut de către organele Securităţii, împreună cu el fiind ridicat şi fiul său, Emil Băldescu. Despre aceste momente, dar şi despre detenţia tatălui său, avem mărturia părintelui Emil Băldescu, pe care o redăm în continuare: „Trăsnetul avea să cadă în ziua de 15 august 1952, ziua Sfintei Marii-mari. Era spre seară, cred că ora 10 sau 10 şi jumătate, când mă despărţisem de dânsul. [...] Abia ajuns acasă a fost arestat şi tata. În aceeaşi noapte, şi eu. [...] Noi nu eram o excepţie. Fiindcă în aceeaşi noapte au avut loc masive arestări în întreaga ţară. Aşa, preotul Metodie Popescu, cel care îl secunda pe tata la catedrala Sf.

[5] *Preoţi ortodocşi...*, p. 41; *Calendarul Arhiepiscopiei Bucureştilor-1939*, p. 210.

[6] „Apostolul“, an XIV, nr. 1-2, 1 ianuarie 1937, p. 36.

[7] Mărturie a preotului Emil Băldescu, fiu al părintelui Ioan Băldescu; *Preoţi ortodocşi*, p. 41.

[8] *Calendarul Arhiepiscopiei Bucureştilor-1940*, p. 56; „Apostolul“, an X, nr. 15-16, 1-15 august 1933, p. 227.

[9] *Ibidem*, an XI, nr. 13-14, 1-15 iulie 1934, p. 256, 260.

Haralambie din Turnu Măgurele, se afla în acel moment la tratament, Stațiunea Olănești. Şi a fost şi el arestat tot atunci. Îmbarcați noaptea în două camioane pline cu tot ce avea mai bun în materie de spiritualitate oraşul Turnu Măgurele, sub paza securiştilor, am ajuns spre zori în lagărul de la Ghencea. [...] Priveam cătuşele de la mâini şi lanțurile de la picioarele mele şi ale celor de lângă mine şi mi-am dat seama că nu periculozitatea noastră îi făcuse pe securişti să ne pună în lanțuri, ci plăcerea lor de a ne umili. De fapt, ăsta a fost începutul. Şirul umilințelor se va continua şi pentru mulți dintre noi se va încheia cu moartea.

La Ghencea ni s-au scos lanțurile. Am fost înghesuiți claie peste grămadă în nişte barăci. Eram împreună cu tata, nu mă desprindeam de el. Îngândurați amândoi, neştiind ce ne mai aşteaptă, grija cea mare era pentru cei lăsați acasă. Mama rămăsese singură, fără niciun ajutor, căci pensia tatii fusese sistată cu câteva luni în urmă. La fel soția mea, casnică, având de îngrijit doi copii mici. Eu eram singurul lor sprijin. Mă gândeam că dacă vor fi dați afară din casa parohială, cum era de presupus şi cum s-a şi întâmplat, nu vor avea unde să se ducă. Toate astea nu i le spuneam tatii şi nici el mie, dar erau scrise în privirile noastre. Singura noastră consolare era că totuşi noi doi eram unul lângă altul. În rugăciunile mele secrete, adresate bunului Dumnezeu, asta îl imploram: pe drumul acestui calvar care abia începea să nu ne despartă niciodată unul de celălalt. Şi bunul Dumnezeu mi-a ascultat ruga.

La începutul lui septembrie tata s-a îmbolnăvit. Suferea mai mult de o boală de inimă, dar acum se accentuase. Respira din ce în ce mai greu. L-am dus la infirmeria lagărului. Medicul de acolo

s-a îndurat să-l interneze, dar medicamentele lipseau. A stat acolo vreo 10 zile. Dar n-a ieşit într-o stare sanitară mai bună. Abia trecuse de vârsta de 66 ani şi nu mi-aş fi închipuit că viaţa lui îşi începuse... numărătoarea inversă.

La 18 septembrie am fost scoşi toţi din barăci şi duşi pe platoul de adunare. Venise o comisie să facă trierea. Se spunea că pentru a-i lua pe cei apţi de muncă să-i ducă la Canal. Aşa a şi fost. Dar n-au luat numai pe cei sănătoşi. Cum a fost tata.

A doua zi, 19 septembrie, lotul destinat să ia drumul Canalului, vreo 400 de oameni, am fost urcaţi în camioane şi duşi pe o linie dosnică din gara Bucureşti-triaj. Acolo am fost îmbarcaţi în câteva dube de cale ferată. Înghesuiala era de nedescris. Eu îl ţineam îmbrăţişat pe tata, încercând să-l aduc în apropierea unei ferestruici zăbrelite pe unde mai venea puţin aer. Dar nu mai era pic de loc. Între picioarele noastre, culcat, era protoiereul din Alexandria, preotul Serculescu, bolnav şi el. Ca să nu-l strivim, stăteam într-un picior.

A doua zi, 20 septembrie, în zori, am simţit sub noi hurducăturile podului de la Cernavodă. Treceam în Dobrogea. Şi deodată, nu ştiu cine dintre noi a făcut presupunerea că nu-i vorba de niciun Canal, ci ne vor duce să ne arunce în mare. O presupunere logică, căci prea erau mulţi bolnavi printre noi.

Trenul însă s-a oprit în gara Dorobanţi. Am fost daţi jos şi încolonaţi. Între securiştii înarmaţi am străbătut oraşul, îndreptându-ne spre Coasta Galeşului, o colonie în formare. La trecerea jalnicului nostru convoi, localnicii, stând la distanţă, ne priveau cu uimire. I-am zărit pe mulţi cum îşi ştergeau lacrimile.

Când am ajuns sus, pe platoul dintre barăci, ni s-a ordonat să ne aşezăm. Pământul era umed şi bătea un vânt tăios. A venit comandantul şi a făcut apelul. După care a zis: «Aţi fost aduşi aici ca să executaţi o muncă de 60 de luni». Era sentinţa noastră de care abia acum luam cunoştinţă.

A doua zi, zi de duminică, am început corvoada prin colonie; să terminăm construcţia barăcilor, să aşezăm priciurile, să săpăm gropile pentru closete etc. Era răgazul nostru, de «aclimatizare», să zic aşa, cu noua noastră puşcărie. Aşa am aflat că apa era adusă tocmai de la Constanţa, în sacale, şi numai pentru bucătărie. Ne-au lămurit repede şi de ce: din ea se gătea şi la cantina securiştilor. Din această apă nu aveam voie să folosim niciun strop pentru spălat.

A murit împingînd la roabă

Necazul meu era că fusesem separat de tata. El era într-o brigadă, eu în alta. În seara zilei de marţi, 23 septembrie, am depistat unde era tata. Cu greu, m-am strecurat în baraca lui. A fost ultima noastră convorbire. Bietul de el, încerca să mă consoleze. Zicându-mi că e foarte fericit că eu, unul din copii lui, îmbrăcasem haina preoţească. Şi făcându-mă să-i promit că n-o să-mi trădez niciodată misiunea.

Şi a venit ziua următoare, miercuri 24 septembrie. Brigada tatii lucra în schimbul întâi. A mea, schimbul doi. Pe drum, la distanţă una de alta, coloanele noastre de osândiţi s-au încrucişat. Coloana ce se întorcea de pe şantier purta în mijlocul ei un cadavru. De la distanţa aceea nu mi-am dat seama că era tata. Va fi să aflu mai apoi că tata era, purtat pe umeri de preoţii Leonida Dumitrăchescu şi Ioan Turcu, ajutat de alţii. Mort, îl duceau în colonie ca să fie prezent la apel.

Întors de la lucru, noaptea, pe la orele 24, am aflat că tata murise. Mi s-a spus că era depus la infirmerie. Fiind noapte, ieşirea din baracă era imposibilă. Greu de descris noaptea ce am petrecut. Când s-a luminat de ziuă şi s-a dat deşteptarea, am alergat la infirmerie. Consemnul era ca nimeni să nu-l mai vadă, dar am dat peste un planton de omenie. Tocaliuc îl chema, bucovinean, care mi-a îngăduit să-l văd. Era aruncat într-o cabină de WC, încă nefolosită, destinată infirmeriei. Chircit acolo, l-am regăsit în anteriul său preoţesc, haina în care fusese arestat şi de care nu se mai despărţise. Atunci am aflat şi cum a murit: împingând la roabă, o roabă grea, de metal, pe un rambleu de cale ferată, la mare înălţime. Inima lui n-a mai rezistat. A căzut ca fulgerat, lângă un anume Roman, din Ploieşti. Chemat repede, un doctor, Teodorescu, din Bucureşti, deţinut din aceeaşi brigadă, i-a constatat moartea“[10].

[10] ACNSAS, fond Documentar, dosar 73, vol. 1, f. 102; *Mărturisitori de după gratii în închisorile comuniste*, supliment al revistei „Renaşterea“, Cluj Napoca, 1995, p. 12; Emil Băldescu, *Noi, familia de preoţi Băldescu...*, în „Memoria“, nr. 9, p. 20-22; Ion, Bălan, *Lista persoanelor decedate în gulagul românesc 1945-1964 (III)*, în „Arhivele Totalitarismului“, an V (1997), nr. 2-3 (15-16), p. 224.

Păcate postmoderne (IV)

de Alexandru Nicolin

Pripăşit accidental cu serviciul printre fiordurile din vestul Copenhagei, toamna lui 2004 mi-a adus iniţierea într-ale sexualităţii postmoderne. „Get lost and get laid“ a fost leitmotivul discuţiilor cu un antipatic superior ierarhic, pentru care evacuarea cohortelor de animaliculi aflate în bivuac în zona inghinală era „panaceu universal“. Deliciile sub-abdominale, credea şeful cu predestinat nume de conducător, ameliorau calitatea cercetării ştiinţifice şi fluidizau, că tot veni vorba, aşa-numitele „social relations“, capitol la care – mi se spunea – eram/sunt tare deficitar. Ei bine, ideile *beggar-benison*-iene ale comandirului au fost, preţ de două luni, sursă de nesfârşite idiosincrasii...

În vremurile din trecut, Balzac credea că o noapte în slujba amorului trupesc îl face să piardă o pagină de geniu, în timp ce mai spre timpurile noastre Charlie Chaplin punea semnul egal între amorul nocturn şi lipsa eficienţei de peste zi. Culmea savorii o dă însă Salvador Dali care declara dezinhibat că îşi refuză spasmele orgasmice pe motiv că acestea i-ar împuţina puterile artistice.

Că Balzac *et comp.* au preopinenţi nenumăraţi nu mă surprinde deloc, după cum nu mă surprinde nici amestecul confuz de vagino şi faloforie care animă, din când în când, chipurile gingaşe de prin mass-media. Departe de a fi un pudibond obtuz, admir sincer concupiscenţa dusă la rang de artă, aşa cum face, de altfel, orice păcătos care crede sincer că cea mai mare păcăleală pe care o poţi face diavolului e să vezi aspectul simbolic al momelii lui. Îmi displace însă imanenta mediocritate a postmodernismului de sub semnul căreia nu ieşim, se pare, nici măcar atunci când încercăm deliciile păcatului. Cum altfel să-mi explic succesul unei cărţi de acum vreo trei ani, de pe a cărei copertă galbenă un sexolog chel ne învăţa să facem dragoste „aproape perfect“ (accentuarea mea). Enervat de titlu n-am cumpărat scriitura: nu ne-om pricepe la fabricat maşini-unelte sau la turismul litoral, ca tot ne iau acum bulgarii toţi muşterii, dar măcar în amor să excelăm. Şi dacă nici acolo nu putem, că deh, vârsta, frigul, „alimentaţia ştiinţifică“ din perioada comunistă etc., etc. măcar să ne propunem asta. A-ţi propune însă să faci amor *aproape* perfect îmi aduce aminte, involuntar, de echipele româneşti de fotbal care pleacă voioase în deplasare cu gândul la un „echitabil“ zero-zero şi se întorc acasă cu o căruţă de goluri. Primite, nu marcate. Şi îmi mai aduce aminte de deziluziile studenţilor care, cu gândul la un 5 salvator, obţin, invariabil, un 4,50 care nu se poate rotunji – „înc-o boabă“!

Aşa că haideţi, dragi fraţi şi surori întru Hristos, să nu ne lăsăm prinşi în mrejele (uneori contondente alteori concupiscente) postmodernismului, să urmăm voioşi calea ortodoxiei şi să fim încredinţaţi că doar viaţa întru Hristos este calea către Perfecţiune. Chiar şi – sau, poate, mai ales – atunci când, după ce vom fi lăsat pe mama şi pe tatăl nostru, vom deveni un trup cu aleasa/alesul inimii. Să ne rugăm aşadar cu toţii pentru îndreptarea erotomanilor de profesie şi pentru întoarcerea lor în sânul Bisericii unde, despuiaţi de toate beteşugurile postmoderne, vor regăsi Perfecţiunea. Amin!

Urme de civilizaţie bizantină

Interviu cu drd. arh. Dan Ionescu, de la Institutul Naţional al Monumentelor Istorice

– *Se poate vorbi în cultura noastră de o „formulă românească" a civilizaţiei bizantine?*

– Putem spune că există, însă această „formulă" nu a însemnat o simplă copiere a modelelor bizantine. Se poate vorbi de o sinteză românească a modelelor bizantine, dar şi occidentale şi răsăritene, realizată pe parcursul mai multor secole. După sinteza daco-romană, au fost mai multe straturi de influenţe grefate pe aceasta: romano-bizantine, vechi slave, germanice, nordice (vikinge), asiatice; la acestea se adaugă straturile mai vechi reprezentate de sinteza traco-etruscoceltică şi traco-elină. Elementele daco-romane sunt recognoscibile în tipul general şi decorul ceramicii folosite, în croiala şi desenul ţesăturilor, în muzică, dar şi în arhitectura răspândită în spaţiul etnic de formare al poporului român, adică de la Marea Adriatică la Marea Neagră, şi din Munţii Balcani până în nordul Munţilor Carpaţi. Atât datorită vastului teritoriu pe care s-a desfăşurat această sinteză, cât şi datorită duratei în timp, Nicolae Iorga a ajuns la celebra exprimare de „Bizanţ după Bizanţ". Perioada de cristalizare a sintezei româno-bizantine a fost însă, aceea a secolelor VIII-XV, când, dealtfel, se şi constituie primele formaţiuni statale româneşti, atât la sud, cât şi la nord de Dunăre. Tot acum sunt înfiinţate şi organizate mănăstirile şi schiturile, aşa cum le cunoaştem noi astăzi. Trebuie precizat că cele mai vechi atestări documentare ni se păstrează despre aşezămintele româneşti din Pannonia, Transilvania şi Banat, respectiv din secolele XI-XII. De exemplu mănăstirea din Biharea, capitala lui Menumorut, închinată, înainte de anul 1030, la mănăstirea bessilor Sf. Teodor de lângă Ierusalim, ca şi alte zeci de sfinte lăcaşuri. În ceea ce priveşte alcătuirea mănăstirilor, acestea cuprindeau – după regula Sf. Vasile cel Mare –, biserica, paraclisul, trapeza, chiliile, casa egumenească, arhondăria, dotări tehnice – bucătăria şi baia –, grajduri, hambare, pivniţe. Mărimea, aşezarea şi materialele de construcţie variau în funcţie de posibilităţile ctitorilor.

– *Existau „dotări tehnice" mănăstireşti mai deosebite?*

– Epoca de înflorire a mănăstirilor la noi, a fost aceea a secolelor XVI-XVIII. Este chiar epoca de maximă extindere a Imperiului Otoman, dar şi de început a descreşterii acestuia – după cum spunea Dimitrie Cantemir –, totodată fiind epoca apogeului daniilor româneşti către Locurile Sfinte, inclusiv construirea de edificii acolo, de la biserici până la arsanale (dotări portuare), apeducte şi băi. Dintre mănăstirile importante care jalonează această perioadă amintim: Tismana, Cozia, Neamţ, Slatina din Moldova, Putna, Hurezi, Tutana, Plumbuita, Radu-Vodă, Sf. Gheorghe-Nou, Brâncoveni, Strehaia, Galata, Sf. Sava din Iaşi, Cotroceni, Sfinţii Trei Ierarhi din Iaşi, Mitropolia din Târgovişte, Sf. Dumitru din Craiova etc. Toate acestea aveau şi dotări tehnice: băi, bucătării, apeducte şi conducte pentru evacuarea apei, bazine de decantare, haznale. La rândul lor, toate curţile boiereşti importante aveau asemenea dotări, după cum o dovedesc relatările călătorilor străini, şi descoperirile arheologice.

– *Cum arăta o cuhnie ori o baie bucureşteană, de pildă?*

– În Bucureşti, înafara mănăstirilor amintite, mai erau: Sărindar, Mihai-Vodă, Sf. Ecaterina, Stelea, Căldăruşani, Sfinţii Apostoli, Sf. Ioan cel Mare, Zlătari, Sf. Sava, Ghiorma Banul (a Grecilor), mănăstirea-spital Colţea, Stavropoleos, Antim, Văcăreşti, Sf. Vineri, Schitul Maicilor, Răz-

van, Aşezămintele Brâncoveneşti şi multe altele, mai mărunte. Aşa cum spuneam, toate dispuneau de instalaţii sanitare şi bucătării. Unele, precum Plumbuita, Sf. Ioan cel Mare, Sf. Ecaterina ori Palatul Domnesc, aveau şi băi în centrul oraşului – cam pe locul Pieţii Unirii de astăzi –, proprietatea lor, pe care le închiriau. Astfel erau „baia cea mare şi nouă" a Mănăstirii Plumbuita, „baia de la Sf. Ioan cel Mare", „baia Sfintei Ecaterina", ori „baia cea veche domnească", toate atestate în secolele XVI-XVII, după 1560. Cu siguranţă că au existat şi altele, mai vechi, dar pustiitoarele incendii abătute asupra Bucureştilor în timpul luptelor purtate de Mihai Viteazul şi Radu IX Şerban, au distrus mii de acte publice şi private, lipsindu-ne de informaţii preţioase. Poate vor mai fi ceva acte la Sfântul Munte, în Antiohia, Ierusalim ori la Sf. Ecaterina din Sinai...

Cele mai bine păstrate şi cele mai mari, erau cele de la Antim, Cotroceni, Radu-Vodă, Sf. Gheorghe, Văcăreşti şi Schitul Maicilor. Acestea erau prisme cu baza pătrată – latura ca de 10 metri, înălţimea tot atât –, în care, cam la jumătatea înălţimii primeia, era înscrisă o altă prismă, tot pătrată, rotită la 45 de grade, iar pe aceasta era construită o prismă octogonală, elansată, străpunsă de ferestre înguste, prin care se evacua fumul. O altă variantă era aceea în care pe fiecare colţ al ultimei prisme de bază era poziţionat câte un coş foarte zvelt, iar sus, la mijloc, era un lanternou. Toate elementele acestea se sprijineau de pereţi, în general, prin bolţi speciale, numite trompe. Un astfel de exemplar a fost restaurat în 1930 la Mogoşoaia.

– Unde au dispărut? Să înţelegem cumva că Micul Paris a ieşit victorios în faţa „Micului Constantinopol"?

– Din păcate, dintre toate exemplarele existente la mijlocul celui de-al XIX-lea veac – cel puţin în Bucureşti –, n-au mai ajuns la noi decât ansamblurile mănăstirilor Cotroceni – transformată în palat domnesc, apoi regal, apoi al pionierilor, iar acum prezidenţial –, Plumbuita, Antim – trunchiat în urma sistematizării patronată de cei doi Ceauşeşti –, o mică parte din Mănăstirea Sf. Treime „Radu-Vodă", ca şi din fosta mănăstire Sf. Nicolae a lui Mihai-Vodă. Ce s-a întâmplat?! Regulamentul Organic – prima constituţie modernă a principatelor Moldova şi Ţara Românească, impusă în timpul ocupaţiei Imperiului Rus, între 1828-1834 –, cuprindea şi articole speciale privind urbanismul şi amenajarea teritoriului, aşa cum erau înţelese în Rusia de atunci, dar inspirate după modele occidentale (îndeosebi franceze). Acestea prevedeau: alinierea străzilor, crearea unei reţele de bulevarde (prospecturi) largi, drepte şi lungi, având capete de perspectivă armonios rezolvate, grădini şi parcuri, aerarea spaţiilor clădite, dotarea oraşelor cu edificii publice moderne şi cu reţele de canalizare şi iluminat public, pavarea sistemattică a străzilor. Crâmpeie din aceste idei (corelate cu nomocanoanele bizantine), fuseseră deja aplicate în Bucureşti, în vremea principilor domnitori Şerban Cantacuzino, Constantin Brâncoveanu, Ştefan Cantacuzino (1678-1716), a Mavrocordaţilor Nicolae, Ioan şi Constantin, a Ghiculeştilor Grigore II, Matei Scarlat, Alexandru, Grigore III (1716-1769), a Ipsilanţilor Alexandru şi Constantin (1774-1782, 1796-

1797, 1802-1807, cu întreruperi), apoi între 1807-1828, dar erau insuficiente şi aleatorii. Noua ocupaţie ţaristă a adus un corp de tehnicieni organizaţi militar, care a fost împământenit şi afectat administraţiei publice centrale şi locale. Ingineri ofiţeri precum baronul Rudolf Arthur von Borroczyn, vicontele Vladimir Moret de Blaremberg ori cavalerul Nicolae Mavros – ultimii, pasionaţi arheologi –, au contribuit esenţial la modernizarea capitalei Ţării Româneşti, lăsând lucrări de referinţă. Dar au întreprins şi lucrări pe care, acum, în perspectivă istorică, le-am putea socoti contrare interesului naţional: dărâmarea mănăstirilor, hanurilor mănăstireşti şi domneşti. Având în vedere vechimea şi importanţa unora dintre ele – precum Sf. Sava, Sărindarul, Sf. Ecaterina, Sf. Ioan cel Mare ori Zlătarii –, nu putem decât să regretăm distrugerea lor sistematică, desfăşurată timp de 70 de ani, între 1832–1903. Argumentele principale pentru distrugere erau „starea de ruină“ şi „insalubritatea“, explicabile însă din cauza delăsării condamnabile în care le lăsau egumenii greci, numiţi de mănăstirile de la Locurile Sfinte, unde erau închinate, ceea ce a provocat a doua şi cea mai importantă măsură: secularizarea. Întâi rezervată numai mănăstirilor închinate – ca punct al Revoluţiei de la 1848 -, apoi extinsă la toate mănăstirile Principatului România, în 1863. De aici încolo putem vorbi de dispariţia vieţii monahale în sute de locaţii, de distrugerea a zeci de ansambluri valoroase de arhitectură şi de sărăcirea spirituală a ţării, până în pragul secolului XX.

– Despre sistematizarea petrecută între 1970–1989 ce ne puteţi spune, ca arhitect?

– Din păcate, după aparenta redresare creştină interbelică, a urmat tăvălgul bolşevic. Dacă la început acesta nu a atentat vizibil asupra nucleului istoric al oraşelor din România, începând de la sfârşitul anilor ’50, constatăm extinderea conceptelor de restructurare şi sistematizare urbană, nu numai la periferia oraşelor, ci şi în centrul istoric al acestora. Operaţiile s-au desfăşurat cu predilecţie asupra oraşelor din Moldova, Muntenia şi Dobrogea, sub pretextul „aplicării principiilor socialiste de urbanism, a desprinderii de rămăşiţele arhitecturii burgheze, a ridicării nivelului de trai şi satisfacerii nevoilor oamenilor muncii“. De fapt a fost raderea trecutului nostru, pe sute de ani, în vederea formării „omului nou“, care nu mai avea nevoie de atâta istorie, ci de porţiuni de istorie, servite după model sovietic. Vârful acestor operaţii a fost atins între 1983-1989: atunci s-a finalizat distrugerea şi reconstruirea tuturor capitalelor judeţelor extracarpatice, sub patronajul celor doi Ceauşeşti şi a camarilei lor. Atunci au fost sistematic „placate“ cu blocuri multe biserici, au dispărut ansamblurile Sf. Ioan din Focşani, Sf. Sebastian din Craiova, Văcăreşti, Schitul Maicilor, Sf. Vineri, biserica fostei mănăstiri-spital Pantelimon, Mihai-Vodă „Arhivele Statului“, o parte din incinta Mănăstirii Antim etc. Antim, Schitul Maicilor şi Văcăreşti conservau cele mai mari cuhnii şi băi (la Schit nu se mai păstra baia), din veacul XVIII. Bine păstrate şi restaurate de către C.M.I. şi D.M.I., erau cele de la Antim şi Schit. Toate fuseseră construite în aceeaşi perioadă, cuprinsă între 1715-1729, ceea ce le conferea statutul de construcţii cu dotare tehnică tip, dintr-o serie păstrată limitat.

– Cum vi se par dotările tehnice ale mănăstirilor de astăzi?

– Dotările tehnice din trecut se regăsesc în prezent la majoritatea noilor ansambluri, dintre care unele sunt în curs de amenajare. Dealtfel, putem spune că mănăstirile din România, în pofida tăvălugului bolşevizator, au beneficiat de îmbunătăţiri radicale în vremea păstoririi fericitului întru pomenire, Justinian I, Patriarhul României (1948-1977) –, care a murit de inimă rea la aflarea listei bisericilor bucureştene ce urmau a fi „sistematizate“. În timpul său foarte multe mănăstiri au fost conectate la reţeaua de energie electrică, apă-canal, gaze ori termoficare, li s-au construit centrale termice şi alte dotări tehnice, ceea ce, în primăvara lui 1977, le-a prilejuit o furibundă reacţie celor doi Ceauşeşti, care vizitau Mănăstirea Putna: „Ce, facem lux pentru popi?“. Modernizarea instalaţiilor termice a cuprins atunci aproape toate mănăstirile din ţară, finanţată atât de Patriarhia Ortodoxă Română, cât şi de Stat, prin Departamentul Cultelor şi Direcţia Monumentelor Istorice – desfiinţată în Noiembrie 1977. În prezent, se încearcă dezvoltarea şi dotarea corespunzătoare a aşezămintelor monahale în condiţii de libertate de acţiune şi de conştiinţă, dar cu greutăţi pe măsură.

Interviu realizat de Gheorghiţă Ciocioi

În căutarea Bisericii pierdute

Eseu despre rolul instituțional al BOR în veacul al XIX-lea și începutul secolului XX în cuprinsul Vechiului Regat [1]

George Enache

În „«Scrisoarea enciclică a bisericii, una, sfântă, sobornicească şi apostolică» (scrisoare semnată de patru patriarhi şi 29 episcopi răsăriteni şi conținând un răspuns la scrisoarea Papei Pius IX *Littere ad Orientales*) stă scris că «păstrarea dogmei şi curăția rânduielii n-au fost date în paza unei ierarhii oarecare, ci în paza întregului cler şi popor bisericesc, strâns unit în dragoste» care, fiind însuşi *trupul bisericii*, sub călăuzirea Duhului Sfânt, nu poate greşi [...] Când, însă, o parte a totului se organizează singură în vederea unui scop, acea parte suferă, *uneori*, transformări – *fiecare* ins din noua grupare nu mai este fiecare, ci este aşa cum îl hotărăşte *structura comunității de destin*, gruparea din care face deacum parte. Şi când noua comunitate cultivă o concepție despre lume opusă creştinismului şi activează în sensul ei, conflictul este deschis. O examinare, deci, a noilor poziții, devine necesară“[2]. Cu aceste cuvinte îşi deschidea marele teolog Gheorghe Racoveanu conferința intitulată *Mişcarea Legionară şi Biserica*, susținută la 15 martie 1943, la trei ani de la moartea maestrului său Nae Ionescu, în fața grupului legionar internat în lagărul Buchenwald. Ele erau menite să sublinieze că titlul conferinței nu indică o obişnuință de limbaj, ci un raport real dintre doi termeni, care impune, pentru înțelegerea corectă a acestuia, cunoaşterea deopotrivă a părerii Bisericii şi a Mişcării Legionare. Este un gen de abordare care va orienta şi discursul nostru în cele ce urmează, numai că vom introduce în discuție un număr mai mare de termeni, anume cei de „biserică“, „societate“, „națiune“, „stat“. Fiecare dintre aceste noțiuni circumscrie o anumită realitate socială care, deşi strâns legată de celelalte, are un profil specific care nu poate fi neglijat.

Reorganizarea în părți autonome a totului (ca să folosim termenii lui Racoveanu) este o realitate a societății româneşti moderne, rezultată în urma ruperii barierelor istorice care o menținuse mult timp într-o stare de înapoiere sau, în alți termeni, într-o „simplitate“ pe care societățile din țările dezvoltate nu o mai aveau. Noi sau renăscute grupuri sociale îşi vor pretinde locul în stabilirea raporturilor de putere. Această diversitate a societății moderne româneşti, tot mai accentuată pe măsura trecerii timpului, creşterea conştiinței de sine a diverselor grupuri sociale, sunt aspecte care merită să fie subliniate în dauna viziunilor care consideră instituția statului drept supremul arbitru al unei societăți româneşti amorfe şi lipsite de personalitate. Iar statul român modern, în eforturile sale de „raționalizare“ a societății (folosesc acest termen în sensul dezvoltat de Michel Foucault în studiile sale despre putere)[3], a trebuit să țină seama de noile realități. Statul are monopolul forței, dar puterea (în sensul pe care i-l dă Foucault)[4] se împarte, sau se doreşte a fi împărțită, între mai multe centre de putere. Că acestea

[1] Textul de față reprezintă o dezvoltare substanțială a primei părți a studiului „Amestecul puterii politice în organizarea şi activitatea Bisericii Ortodoxe Române. Considerații istorice“, publicat în mai multe numere din ROST.

[2] Gheorghe Racoveanu, *Mişcarea Legionară şi Biserica. Omenia şi frumusețea cea dintâi*, Editura Samizdat, Bucureşti, f.a., p. 17.

[3] Vezi Michel Foucault, *Lumea e un mare azil. Studii despre putere*, traducere de Bogdan Ghiu şi Raluca Arsene, Editura Idea Design&Print, Cluj – Napoca, 2005, *passim*.

[4] *Ibidem*.

vor căuta să se orienteze după acelaşi sens şi vor încerca să colaboreze spre realizarea unor scopuri comune nu înseamnă deloc că ele se lasă dispuse să renunţe din prerogativele lor în favoarea celorlalte, frământările fiind în acest sens deosebit de mari, mai ales în perioada interbelică.

În analizele sale asupra relaţiilor de putere din epoca modernă, Michel Foucault a subliniat existenţa, alături de stat, ca formă politică a unei puteri centralizate şi centralizatoare, a unor tehnici de putere îndreptate spre indivizi şi menite a-i dirija într-un mod continuu şi permanent. Această putere a fost numită de autorul francez „pastorat"[5]. Statul, dincolo de dimensiunea represivă şi punerea în „nişe" ale indivizilor, a căutat să dezvolte tehnici de motivare a oamenilor care să mărească implicit productivitatea, pe toate planurile, a societăţii, tehnici care, adresându-se individului, contribuie, prin acţiunea lor permanentă, în mod aparent paradoxal, la creşterea coerenţei sociale, devenind raporturi de putere. Foucault subliniază în studiile sale rolul jucat în acest sens de religia creştină, datorită imaginii cultivate de aceasta, anume cea a păstorului şi a turmei sale. Deşi „raţiunea de stat" şi „poliţia" vor deveni expresiile moderne ale „spiritului pastoral", religia va juca în continuare un rol deloc neglijabil în câmpul tehnicilor de creştere a puterii şi de motivare a indivizilor, statul trebuind să ţină seama de ea. Prin urmare, este firesc ca, în eforturile de „raţionalizare" a societăţii româneşti, centrele de autoritate să acorde religiei un rol important în dezbaterile lor.

Se poate observa de-a lungul timpului coexistenţa şi tensiunea dintre o abordare a religiei din perspectiva raporturilor de putere şi înţelegerea ei ca spiritualitate. Prin urmare, în demersul nostru este necesară studierea deopotrivă a fenomenului religios românesc din perspectiva achiziţiilor spirituale şi din cea a raportului pe care el îl stabileşte cu puterea.

Înainte însă de a discuta problema rolului religiei în spaţiul modernităţii româneşti, este necesară o scurtă trecere în revistă a realităţilor medievale, fapt cu atât mai necesar, cu cât „trecutul nostru" a însemnat pentru criticii modernităţii de import un reper şi în domeniul religios.

Relaţii Biserică-Stat în Ţările Române medievale

Moldova şi Ţara Românească, în calitatea lor de state ortodoxe de sine stătătoare, au avut condiţiile necesare pentru manifestarea plenară a modelului ecleziologic bizantin. După cum se ştie, în creştinismul răsăritean, relaţiile dintre biserică şi stat sunt statornicite pe baza principiului simfoniei[6]. Recunoscându-şi reciproc identitatea proprie, cele două instituţii fundamentale au scopuri complementare, care se adresează aceluiaşi corp social. Statul este chemat să asigure supravieţuirea fizică a acestuia, în timp ce biserica este chemată să mijlocească devenirea corpului social în turma lui Dumnezeu, pregătind-o pentru viaţa de apoi. Deşi distincte şi autonome, cele două instituţii colaborează reciproc, în mod simbiotic. Astfel, statul, apărându-se de invadatori, apără implicit şi faţa văzută a bisericii, iar biserica, îndrumând pe credincioşi pe calea mântuirii, îi îndeamnă în acelaşi timp să-şi îndeplinească datoriile cele lumeşti. Această viziune generoasă a fost însă adesea încălcată de-a lungul istoriei noastre medievale[7].

Unul dintre aspectele vieţii bisericii în care influenţa politicului s-a manifestat cel mai pregnant a fost alegerea sau îndepărtarea ierarhilor

[5] *Ibidem*, p. 45.

[6] Gilbert Dagron, *Empereur et prętre. Etude sur le „Césaro-papisme" byzantin*, Gallimard, 1996; Jean – Claude Eslin, *Dumnezeu şi puterea. Teologie şi politică în Occident*, tr. de Tatiana Petrache şi Irina Floare, Bucureşti, 2001, p. 99-112; Henri- Irénée Marrou, *Biserica în Antichitatea târzie, 303-604*, tr. de Roxana Mareş, Bucureşti, 1999; p.29-34, p.188-197; John Meyendorf, *Teologia bizantină*, tr. Al. I. Stan, Bucureşti, 1996, p. 282-299; Serghei Bulgakov, *Ortodoxia*, tr. de Nicolae Grosu, Bucureşti, 1997, p. 175-185; Alexandru Duţu, *Histoire de la pensée et des mentalités politiques européennes*, Bucureşti, 1997, p.51-65.

[7] Despre relaţiile stat-biserică în Evul Mediu românesc vezi şi V. Gionea, *L' eglise orthodoxe et le pouvoir politique en Valachie, en Moldavie et en Transilvanie (du XVeme au XIXeme siecle)* în „Recherches sur l'histoire des institutions et de droit", X, 1985, p, 55-63 ; N. Iorga, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Bucureşti, 1929; idem, *Byzance après Byzance*, Bucharest, 1971; pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 1-2, Bucureşti, 1992 (cu o bibliografie vastă), Paul Negruţ, Biserica şi statul. *O interogaţie asupra modelului „simfoniei" bizantine*, Oradea, 2000, p. 45-48.

din funcțiile lor. Puterea politică nu se putea amesteca deschis în desemnarea ecleziastică. Canoanele bisericești afirmă că alegerea episcopului o face sinodul episcopilor din circumscripția mitropolitană respectivă, în frunte cu mitropolitul (Canoanele 4, 6 Sinodul I Ecumenic[8]; canonul 3 sinodul VII ecumenic[9]; canoanele 19, 23 Antiohia[10]; 12 Laodiceea[11]). La alegere trebuie să participe și credincioșii (canonul 6 Sardica[12] și 50 Cartagina[13]), iar alegerea se face cu majoritatea voturilor (canonul 6, Sinodul I ecumenicx[14]). Investirea se face de către trei episcopi prin punerea mâinilor[15]. Însă în virtutea faptului că în Evul Mediu conducătorii erau de fapt „țara“, prin puterea absolută de care dispunea domnul, de cele mai multe ori mitropolit devenea cel sprijinit de acesta, fapt care reiese limpede din cele scrise de Dimitrie Cantemir, în „Descrierea Moldovei“: „Privegherea dinafară asupra bisericii Moldovei cade în seama domniei însăși, care ia aminte cu râvnă și cu multă grijă ca purtarea și învățătura fețelor bisericești să se potrivească cu temeiurile credinței; ca nici unul dintre dânșii să nu se abată din calea adevărului și să nu ascundă inimă de lup sub piele de oaie [...] După ce a dobândit întărirea domniei, trei episcopi ai Moldovei împlinesc punerea mâinilor deasupra capului și dau de știre patriarhului de Constantinopol printr-o scrisoare că cutare și cutare om cucernic, cu frica lui Dumnezeu și învățat, s-a ales cu ajutorul Sfântului Duh și nu în alt chip care să atârne de vrerea omenească. Același lucru îl face domnul printr-o scrisoare osebită... la care lucru patriarhul nu poate să se împotrivească cu nici un fel [...] Cu toate că mitropolitul stă la un loc de cinste așa de înalt, totuși el nu poate nici să așeze și nici să scoată din scaun

pe vreunul dintre arhiereii săi, căci numai domnul poate să cântărească felul de viață și învățătura acelora care ar putea să fie aleși și să cerceteze pricinile celor ce trebuie să fie scoși din slujbă, precum și să hotărască. Căci domnia a luat pe seama ei toate acestea; numai binecuvântarea după canoanele statornicite de apostoli a lăsat-o în grija mitropoliților. În schimb nici domnul nu poate să schimbe, să adauge sau să scoată ceva din treburile duhovnicești. [...] Această rânduială nu o țin decât domnii cei evlavioși. Căci, dacă domnul nu cinstește credința, atunci nicio lege nu poate să-l îngrădească“[16]. Textul sugerează două lucruri: autocefalia *de facto* de care s-a bu-

8 Arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, București, 1993, p. 53-54..

9 *Ibidem*, p.164.

10 *Ibidem*, p. 213, 214.

11 *Ibidem*, p. 219.

12 *Ibidem*, p.

13 *Ibidem*, p. 263.

14 *Ibidem*, p. 54.

15 Canonul 1 Apostolic, *Ibidem*, p. 7

16 Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, traducere de Petre Pandrea, postfață și bibliografie de Magdalena Popescu, București, p. 160-161. Învățatul domn surprinde o mitropolie a Moldovei aflată la apogeul influenței sale în lumea ortodoxă, cvasi independentă față de Patriarhia de Constantinopol, rezultat al imensului sprijin acordat de Țările Române pentru supraviețuirea ortodoxiei din cuprinsul Imperiului Otoman. Aceste tradiții care premerg obținerea formală a autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române în 1885 au fost subliniate în repetate rânduri

curat biserica ortodoxă din cele două principate față de patriarhia constantinopolitană, datorată în mare parte imenselor contribuții oferite pentru sprijinirea ortodoxiei aflată sub stăpânirea Imperiului Otoman şi, pe de altă parte intervenția frecventă, peste capetele ierarhiei, în administrația bisericească, a domnului, care numea nu numai mitropolitul, ci şi pe episcopi sau stareți[17]. În epoca modernă, când independența statului național român s-a dorit a fi dublată şi de o independență pe tărâm bisericesc, această tradiție a autocefaliei va fi scoasă cu insistență în prima linie, devenind un concept central al ecleziologiei[18]. În ceea ce priveşte autoritatea domnului asupra bisericii, ea a favorizat schimbarea frecventă a episcopilor sau stareților[19], locurile rămase vacante constituind adesea obiectul unor adevărate licitații[20]. Prin urmare, „voia domnului", adesea tulburată de diverse „stimulente", a stat din păcate de multe ori înaintea unor reglementări de principiu, Moldova şi Țara Românească fiind, cu toate eforturile din secolele XVII şi XVIII, cu mult în urma Transilvaniei în ceea ce priveşte aplicarea consecventă a unor norme de drept, deşi efortul legislativ a fost destul de intens.

Dar, deşi mare, prin natura situației istorice existente în Principate mai ales din veacul al XVIII – lea, puterea domnului era serios limitată de durata scurtă de domnie şi de războaiele foarte numeroase purtate pe pământ românesc. În aceste condiții, teritorii vaste scapă adesea de sub autoritatea puterii politice centrale, oamenii adunându-se în jurul singurelor instituții care nu-şi încetează activitatea şi mai oferă un refugiu: mănăstirile. În aceste condiții mănăstirile capătă un rol extrem de important, iar stareții se substituie adesea unei puteri politice şi judecătoreşti absente[21].

Majoritatea călătorilor străini de alte confesiuni decât cea ortodoxă au subliniat lipsurile din

17 Un exemplu în acest sens este modul în care Constantin Moruzi intervine în 1779 pentru a-l trimite pe marele stareț Paisie Velicicovschi de la mănăstirea Secu la Neamț, trecând peste mitropolitul țării sau soborul existent la Neamț (vezi Serghie Cetfericov, *Paisie – starețul mănăstirii Neamțului din Moldova. Viața, învățătura şi influența lui asupra bisericii ortodoxe*, ed. a III –a, trad. a patriarhului Nicodim Munteanu, Ed. Nemira, Bucureşti, p. 221-226).

18 Despre problematica autocefaliei vezi în special volumul *Centenarul Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (EIMBOR), Bucureşti, 1985, IV + 540 p.

19 Vezi Sever-Mircea Catalan, *Credință, mituri şi superstiții în societatea românească a secolului al XVIII-lea*, în Ileana Căzan, Daniela Buşă (ed.), *Oraşul românesc şi lumea rurală. Realități locale şi percepții europene la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi începutul celui de al XIX-lea*, Ed. Istros, Brăila, p. 160 – 161.

20 *Ibidem.*

21 Astfel de situații sunt înregistrate de cronici până târziu. În biografia dedicată părintelui Paisie Velicicovschi sunt consemnate două asemenea momente. În 1768, la începerea războiului care se va sfârşi cu raptul Bucovinei, Paisie era stareț la Dragomirna. Aceasta „aşezată într-o nesfârşită pădure, la loc tare, atrase la sine o mulțime de oameni, care-şi căutau scăparea [...] Era o iarnă aspră şi cu zăpadă mare. Starețul, văzând nevoia mare a oamenilor, dintre care mulți erau desculți şi aproape goi, se silea în tot felul să le uşureze soarta. El osebi pentru nevoiaşii refugiați jumătate din mănăstire, strămutând pe toți călugării în cealaltă jumătate, aşezând câte doi, câte trei, ba şi câte patru-cinci într-o cameră. Trapeza cea mare şi caldă o dădu poporului sărac şi mai ales nenorocitelor şi chinuitelor femei. Chelarului, pitarului şi bucătarului li se porunci să dea mâncare la toți câți veneau şi cereau [...] Se gătea mâncare şi se cocea pâine neântrerupt, dorind să fie îndestulați toți câți aveau nevoie" (Serghie Certfericov, *op. cit.*, p. 215-216). În 1790, când izbucneşte un nou război ruso-austro-turc, „oraşele şi satele Moldovei se pustiiră. [...] Lavra Neamțu se umplu de fugari, care se aşezară şi înlăuntrul şi împrejurul mănăstirii. [...] Târguşorul Neamțu fu ocupat de turci [...] În mănăstire se răspândi vestea, că turcii, ocupând târguşorul, care se află la 15 kilometri de mănăstire, au plecat spre aceasta. O groază nedescrisă cuprinse pe cei ce se aflau în mănăstire şi-şi aflau acolo scăparea (*Ibidem*, p. 285). În 1821, în timpul „zaverei" lui Tudor Vladimirescu şi a eteriştilor, alt mare stareț, Calinic de la Cernica se vede obligat să devină mijlocitor față de turci pentru a-i salva pe bucureştenii refugiați pe ostrovul mănăstirii: „Anul 1821 martie 1 s-au băjănărit Bucureştii [...] au venit şi la noi la monastirea Cernica mulțime de familii; ne-a scos de prin chilii pe toți [...] Tot acest an 1821, mai 15, a venit turcii mai întâi de a intra în Bucureşti, ne-a pârât că aici la noi sânt apostați şi a încunjurat, ostroavele despre răsărit, japorojeni, despre apus turcii; pusăse pă deal dinspre apus tunuri ca să dea în monastire. Văzând aciastă încunjurare, primejdiicioasă, am făcut o jalbă către paşa că nu sânt apostați în monastire, ci numai nişte norod şi noi nişte călugări proşti lăcuitori într-aceste două ostroave – care jalbă o am trimis cu Dorothei monah, la paşa unde se afla la satul Cățel. După primirea jălbii, s-a încredințat paşa arătării noastre şi a trimis un beşleagă cu 12 turci spre paza monastirii (*Câteva note de cronică, scrise de starețul Calinic de la Cernica*, în D. Furtună, *Ucenicii starețului Paisie în mănăstirile Cernica şi Căldăruşani*, Editura Nemira, Bucureşti, 2002, p. 152).

organizarea şi viaţa spirituală a bisericii ortodoxe (corupţia, lipsa de carte a preoţilor, traiul uneori prea lumesc)[22], multe din aceste aspecte fiind confirmate şi de alte surse. În ceea ce priveşte viaţa monastică, una din cauzele decăderii acesteia a constituit-o practica de a închina mănăstirile noastre celor de la Muntele Athos sau de la Locurile Sfinte. Din păcate, majoritatea administratorilor greci erau preocupaţi mai mult de exploatarea resurselor agricole şi de trimiterea surplusului peste Dunăre, decât de dezvoltarea vieţii duhovniceşti. Acest lucru a constituit mai târziu unul dintre motivele de bază a secularizării averilor mănăstireşti, care va oculta din păcate ecourile extraordinarei renaştere a spiritualităţii monahale realizată sub patronajul marelui stareţ Paisie Velicicovschi.

Nu vom insista aici asupra acestui fenomen de mare complexitate. Vom sublinia aici câteva lucruri care sunt extrem de importante pentru ceea ce vom discuta mai târziu. În primul rând, caracterul său panortodox, lipsit de orice conotaţie naţionalistă. La Dragomirna, Secu sau Neamţ sunt călugări din toate naţionalităţile ortodoxe, majoritatea fiind români (foarte mulţi proveniţi din Ardeal) şi ruşi. Paisie, el însuşi de origine malorus, a rânduit ca la o strană să se cânte în româneşte iar la alta în slavonă. Urmaşul său în funcţia de stareţ ar fi trebuit să vorbească româneşte, ruseşte şi greceşte, sau măcar pe primele două. Nu etnia, ci vrednicia duhovnicească urmau să fie criteriile de eligibilitate. Stareţul, conform regulilor monastice întocmite de Paisie, întărite de domn şi de mitropolit, urma să fie ales de soborul mănăstirii, aceasta bucurându-se de o largă autonomie. În interior, regulamentul, care-l urma rânduielile Sfinţilor Părinţi, era aplicat cu toată stricteţea, nefăcându-se nici un rabat de la exigenţele duhovniceşti. Alături de muncă şi rugăciune, o atenţie deosebită este acordată cărţii. Nu este câtuşi de puţin vorba de ceea ce se citeşte în Apusul Europei, ci de redescoperirea scrierilor patristice, a duhului filocalic. La Neamţ sunt traduse din greceşte opere de seamă ale Răsăritului ortodox, deopotrivă în româneşte sau rusă, iar producţia de carte, în româneşte, rusă sau greacă, se răspândeşte în întreaga lume ortodoxă, contribuind la renaşterea monahismului în duh isihast. Fenomenul paisian reuşeşte astfel să unească, la sfârşitul veacului al XVIII-lea, în acelaşi duh, ortodocşi din Imperiul Otoman, Ţările Române şi Rusia, urmărind în primul rând mântuirea sufletului şi mai puţin lupta naţională şi socială, menţinerea la cote înalte a spiritualităţii ortodoxe având totuşi un efect indirect şi asupra păstrării pe mai departe a acestei credinţe cu valoare identitară pentru multe neamuri. Este un aspect care contrazice presupusa esenţă „naţionalistă“ a eclezilogiei ortodoxe, element care apare mai târziu, ca o achiziţie a noilor timpuri.

[22] Sever - Mircea Catalan, *op. cit.*, p. 160-180.

Elegia (dez)integrării

Mircea Platon

În Franța Vechiului Regim, ca să dau un exemplu în ton cu vântul francofon care bate peste blocurile României, exista o sărbătoare a trandafirului, despre care se știa că fusese inițiată în veacul al șaselea de un episcop de Noyon, Sfântul Médard. În fiecare an, în iunie, sătenii din Salency alegeau trei dintre cele mai frumoase, bune de măritat și caste fete ale satului. Seniorul alegea apoi una dintre ele și, la 8 iunie, o conducea la castel unde îi dădea o zestre. Apoi, împreună cu întreg satul, în sunet de fanfare, o conducea la biserică unde participau cu toții la vecernie. După slujbă, procesiunea se îndrepta către capela Sf. Médard, unde preotul așeza o cunună de trandafiri pe fruntea fecioarei. Urma, ca în toate basmele, un ospăț. Sărbătoarea a supraviețuit Revoluției, dar nu a supraviețuit erei atomice. Locul ei a fost luat de concursuri de miss, în care castitatea nu mai joacă nici un rol. Cam același lucru s-a întâmplat și cu România.

Jurnaliști pe bază de card

Cu o populație în descreștere și hăituită, România a trecut în ultimii șaisprezece ani printr-o „nouă revoluție culturală“. De la ultimul pălmaș jurnalistic până la tot mai pidosnicii analiști politici, mulți par a face parte din același club al insignifianței locvace, al scriitorilor ATM sau bancomat: bagi cartela, scoți articolul. Excepții sunt, desigur, de nu ar fi să mă gândesc decât la câtiva oameni din București, la un editor din Timișoara, la un eseist care încearcă să dezrobească din verigile „rețelei“ *Sclavii fericiți*, sau la un fotograf din Iași (Dan Mititelu) ale cărui articole din *Fotomagazin* pun pe jar instalatorii artei prost-moderne. În mare însă, România pare condamnată de clasele ei sporovăitoare să repete toate greșelile Occidentului dezaxat.

Comunismul a fost un regim criminal, cu o anumită marjă de eroare însă. Ceea ce a fost „bun“ în comunism nu s-a datorat regimului în sine. „Bun“ a fost ceea ce a supraviețuit „înghețat“ din România de dinainte de 1945: instituții, oameni, reflexe. Așa au fost, de exemplu, anumite segmente ale sistemului de învățământ, mai degrabă tehnic decât umanist. Acum însă ne integrăm în prostia euro-atlantică: diluăm programa școlară, distrugem spiritul de corp al profesorilor și elevilor, lăsăm de-o parte disciplina, permitem corupția și criminalitatea să înflorească pe holurile și în curțile din spate ale școlilor, lăsăm tot felul de tâlhari juvenili să-și terorizeze colegii și profesorii. Ceea ce se distruge acum, prin coborârea standardelor învățământului românesc, nu e „școala comunistă“, ci rămășițele școlii antebelice, de Europă veche. La fel, dacă modernitatea comunistă nu a reușit să dezghioace cu totul românul din căpățâna patriarhalității lui, postmodernitatea eurosocialistă va reuși. Ce n-a reușit lampa lui Ilici va reuși *mall*-ul Bruxeles-ului.

Marginali și centriști

De altminteri, ceea ce caracterizează postmodernism/*political correctness*-ul românesc e spiritul lui corporat. Acolo unde postmodernii occidentali vorbesc în numele periferiilor – sociale, rasiale, estetice –, postmodernii români vorbesc, mai întotdeauna, în numele centrului, fie el Bruxelles sau Washington. Marginalitatea românească rămâne să fie recuperată de dreapta, de susținătorii valorilor „tari“, acuzați apoi de „naționalism“. Acolo unde minoritățile occidentale au fost îndemnate să creeze o artă care să le exprime, postmodernul nostru copiază arta minorităților occidentale, blamând specificul românesc. Una dintre lozincile cele mai des întâlnite în literatura

produsă de departamentele care generează şi străjuiesc corectitudinea politică (*women studies* etc.) e fraza: *„I am not your margin, I am my center.“* Ei bine, pentru că Noica a cerut Vestului, în scrisorile sale către Sanda Stolojan: *„Lăsaţi-ne să fim, atâta vă cerem – nu ne sugrumaţi,“** e acuzat de izolaţionism/protocronism/ceauşism. De ce? Tot ce voia era să nu fim marginea nimănui – fie el Occident sau URSS –, ci propiul nostru centru. Adică să ne trăim condiţia de veşnic marginală provincie imperială ca pe o posibilitate de autonomie spirituală, ca pe o convertire a distanţei în discernământ. Era vorba de ascetismul marginii, nu de servilismul marginii. Or tocmai acesta din urmă pare a fi devenit o specialitate postmodernă românească.

Sarmalele şi coliva nu se vînd la mall. Încă

Deocamdată îmi pun toate speranţele în faptul că sarmalele şi coliva nu se pot preambala, nu se pot vinde la *mall*. „Gândeşte global, acţionează local“ e deviza internaţionaliştilor. Gândeşte normal şi mănâncă de acasă e deviza mea.

Stânga are memorie scurtă: după ce a distrus ţărănimea în numele industrializării, după ce a distrus învăţământul în numele corectitudinii politice (toţi suntem premianţi, toţi suntem „speciali“), acum dă vina pe „capitalism“ şi predică globalismul vegetarian. În anii ’20-’30, stânga franceză cerea adaptarea învăţământului universitar la nevoile societăţii, la cerinţele progresului. Universitatea nu trebuia să producă gentlemeni, ci agenţi ai erei moderne. Acum, aceeaşi stângă deplânge prea marea dependenţă a universităţii de cerinţele „corporaţiilor“. Ţăranii au dispărut – să nu uităm că Marx îi considera nişte reacţionari ireductibili care trebuie striviţi fără milă –, dar brusc trebuie să fim cu toţii organici. Distrugem „agricultura de subzistenţă“, dar cerem mâncare naturală şi trimitem orăşenii englezi să cultive mini-loturi de zarzavat. Distrugem credinţa, şi apoi ne drogăm, că avem un „gol existenţial“. Distrugem familia şi apoi spunem că *„society is guilty“*. Unui criminal/pedofil/ traficant de droguri îi găsim toate circumstanţele atenuante posibile. *„Society is guilty“*, societatea e de vină, determinismul social l-a făcut ceea ce e. În cazul unui om normal însă – „fundamentalist“, pe jargonul nou –, toate mecanismele retorice de exonerare se blochează. Un „fundamentalist“ nu are voie să spună că nu e decât produsul vremii lui, că e un om exasperat de distrugerea tuturor reperelor care au stat la baza educaţiei lui şi a zeci de generaţii anterioare. Brusc, ochii lăcrimoşi ai behaviorismului lasă loc mâniei intelectuale, şi determinismul, liberului arbitru.

Ştiu că România profundă, sufleteşte, nu numai demografic sau intelectual, a pierdut deocamdată partida. Dar vorba Psalmilor, într-o traducere nu academică, ci aşa, rascolnică: „Mai bun este puţinul celui drept, decât bogăţia multă a păcătoşilor// Că braţele păcătoşilor se vor zdrobi, iară Domnul întăreşte pre cei drepţi.“

Mai postmoderni, putem să strigăm, pe ritmuri funk, cu James Brown: *„I’m Romanian and I’m proud.“ Say it loud!*

* *Sub semnul depărtării* (Humanitas, 2006).

ROST: cuvînt, rațiune, sens, ordine

În latină, *rostrum* însemna „deschizătură“, „cioc“, „plisc“, „bot“. Mai tîrziu, în latina populară, a început să însemne şi „gură“ în general. În româna veche, sub forma rost, a fost moştenit cu acest din urmă înțeles, păstrat astăzi doar în cîteva expresii de largă răspîndire (a învăța pe de rost, a lua la rost) şi stînd la baza verbului a rosti. Rost a evoluat spre înțelesul „rațiune“, „sens“, „tîlc“, „noimă“, „scop“, cu care se foloseşte astăzi în mod curent. Aşa a apărut verbul a rostui („a da sens“, „a pune ordine“), cu derivatele rostuire, rostuitor etc.

Creat prin Rostirea (Cuvântul) divină, omul este el însuşi făptură rostitoare, dar şi rostuitoare. Omul are un rost dat de Dumnezeu, dar uneori caută să-şi facă singur alt rost, după mintea lui. În orice caz, starea cea mai rea a omului este aceea de a fi fără rost pe lume. Iar cel mai mare serviciu care poate fi făcut omului este de a-l ajuta să-şi (re)găsească rostul.

Revista ROST îşi propune tocmai acest obiectiv la nivelul lumii româneşti, care în comunism şi-a pierdut rostul şi care trebuie să se redescopere pe sine, în primul rînd prin recursul la tradiție.

În acest număr semnează: ● **Mihail Albişteanu** – profesor de istorie, doctorand ● **Gheorghiță Ciocioi** – publicist ● **Răzvan Codrescu** – scriitor, ultima carte publicată: *Gâlceava dracului cu lumea. Mic tratat de demonologie aplicată* (2005) ● **Constantin Mihai** – doctorand în litere (Université de Craiova-Université Michel de Montaigne, Bordeaux III, LAPRIL), eseist. Autor al volumelor: *Arca lui Nae. Perspective culturale asupra generatiei '27* (2004), *La logique d'Hermès. Etudes sur L'Imaginaire* (2006) ● **Pr. Ion Alexandru Mizgan** – publicist, consilier cultural la Episcopia Oradei ● **Alexandru Nicolin** – doctorand în astrofizică la Niels Bohr Institute, the Faculty of Science at Copenhagen ● **Viorel Patrichi** – jurnalist, ultima carte publicată: *Ochii şi urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleşiță* (2001) ● **Adrian Nicolae Petcu** – istoric, publicist, a publicat (coord.) *Partidul, Securitatea şi cultele* (2005) ● **Mircea Platon** – doctorand în istorie la Columbus University din Ohio – SUA, scriitor, ultima carte publicată: *Ortodoxia pe litere. Îndreptar de fundamentalism literar* (2006) ● **Radu Preda** – doctor în Teologie, profesor, publcist ● **Claudiu Târziu** – jurnalist ● **Varujan Vosganian** – scriitor, doctor în economie, ultima carte publicată: *Iisus cu o mie de brațe* (versuri, 2004)

Abonament

Vă puteți abona trimițînd contravaloarea abonamentului prin mandat poştal (în care specificați citeț numele, adresa completă, telefonul şi perioada de abonament) pe numele: **Târziu Claudiu Richard, CP 27, Oficiul Poştal 23, Bucureşti** sau achitînd contravaloarea abonamentului în **contul nr. RO61CECEIS0143RON 0122556**, deschis la **CEC Iaşi** pe numele **Asociației** ROST, cod fiscal 12495302, după care veți trimite copia chitanței şi o scrisoare în care solicitați abonamentul la **CP 27, Oficiul Poştal 23, Bucureşti**.

Prețul unui abonament este **180.000 lei (18 lei noi) pentru 6 luni** şi de **360.000 lei (36 lei noi) pentru un an**.
Pentru cei din străinătate abonamentul este de **50 euro/an în Europa** şi **70 USD/an** pentru celelalte continente.

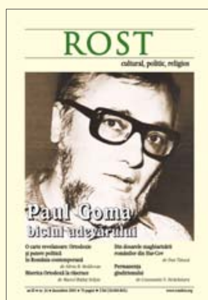

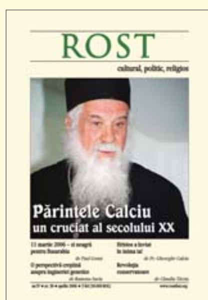

ISSN 1583-6312

Cei care doresc să-şi completeze colecţia publicaţiei ROST pot trimite contravaloarea revistei (30.000 lei vechi/exemplar), prin mandat poştal, pe numele: Târziu Claudiu Richard, CP 27, OP 23, Bucureşti. Precizaţi pe mandatul poştal ce număr al revistei doriţi, în câte exemplare şi adresa dvs. Pentru informaţii sunaţi la tel.: 0740.103.621

Nr. 1 – martie 2003, dedicat lui Nicu Steindhardt
Nr. 2 – aprilie 2003, dedicat lui Mircea Eliade
Nr. 3 – mai 2003, dedicat lui Lucian Blaga
Nr. 4 – iunie 2003, dedicat lui Mihai Eminescu
Nr. 5 – iulie 2003, dedicat lui Nicolae Paulescu
Nr. 6 – august 2003, dedicat lui Sandu Tudor
Nr. 7 – septembrie 2003, dedicat lui Nae Ionescu
Nr. 8 – octombrie 2003, dedicat lui Valeriu Gafencu
Nr. 9 – noiembrie 2003, dedicat părintelui Dumitru Stăniloae
Nr. 10-11 – decembrie 2003, dedicat lui Vasile Băncilă
Nr. 12 – februarie 2004, dedicat lui Nichifor Crainic
Nr. 13 – martie 2004, dedicat lui Mircea Vulcănescu
Nr. 14-15 – aprilie-mai 2004, dedicat lui Radu Gyr
Nr. 16 – iunie 2004, dedicat lui Vintilă Horia
Nr. 17 – iulie 2004, dedicat lui Ştefan cel Mare
Nr. 18 – august 2004, dedicat lui Ernest Bernea
Nr. 19 – septembrie 2004, dedicat lui Constantin Noica
Nr. 20 – octombrie 2004, dedicat Părintelui Arsenie Boca – epuizat
Nr. 21-22 – noiembrie-decembrie 2004, dedicat Părintelui Constantin Galeriu
Nr. 23 – ianuarie 2005, dedicat lui Vasile Lovinescu
Nr. 24 – februarie 2005, dedicat lui Octavian Goga
Nr. 25-26 – martie-aprilie 2005, dedicat Părintelui Constantin Voicescu
Nr. 27 – mai 2005, dedicat lui Nicolae Iorga – epuizat
Nr. 28 – iunie 2005, dedicat Părintelui Arsenie Papacioc
Nr. 29 – iulie 2005, dedicat Părintelui Zosim Oancea
Nr. 30 – august 2005, dedicat lui Vasile Voiculescu
Nr. 31 – septembrie 2005, dedicat Părintelui Liviu Brânzaş
Nr. 32 – octombrie 2005, dedicat lui Aron Cotruş
Nr. 33 – noiembrie 2005, dedicat Părintelui Iustin Pârvu
Nr. 34 – decembrie 2005, dedicat lui Paul Goma
Nr. 35 – ianuarie 2006, dedicat lui Horia Bernea
Nr. 36 – februarie 2006, dedicat lui Ioan Alexandru
Nr. 37 – martie 2006, dedicat Părintelui Teofil
Nr. 38 – aprilie 2006, dedicat Părintelui Calciu
Nr. 39 – mai 2006, dedicat lui Pan M. Vizirescu
Nr. 40-41 – iunie-iulie 2006, dedicat lui Ion Gavrilă
Nr. 42-43 – august-septembrie 2006, dedicat părintelui Adrian Mărturisitorul
Nr. 44 – octombrie 2006, dedicat lui Gabriel Constantinescu